YIDISHE LITERATUR FAR ONHEYBERS 1

Jean Jofen

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

YIDDISH LITERATURE FOR BEGINNERS I

With a Programmed Workbook

DR. JEAN JOFEN

Chairman, Germanic & Slavic languages

Baruch College, CUNY

First Edition

New York 1974

YIDDISH LITERATURE FOR BEGINNERS

With a Programmed Workbook

DR. JEAN JOFEN

Chairman, Germanic & Slavic Languages
Baruch College, CUNY

Additional Copies of this book may be obtained from:

Dr. Jean Jofen
1684 52nd Street
Brooklyn, N.Y. 11204

Other books by the author: YIDDISH FOR BEGINNERS
HEBREW FOR BEGINNERS

DEDICATION

This book is dedicated by family, friends and colleagues to the memory of

RABBI CHARLES FRIEDMAN ז"ל

Scholar, Talmudist and unforgettable friend

FOREWORD

The selections in this book are given in the original. They are abbreviated but no words are changed so that the student feels the flavor of the style of each author.

A short paragraph in English is appended for each author and many of the selections are explained.

Grammatical material contained in each selection is analyzed and reviewed. The grammar is thus an integral part of the reading selection.

The Hebrew components of each selection are drilled in the Review Grammar.

Idiomatic Expressions are explained and their origin discussed. Some attention is given to the etymology of words.

Exercises based on the reading selection are appended to each lesson. These exercises contain questions of a psychological nature and try to give the student an understanding of the psychological and religious undercurrents in each selection.

Each lesson ends with a song. Some of these songs are Folksongs, others are based on holidays.

The spelling follows the rules of standard Yiddish orthography promulgated in 1936 by the Yiddish Scientific Institute (YIVO).

The book contains selections of the novel דאָס קליינע מענטשעלע and the play די טאַקסע by מענדעלע.

It presents two short stories דער זייגער and עוֹלָם הַבָּא by שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם. These stories show his childhood problems caused by the death of his mother early in life. It also contains a selection of his famous stories about "Tevye the Dairyman" טבֿיה דער מילכיגער who is none other than שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם himself.

The selections by פּרץ stress his mystical leanings, his attitude toward KHASIDIM, חסידים, towards women and reveal his socialist views.

The Programmed Workbook is designed to offer the student additional drill material.

LESSON I

"DOS KLEYNE MENTSHELE" is the first story which Sholom Yakov Abramowich wrote in Yiddish. It is also the first story published under his pseudonym: MENDELE MOYKHER SFORIM.

It was published in KOL MEVASER, a Yiddish supplement to the Hebrew Journal HAMEYLITS. The publisher of both Journals was Alexander Zederbaum. The story appeared in serial form from 1863-1864. Before that time, Sholom Yakov Abramowich published only in Hebrew since the writers of that time looked down on Yiddish as an inferior language. But since only the scholarly and learned people spoke Hebrew, and many of these scholars looked ascance at secular writing, the market for Hebrew books was very limited. This factor as well as the desire to attract a much larger reading public forced Abramowich, as well as other Hebrew writers of that time, to write Yiddish.

Abramowich attacked the Jewish establishment in this story; he therefore used a pseudonym for the story. He sent it to the Journal under the name "SENDERL MOYKHER SFORIM." "Moykher Sforim" means "book seller." Abramowich knew a bookseller whose name was "SENDERL." "SENDERL" is the diminutive form of the name "Alexander." 9cf. AlekSenderl) He sent the manuscript of "DOS KLEYNE MENTSHELE" to the publisher under the name "SENDERL MOYKHER SFORIM." Alexander Zederbaum, the publisher, was afraid that people might think he wrote the story under this pseudonym and changed the name SENDERL to "MENDELE." Eventually "Mendele" got back at him. In his novel "BENJAMIN THE THIRD," he has a weak, effeminate character called "Senderl" who portrays Alexander Zederbaum. In this novel, Benjamin travels into lands where they do not understand his language. He speaks Yiddish but his demand for justice is so eloquent that even the people who do not understand a word of Yiddish understand the justice of his cause.

Yiddish literature did not begin with Mendele. From its beginning, Yiddish literature was based mainly on the Bible and Talmudic legends. An example of this is the "MA'ASE BUKH" which appeared in 1596. The "SHMUEL BUKH" appeared in Augsburg, Germany in 1544. Literature of a more secular nature appeared in Italy. The most famous is "DOS BOBE BUKH." It was written by Elijah Bakhur Levita and published in Italy in 1541. It is based on the romances of the Italian "Bove d'Antona" but Levita judaized his characters and eliminated some of the erotic elements of the Italian original.

דאָס קלײנע מענטשעלע

פֿון מענדעלע מוֹכֵר סְפָרִים

שטעלט אײַך פֿאָר מענדעלע מוֹכֵר סְפָרִים, מיך אַלײן, װי איך שטײ אין האַרבסט(צײַט) מיט מײַן בײַדל אויף אַ װעג. אֶפְשָׁר װעט איר מײנען אַז מײַן בײַדל האָט זיך אײַנגעזונקען אין בלאָטע? נײן! אין דרויסן איז געװען גאָר זומער. בײמער האָבן אויף זיך גע-האַט אַ געל גרין העמדל. אֶפְשָׁר װעט איר מײנען אַז איך בין גע-שטאַנען מיט מײַן בײַדל װײַל איך האָב נישט געװוּסט דעם װעג? נאָך אַ מאָל נײן! איך האָב געװוּסט אַז רעכטס איז דער װעג קײן גלופּסק און לינקס איז אַן אַנדער שטעטל.

טראַכטנדיק האָב איך מיך פֿאַרקוקט אויף מײַן פֿערדל און איך האָב באַשלאָסן איבערצוגעבן די גאַנצע זאַך דעם פֿערדל, װי ער װעט װעלן, אַזוי זאָל זײַן. לאַכט נישט, לאַכט נישט! איך האָב דאָס פֿערדל געלאָזט גײן פֿרײַ. דאָס פֿערדל האָט זיך גענומען רעכטס קײן גלופּסק. אויף מאָרגן פֿרי בין איך אָנגעקומען קײן גלופּסק.

איך האָב אויסגעשפּאַנט מײַן פֿערדל און אויסגעפּאַקט דאָס בײַדל...איז דער שַמָש געקומען צו לויפֿן: רֶבּ׳ מענדעלע, רֶבּ׳ מענדעלע, דער רָבֿ האָט אײַך געלאָזט בעטן, גיכער, גיכער רֶבּ׳ מענדעלע.

װאָס באַדאַרף מיך דער רָבֿ? און צו װאָס האָט ער נאָך מיר געשיקט דעם שַמָש? װי איך האָב נאָר געעפֿנט די טיר איז מיר דער רָבֿ געלאָפֿן אַנטקעגן: רֶבּ׳ מענדעלע, שָלוֹם עֲלֵיכֶם רֶבּ׳ מענדעלע. איר זענט געקומען פּונקט װען איר זענט אונדז נײטיק רֶבּ׳ מענ-דעלע. רֶבּ׳ מענדעלע איר האָט געטאָן אַ חָכְמָה װאָס איר זענט אַצינד גראָד אָנגעקומען. - די חָכְמָה האָט געטאָן מײַן פֿערדל, - האָב איך צו מיר געלאַכט.

דער רֶבִּי האָט מיך געבעטן זיצן אויף אַ בענקל און דאָס בענקל האָט געהאַט אַ צעבראָכענעם פֿיסל. דערנאָך נעמט דער רֶבִּי פֿון דער קעשענע אַ פּעקל פּאַפּירן און זאָגט צו מיר: דאָס פּעקל פּאַפּירן האָט מיר געגעבן רֶבּ׳ יִצְחָק אַבְרָהָם, אַז נאָך זײַן טויט זאָל איך עס איבער-לײענען פֿאַר אַלע נְגִידִים. איך גיב אײַך לײענען פֿאַר זיך אין דער הײם די פּאַפּירן װאָס איך האָב געלײענט פֿאַר די נְגִידִים.

(To be continued)

VOCABULARY: (The pronunciation of Hebrew words will be indicated in parenthesis)

unhitched	אויסגעשפּאַנט
unpacked	אויסגעפּאַקט
he came running	ער איז געקומען צו לויפֿן
Sexton (SHAMES)	(דער) שמש
Mister (REB)	רב
Rabbi (REBE)**	(דער) רבי
~~has sent for you~~ he asked that you do something	האָט אײַך געלאָזט בעטן
quickly	גיכער
need	באַדאַרפֿן
for what	צו וואָס
send	שיקן
to open	עפֿענען
I opened	איך האָב געעפֿנט
door	(די) טיר
he ran	ער איז געלאָפֿן
to run	לויפֿן
Glupsk (town in Russia) Fictitious	גלופּסק
(to the) left	לינקס
an other	אַן אַנדער
Hamlet, little town	(דאָס) שטעטל
thinking	טראַכטענדיק
looked at	פֿאַרקוקט
little horse	(דאָס) פֿערדל
decided	באַשלאָסן
~~to give over~~ hand over to assign	איבער(צו)געבן
entirely	גאַנץ
the matter (thing)	(די) זאַך

the little man	דאָס קליינע מענטשעלע
to imagine*	(זיך) פֿאָרשטעלן
imagine! (imperative)	שטעלט אײַך פֿאָר!
me	מיך
alone	אַליין
stand	שטיין
autumn (time)	האַרבסט(צײַט)
~~baudde~~ booth (like covered wagon)	(דאָס) בײַדל
perhaps (EFSHER)	אפֿשר
you might think	איר וועט מיינען
sunk in	אײַנגעזונקען
mud	(די) בלאָטע
it has been	עס איז געווען
even	גאָר
summer	(דער) זומער
have had	האָבן געהאַט
on them	אויף זיך
yellow green	געל גרין
shirt	(דאָס) העמדל
I knew	איך האָב געוווסט
towards	אַנטקעגן
let (should)	זאָל
laugh! (imperative)	לאַכט!
I let	איך האָב געלאָזט
go	גיין
free	פֿרײַ
it took itself	עס האָט זיך גענומען

---

*It also means "to introduce oneself."
** "REBE" is usually a Khasidic Rabbi.

just exactly	גראָד
you arrived	איר זענט אָנגעקומען
before (his) the death	פֿאַרן טויט
after his death	נאָך זײַן טויט
read	איבערלייענען
rich people (NOGID) (NEGIDIM)	נגיד (נגידים)
soon	באַלד
today	הײַנט
for yourself	פֿאַר זיך
afterward	דערנאָך
to take	נעמען
(the) pocket	(די) קעשענע
again	נאָך אַ מאָל
that (if)	אַז
(to the) right	רעכטס
he will want	ער וועט וועלן
so	אַזוי
to ask	בעטן
to sit	זיצן
little ~~chair~~ Stool	(דאָס) בענקל
foot	(דער) פֿוס
little foot	(דאָס) פֿיסל
paper(s)	(דאָס) פּאַפּיר
package	(דאָס) פּעקל
Isaac Abraham YITZKHOK AVROHOM)	יצחק אַבֿרהם
* Hello (SHOLOM ALEYKHEM)	שלום עליכם
just	פּונקט
when we need you	ווען איר זענט אונדז נייטיק
you did	איר האָט געטאָן
A smart thing (A KHOKHME)	אַ חכמה
now	אַצינד

---

*It means: Peace be with you.

GRAMMAR:

The Diminutive:

The Diminutive in Yiddish is formed by adding the ending ל or עלע . The article for the diminutive is always דאָס.

דאָס פֿערדל	horse	דאָס פֿערד
דאָס העמדל	shirt	דאָס העמד
דאָס מענטשעלע	man	דער מענטש
דאָס בעטעלע	bed	דאָס בעט

If the vowel of the first syllable is אַ or אָ it is changed to ע:

דאָס הענטעל(ע)	hand	די האַנט
דאָס קעפּעל(ע)	head	דער קאָפּ
דאָס זעקעל(ע)	sack	דער זאַק
דאָס דערפֿל	hamlet	דאָס דאָרף

If the vowel of the stem is ו it changes to a י.

דאָס פֿיסל   foot   דער פֿוס

1. Review of the present tense:

we stand	מיר שטייען	I stand	איך שטיי
you stand (plural polite)	איר שטייט	you stand	דו שטייסט
		he stands	ער שטייט
they stand	זיי שטייען	she stands	זי שטייט

Conjugate the following words in the present:

איך גיי, איך לאַך

PAST

2. Review of the present perfect: (There is no imperfect in Yiddish)

I have sent	איך האָב געשיקט
you have sent	דו האָסט געשיקט
he has sent	ער האָט געשיקט
she has sent	זי האָט געשיקט
we have sent	מיר האָבן געשיקט
you (pl. Pol.) have sent	איר האָט געשיקט
they have sent	זיי האָבן געשיקט
I was (I have been)	איך בין געווען
you have been	דו ביסט געווען
he has been	ער איז געווען
she has been	זי איז געווען
we have been	מיר זײַנען געווען
you (pl pol) have been	איר זײַט געווען
they have been	זיי זײַנען געווען

3. Conjugate these verbs in the present perfect:

איך בין געקומען, איך בין געלאָפֿן, איך האָב געוווסט, איך האָב געזען, איך האָב געטאָן, איך האָב געלייענט.

4. Idiomatic Construction:

he came running	ער איז געקומען צו לויפֿען
he came walking	ער איז געקומען צו גיין
he came riding	ער איז געקומען צו פֿאָרן

5. Imperative and Negative Imperative:

laugh! (polite and plural)	לאַכט!
laugh! (familiar)	לאַך!
Don't laugh!	לאַכט נישט!
Don't laugh!	לאַך נישט!

EXERCISES TO IESSON I:

1. Tell the story in simple Yiddish.
2. Write true (אֶמֶת) or false (פֿאַלש).

אין דרויסן איז געווען ווינטער.
מענדעלע שטייט מיט אַ ביַידל.
דער רבֿ איז געקומען צו לויפֿן.
דער שַמָש איז געקומען צו לויפֿן.
דער רֶבִּי נעמט פֿון דער קעשענע אַ פּעקל פּאַפּירן.
דער רֶבִּי האָט געלייענט די פּאַפּירן.
דאָס בענקל האָט געהאַט אַ צעבראָכענעם פֿיסל.

3. Write in Yiddish:

I stand with my bundle. Outside it is summer. To the right is Glusk. Don't laugh! He sent the Sexton. I sit on a chair. He takes a pack of papers.

4. Write in the imperative: (familiar and polite)

go! stand! send! sit!

5. Write in the negative imperative (familiar and polite)

Don't stand! Don't go! Don't laugh!

6. Answer in Yiddish:

ווּ שטייט מענדעלע?
צי האָט מענדעלע געוווּסט דעם וועג?
ווּעמען האָט מענדעלע איבערגעגעבן די גאַנצע זאַך?
צי האָט זיך דאָס פֿערדל גענומען רעכטס אָדער לינקס?
ווער האָט געדאַרפֿט מענדעלען?
וואָסער בענקל איז געווען אין שטוב?
וואָס נעמט דער רֶבִּי פֿון דער קעשענע?
ווער האָט אים געגעבן דאָס פּעקל פּאַפּירן?
פֿאַר וועמען האָט דער רֶבִּי געלייענט די פּאַפּירן?

7. Fill in the missing words.

מענדעלע שטייט מיט זיַין ________.
דאָס ביַידל האָט זיך איַינגעזומקען אין ________.
די ביימער האָבן אויף זיך געהאַט אַ ________ העמדל.
רעכטס איז דער וועג קיין ________.
דער רבֿ האָט געשיקט נאָך מיר דעם ________.
דאָס בענקל האָט געהאַט אַ צעבראָכענעם ________.
דער רֶבִּי נעמט פֿון דער קעשענע אַ פּעקל ________.
דער רֶבִּי האָט געלייענט די פּאַפּירן פֿאַר די ________.

SONG::

Let us make up!
Put up the Samovar*
Let us make up!
Don't be a fool.

Let us make up!
Buy a few oranges.
Let us make up!
Let us go dancing.

Let us make up!
Why do you stand at the
door
Let us make up!
Look at me!

לאָמיר זיך איבערבעטן, איבערבעטן
שטעל דעם סאַמאָוואַר (2)
לאָמיר זיך איבערבעטן
זיי זשע** נישט קיין נאַר

לאָמיר זיך איבערבעטן, איבערבעטן
קויף אַ פּאָר מאַראַנצן (2)
לאָמיר זיך איבערבעטן
לאָמיר גיין טאַנצן

לאָמיר זיך איבערבעטן, איבערבעטן
וואָס שטייסטו בײַ דער טיר (2)
לאָמיר זיך איבערבעטן
גיב אַ קוק אויף מיר.

*"Samovar," aRussian word meaning "teakettle."
**This word is not translated; it implies "please."

Mendele's father died at an early age and it pained Mendele to see his mother bring up the children by herself against such hardships. In <u>DOS KLEYNE MENTSHELE</u> he portrays the desire of his mother to keep him in an environment of learning by apprenticing him to a "Melamed" (teacher). For a long time, she did not permit him to become apprenticed to a tradesman. "A tradesman" occupied a lower social status in the "shtetl." Mendele describes his misfortunes as a teacher's helper and his various attempts and failures in learning a trade, when he is finally forced to work for a tailor and other tradesmen.

In <u>DOS KLEYNE MENTSHELE</u>, the papers of "Isaac Abraham" which the Rabbi reads to the rich men of the town are really Mendele's own memoires and portray Mendele's childhood. They tell a sad tale and are an indictment of a society. In this novel he describes "DOS KLEYNE MENTSHELE" as the man who stops thinking, feeling, hearing and seeing. By observing Doctor "Steynherz" (literally "stony heart") Itzik Avreml (Sholom Aleykhem) was going to learn how to become "a little man." Another man who was supposed to inspire him to become "a little man" was Issar Varger (lit. the Strangler). He describes him as a fool in matters of religion. Itzik Avreml finally realizes that only the honest people are really happy and is inspired to change his way by Mr. Gutman (!). There is a close resemblance to a novel of a French writer Le Sabre (1660-1747) who wrote a book "<u>The Adventures of Gil Blas</u>." Mendele's book <u>Benjamin III</u> has elements of Cervantes' <u>Don Quichote</u>.

In real life, Mendele runs away from home at seventeen and wanders with a lame beggar about the country. This produced the novel "Fishke the Lame" in 1869.

At twenty, Mendele realizes the dream of his mother and becomes a Hebrew teacher in which profession he spends most of his life.

His famous novel "<u>DI KLIATSHE</u>" (The Dobbin) was published in 1873. This story of the suffering of an emaciated female horse could be interpreted as symbolizing the suffering of his mother even though many critics see "<u>Di Kliatshe</u>" as a symbol for the Jewish people.

His major work was his autobiography "<u>SHLOYME REB KHA'YIMS</u> published in 1899.

(ווידוי לִיצְחָק אַבְרָהָם) דאָס קליינע מענטשעלע

פֿון מענדעלע מוכר ספֿרים

איך בין געבוירן געוואָרן, דערציילט יִצחק אַבֿרהם, בײַ אָרעמע עלטערן. מײַן טאַטן געדענק איך נישט. איך הייב אָן צו געדענקען וואָס מיט מיר האָט פּאַסירט, ערשט אין דעם עלטער פֿון אַ פֿינף, אָדער זעקס יאָר. מען האָט מיך נישט געקוקט ווי אַנדערע קינדער. דאָס וואָרט רחמנות האָב איך קיינמאָל נישט געהערט. איך האָב נישט געהערט מען זאָל זאָגן: "אַ רחמנות ער האָט נישט געגעסן," "אַ רחמנות דאָס פּנים איז אים געשוואָלן."

אַמאָל אַז איך בין געווען קראַנק, יון די מאַמע איז צו מיר גוט געוואָרן, האָב איך מיך פֿאַרקוקט איר אין די אויגן, און אַז איך האָב געזען אַז זי לאָזט זיך קוקן, האָב איך געפֿרעגט: "מאַמע, וואָס איז פֿאַר אַ מענטשעלע בײַ דיר אין די אויגן?" די מאַמע האָט געענטפֿערט: "דאָס קליינע מענטשעלע איז די נשמה. דאָס קליינע מענטשעלע איז נאָר אין יִדישע אויגן." פֿון דעמאָלט האָב איך נישט פֿאַרגעסן דאָס קליינע מענטשעלע.

די מאַמע מײַנע פֿלעגט טאָג און נאַכט אַרבעטן און פֿון איר אַרבעט קוים געהאַט וואַסער אויף קאַשע. איך פֿלעג אַלץ בעטן עסן! עסן! די מאַמע האָט געליטן און נישט געוווּסט וואָס צו טאָן מיט מיר.

מענטשן פֿלעגן איר זאָגן זי זאָל מיך געבן צו אַ בעל מלאָכה. און זי פֿלעגט ענטפֿערן: "ניין! איך וועל אים נישט אָפּגעבן צו אַ בעל מלאָכה און פֿאַרשוואַרצן דאָס פּנים מיר און זײַן טאַטן עליו השלום!...ער, דער טאַטע זײַנער וועט דאָך דאַרט נישט רויִק ליגן אין קבֿר. דעם מלמדס זון זאָל זײַן אַ בעל מלאָכה! נישט דערלעבן זאָלן עס מײַנע שׂונאים! גאָט האָט דער מאַמע געהאָלפֿן מיך אַרײַנצוגעבן אין אַ קלייט. זי האָט געמיינט איר זון איז שוין אַ סוחר. נאָר איר זון איז אָבער געוואָרן אַ הונט.

איך האָב געמוזט כאַפּן אַלע מענטשן וואָס זײַנען דורכגעגאַנגען אין גאַס מיט אַ געשריי, און זיי שלעפּן אין קלייט. איך פֿלעג לויפֿן אין גאַס און שרײַען: "אַהער פּאַניטשיכלעך, שלייקעס, מעסערלעך קאַלאַשן! ווי באַלד אַ קונה האָט זיך געוויזן פֿון דערווײַטן בין איך געלאָפֿן אים אַנטקעגן מיט דעם גאַנצן צעטל סחורות און געשלעפּט אים אין קלייט. אין שטוב האָב איך געדאַרפֿט העלפֿן, אין קלייט האָב איך געדאַרפֿט אַרבעטן.

איך האָב אַמאָל דערזען אין קלייט אַ מוטערפּערלען קנעפּל וואָס האָט געפֿינקלט מיט אַלערליי קאָלירן. דערבײַ איז מיר געקומען אין זינען מײַן קראַנקע שוועסטער. איך וועל איר עס געבן אַ מתּנה. איך האָב גענומען דאָס קנעפּל און אַרײַנגעלייגט עס אין קעשענע. איז דער משרת, וואָס האָט עס געזען, באַלד צוגעלאָפֿן צו מיר מיט אַ געשריי: גנבֿ! דו לייגסט אין קעשענע! קורץ מען האָט מיך גוט אויסגעפּאַטשט און אַרויסגעטריבן.

האָט מיך די מאַמע געגעבן אין חדר פֿאַר אַ בעהעלפֿער. די מאַמע האָט געזאָגט צו דעם מלמד: "זייַן טאַטע איז געווען אַ מלמד, וויל איך אַז ער זאָל אויך זייַן אַ מלמד." מייַן אַרבעט איז געווען צו־נויפֿנעמען די קינדער אין חדר אַרייַן. בין איך געגאַנגען פֿון שטוב צו שטוב און איך האָב צונויפֿגענומען די קינדער. אַ טייל ווילן נישט גיין, אַ טייל וויינען און שרייַען: מאַמע! מאַמע!

איך האָב אויך געמוזט העלפֿן דעם מלמד ווען ער פֿלעג שלאָגן די קינדער. איין מאָל האָט דער מלמד געשלאָגן אַ ייִנגל און געזאָגט אַז איך האָב עס געטאָן, האָט מען מיך באַלד אַוועקגעשיקט פֿון חדר.

בין איך געוואָרן אַ לערנייִנגל בייַ אַ שנייַדער. לייזער האָט זיך געהאַלטן פֿאַר דעם בעסטן שנייַדער אין דער גאַנצער וועלט. לייזער דער שנייַדער האָט מיך גלייַך בייַ מייַן אָנקומען צו אים גענומען אין דער אַרבעט, און מיט מיר אָנגעהויבן דעם אַלף־בית פֿון דער מלאָכה: נישט ווי מע האַלט די נאָדל, ניין! גיין אין מאַרק נאָך כּשרה פֿאָדים:* אַרייַנשטעלן פּרעסלעך אין אויוון, זוכן אונטערן טיש, אונטער די בענק, דעם פֿינגערהוט, אָדער אַ דין נאָדעלע. אַמאָל האָט מיך געשלאָגן לייזער, אַמאָל לייזערס ווייַב און אַמאָל ביידע. קיין האָניק האָב איך בייַ לייזער דעם שנייַדער נישט געלעקט.

מען האָט מיך דערנאָך אָפּגעגעבן צו אַנדערע בעלי־מלאָכות, איך אָבער בין געווען אַ שלימזל** און נישט געהאַט קיין גליק.

אין שטעטל איז אָנגעקומען אַ חזן. איך בין געוואָרן זייַן משורר. מיט דעם חזן בין איך מער ווי אַ האַלב יאָר אַרומגעפֿאָרן אויף דער וועלט. מיר שלימזל איז בייַ אים אויך שלעכט געווען. נאָך ראש השנה האָט דער חזן מיך אַרויסגעטריבן.

---

*Kosher thread is thread not made of linen. Jews do not mix wool and linen.

** "Shlemazel" is formed analogous to the word "Shlemiel." Adalbert von Chamisso, a French Nobleman who escaped during the revolution to Germany wrote a famous German novel called "Peter Shlemiel" It tells the story of a man who sold his shadow. This made him different from the other people and they never accepted him into society. Thus the "Shlemiel" became the prototype of the man who does something stupid. "Shlemazel" comes from the German "schlimm", bad, and the Hebrew word "mazel" luck -- bad luck. It is a man who has bad luck. The "Shlemiel" spills soup on the "Shlemazel's" new suit.

VOCABULARY:

never	קיין מאָל נישט
face (PONIM)	(דאָס) פּנים
swollen	געשוואָלן
has become	איז געוואָרן
look	קוקן
looked	פֿאַרקוקט
eyes	אויגן
to see	זען
she lets herself	זי לאָזט זיך
to ask	פֿרעגן
what type of little man is it?	וואָס איז עס פֿאַר אַ מענטשעלע?
answer	ענטפֿערן
Last Will and Testament of ISAAC ABRAHAM (YITSKHAK AVRCHOM)	ווידוי ליצחק אַבֿרהם
I was born	איך בין געבוירן געוואָרן
to tell	דערציילן
poor	אָרעם
she used to	זי פֿלעגט
hardly	קוים
water	(דאָס) וואַסער
groats	(די) קאַשע
she suffered	זי האָט געליטן
put in	אַרײַנגעבן
tradesman (BA'AL MELOKHE)	(דער) בעל מלאכה
give over	אָפּגעבן
blacken	פֿאַרשוואַרצן
** may he rest in peace (OLEV HASHOLEM)	עליו השלום

Last will and Testament (VIDU'Y)	ווידוי
parents	די עלטערן
to remember	געדענקען
*begin	אָנהייבן (אָנגעהויבן)
first	ערשט
at the age	אין דעם עלטער
of	פֿון
year	דאָס יאָר
has happened	האָט פּאַסירט
street	(די) גאַס
the scream	(דער) געשריי
drag	שלעפּן
to scream	שרײַען
to this place	אַהער
Sir (Polish word)	פּאַני
kerchiefs	טיכלעך
suspenders	שלייקעס
knives	מעסערלעך
galoshes	קאַלאָשן
as soon as	ווי באַלד
customer (KOYNE) (KOYNIM)	(דער) קונה (קונים)
to show oneself	זיך ווײַזן (געוויזן)
from afar	פֿון דערווײַטנס
kiss	קושן
word	(דאָס) וואָרט
pity (RAKHMONES)	רחמנות
hear	הערן

---

*The verb has a separate prefix. It is conjugated: איך הייב אָן
**Literally: "Peace be upon him" "upon her."

beat up	אויספּאַטשן (אויסגעפּטשט)
soul (NESHOME)	(די) נְשָמָה
from that time	פֿון דעמאָלט
forget	פֿאַרגעסן
ride around	אַרומפֿאָרן
bad	שלעכט
after (still)	נאָך
chase out	אַרויסטרײַבן (אַרויסגעטריבן)
Hebrew school (KHEYDER)	חֵדֶר
helper	באַהעלפֿער
gather together	צונויפֿנעמען (צונויפֿגענומען)
a part	אַ טייל
want	ווילן
Leizer (a name)	לייזער
tailor	(דער) שנײַדער
held himself	האָט זיך געהאַלטן
world	(די) וועלט
immediately	גלײַך
ABC's (ALEF-BEYS)	(דער) אַלֶף־בֵּית
work (MELOKHE)	(די) מְלָאכָה
needle	(די) נאָדל
Kosher (KOSHER)	כָּשֵר
thread	(דער) פֿאָדים
boy	(דער) ייִנגל
dog	(דער) הונט
must	מוזן
I had to	איך האָב געמוזט
*to grab	כאַפּן

may she rest in peace (PIEYHO HASHOLEM)	עָלֶיהָ הַשָלוֹם
quiet	רואיק
the grave (KEYVER)	(דאָס) קֶבֶר
Hebrew teacher (MELAMED)	מְלַמֵד
My enemies shouldn't live to see the day (SONIM)	נישט דערלעבן זאָלן עס מײַנע שׂוֹנְאִים
help	העלפֿן (געהאָלפֿן)
store	(דער) קלייט
merchant (SOYKHER)	(דער) סוֹחֵר
(SOKHRIM)	(סוֹחֲרִים)
the list	(דער) צעטל
merchandise (SKHOYRE) (SKHOYRES)	(די) סחוֹרָה (סְחוֹרוֹת)
house (room)	(די) שטוב
need (must)	דאַרפֿן (געדאַרפֿט)
once	אַמאָל
the button	(דער) קנאָפּ
button (diminutive)	(דאָס) קנעפּל
mother of pearl	מוטערפּערל
sparkle	פֿינקלען
all kinds (of)	אַלערליי
colors	קאָלירן
come to mind	קומען אין זינען
gift (MATONE) (MATONES)	(די) מַתָּנָה (מַתָּנוֹת)
helper (MESHORES) (MESHORSIM)	(דער) מְשָרֵת (מְשָרְתִים)
thief (GANEV) (GANOVIM)	גַנָב (גַנָבִים)
in short	קורץ

---

*It comes from the Latin "capio" "capere" "to seize." It still has this meaning in the word "capture."

thin	דין	walk through	דורכגיין (דורכגעגאַנגען)
beat	שלאָגן	put in	אַרײַנשטעלן
honey	האָניק	press (iron)	פּרעס(לער)
lick	לעקן	oven	(דער) אויוון
Shlemazl	שלימזל	search	זוכן
luck	(דאָס) גליק	under	אונטער
cantor (KHAZEN)	חזן	table	(דער) טיש
singer (MESHOYRER) (MESHOYRERIM)	משורר (משוררים)	benches	בענק
half	האַלב	thimble	(דער) פֿינגערהוט

IDIOMATIC EXPRESSIONS:

"He licks honey." He has an easy time of it.	ער לעקט האָניק
He has a difficult time	ער לעקט נישט קיין האָניק
"He doesn't have water to cook groats." He is very poor.	ער האָט נישט וואַסער אויף קאַשע
My enemies should not live to see the day.	נישט דערלעבן זאָלן מײַנע שׂונאים

אַדער קאַשע

GRAMMAR:

Conjugation of verbs with separable prefixes:
In the word אָנהייבן to begin, אָן is considered a separable prefix because it is an independent word in Yiddish.

		to begin	אָנהייבן
we begin	מיר הייבן אָן	I begin	איך הייב אָן
you begin	איר הייבט אָן	you begin	דו הייבסט אָן
they begin	זיי הייבן אָן	he begins	ער הייבט אָן
		she begins	זי הייבט אָן

Very few Yiddish verbs have separable prefixes. Most Yiddish verbs have inseparable prefixes; the most common inseparable prefixes are: באַ (בע) , גע, פֿאַר

איך געדענק, דו געדענקסט	to remember	געדענקען
איך באַקום, דו באַקומסט	to receive	באַקומען
איך פֿאַרגעס, דו פֿאַרגעסט	to forget	פֿאַרגעסן

GRAMMAR REVIEW:

Conjugate in the present tense:

I beat	איך שלאָג	I remember	איך געדענק

Conjugate in the present perfect:

I ran	איך בין געלאָפֿן	I have seen	איך האָב געזען

PURIM SONG:

Today is Purim, brothers	הײַנט איז פּורים ברידער
The holiday is great	עס איז דער יום טובֿ גרויס
Let us sing songs	לאָמיר זינגען לידער
And go from house to house	און גיין פֿון הויז צו הויז.
Laugh! Jew, laugh!	לאַך ייִדעלע לאַך
Make a holiday!	אַ יום טובֿ מאַך
Let our children's children	קינדס קינדער געדענקען
Remember the miracle	דעם נס
Sing! children sing!	זינגט קינדערלעך זינגט
Dance happily and leap!	טאַנצט פֿריילעך און שפּרינגט
Don't forget this happy day.	דעם טײַערן טאָג נישט פֿאַרגעסט

EXERCISES TO LESSON II:

1. Read these these Hebrew words:

ייִדוי, רחמנות, פּנים, נשמה, אַלף־בית, מלאכה, כּשר, בעלי מלאכות, אָבֿר, עליו השלום, סוחר, קרבּן, מתּנה, גנבֿ, חדר, חזן.

2. Answer in Yiddish:

1. בײַ וואָסערע עלטערן איז יצחק אַבֿרהם געבוירן געוואָרן?
2. וואָסער וואָרט האָט יצחק אַבֿרהם קיין מאָל נישט געהערט?
3. וואָס האָט יצחק אַבֿרהם געזען אין די אויגן פֿון דער מאַמע?
4. וואָס איז דאָס קליינע מענטשעלע?
5. בײַ וועמען איז ער געוואָרן אַ לערנייִנגל?
6. ווער האָט אים געשלאָגן?
7. בײַ וועמען איז ער געוואָרן אַ משורר?
8. ווען האָט דער חזן אים אַרויסגעטריבן?

3. Fill in the blanks:

יצחק אַבֿרהם האָט געזען דאָס קליינע מענטשעלע אין די ______ פֿון דער מאַמע.
קיין ______ האָט ער נישט געלעקט.
אַמאָל האָט אים געשלאָגן ______ אַמאָל לייזערס ______.
יצחק אַבֿרהם איז געווען אַ ______ און נישט געהאַט קיין גליק.
ער איז געווען אַ משורר בײַ אַ ______.

4. Conjugate in the present:

דורכגיין, פֿאַרגעסן, געדענקען, באַקומען

5. Match these expressions:

a.	ער האָט נישט וואַסער	1.	קיין האָניק
b.	ער לעקט	2.	אויף קאַשע
c.	נישט דערלעבן זאָלן	3.	מײַנע שׂונאים
d.	ער לעקט נישט	4.	האָניק

6. Tell the trauma with the "mother of pearl" button.

7. Why did the mother at first refuse to apprentice him to a tradesman?

8. What is the difference between a "Shlemiel" and a "Shlemazel"?

9. Project for term report:
   a. Compare Le Sabre's novel <u>The Adventures of Gil Blas</u> with Mendele's novel <u>The Parasite</u> (A translation of <u>Dos Kleyne Mentshele</u> by G. Stillman, N.Y. 1956).
   b. Compare Mendele's <u>Benjamin III</u> with Cervantes' <u>Don Quichote</u>.

The struggle which Mendele's mother had to wage to bring up her children caused Mendele to become bitter against Society. He wrote works critical of the Social system. The most famous of these plays is די טאַקסע (The meat tax). This tax was levied against the Jews of Russia by the Czarist regime. The collection of this tax was made by the rich people of the town. Mendele accuses them that they passed on the greatest burden of this tax to the poor. It is interesting that Mendele's own father was a collector of the meat tax in Kapulje the town where Mendele was born.

In this book "DOS KLEYNE MENTSHELE" he has already a reference to the "meat tax":

"The tax gives us the excuse for fleecing the public... And I, woe, is me, was one of those little men. I suckled on the breast of the tax and was its staunch defender whenever it was attacked. I knew that as long as Jews have a tax on meat, they will always be in the power of little men...who will be able to control them like children...I supported the tax and the tax supported me. I ate the choicest cuts of meat for nothing. The poor paid through the nose and gnawed on bones." (1)

The name of the hero of the play is "שלמה וועקער". The name itself is revealing. "שלמה" means "peace." "וועקער" means someone awakened to his social consciousness. Thus we have a peaceful man who becomes aroused to fight the cause of the poor, and awakening other people to join him.

The villains of the play are: "ר' יוסעלע שינדער" "Joseph the Skinner" and "ר' ראובן פּיאַווקע" "Reuben Piavke," which means "Reuben the Leech (bloodsucker)".

Scene IV of the play shows "וועקער" in the house of the rich man "ספּאַדיק". "גדליה פּיקהאַלץ" a rabbi who has just resigned from a neighboring town because of the corruption of the rich, is also waiting in the house. וועקער wonders how the rich man "ספּאַדיק" can make a living since he is never at his business. "פּיקהאַלץ" opens the eyes of "וועקער" by showing him the corruption which exists not only in Tuneyadevka, from which he comes, but also in Glupsk where "וועקער" lives. Mendele uses "Glupsk" for the city of Berditchev in which he lived. The Jews of Berditchev realized this and never forgave Mendele.

The words of "פּיקהאַלץ" have a very modern ring in the time of Watergate and his plea could have been written today.

---

1. Mendele Moykher Sforim "DOS KLEYNE MENTSHELE" The Parasite translated by G. Stillman, Thomas Yoseloff (New York, 1956) P. 153.

די סאַקסע (Scene IV)

פֿון מענדעלע מוכר ספֿרים

וועקער: "ער (ספּאָדיק) איז ווידער נישט דאָ? נעכטן האָט ער מיך באַשטעלט איך זאָל היינט קומען אים שרייבן די פּאָסט און ער אַליין איז נישט דאָ, ער איז אויף אַ בּרית. אַלע טאָג איז ער אויף בּריתן, אַלע טאָג אויף שׂמחות. אַ שיי־נער סוחר וואָס זאָל נישט קענען איבערלייענען אַ בריוו. ·איך ווייס נישט ווי אַזאַ סוחר קען זיך האַלטן אַפֿילו איין טאָג. וואָס זאָל איך טאָן? איך מוז אויף אים וואַרטן. נאָך גוט וואָס איך האָב מיט זיך דאָס ביכל, וועל איך קענען איבערלייענען די שירים פֿון אַ נייעם מחבר."

פּיקהאָלץ: "וואָס האָסטו זיך אַזוי פֿאַרטיפֿט אין בוך, שלמה?"

וועקער: "מיין גוטער גדליה, ווען ביסטו געקומען?"

פּיקהאָלץ: "איך בין געקומען היינט."

וועקער: "נו איצט דערצייל מיר, וואָס מאַכסטו? וואָס הערט זיך אין טונעיאַדעווקע? וואָס מאַכט דאָרט אונדזער גביר, ווי הייסט ער צום טייוול, איך האָב שוין פֿאַרגעסן ווי ער הייסט."

פּיקהאָלץ: "איך ווייס שוין וועמען דו מיינסט, ער איז היינט אַ קבצן."

וועקער: "עס איז דאָך אַ שרעק וואָס ביי אייך אין טונעיאַדעווקע גייט פֿאָר."

פּיקהאָלץ: "ביי אייך אין טונעיאַדעווקע, זאָגסטו? און ביי אייך אין גלופּסק איז דען בעסער? ביי אייך און נאָך אין אַנדערע יידישע שטעט ליגן די אָרמע צען איילן אין דער ערד. עס זיינען דאָ אַזעלכע גוטע מענטשן וואָס פֿאַר גוטס־קייט ליגן זיי אַוועק אַלע בעשעפֿטן און גיבן זיך אָפּ נאָר מיט שטאָטישע זאַכן און זאָרגן זיך נאָך פֿאַרן כּלל און ווערן בּעלי טאַקסע. נו געפֿינט זיך נאָך ערגעץ אין דער וועלט אַ פֿאָלק מיט אַזוי פֿיל גוטע מענטשן, וואָס זאָרגן זיך פֿאַר דעם כּלל ווי ביי אונדז יידן? ביי די אַנדערע אומות איז אַ סוחר אַ סוחר, אָבער ביי אונדז איז דער מינדסטער גביר אין שטעטל אַ בּעל טאַקסע. ער איז נאָר אַ סוחר לפּנים בּאמת טראָגט ער אויף דעם קאָפּ די גאַנצע שטאָט יידן. די אָרעמע האָבן אָבער גאָר נישט פֿון די פֿיל טובֿות וואָס מען טוט זיי. זיי הערן אויף צו עסן, זיי קרענקען. וואָס עסט דען אַ ייד אַן אָרעמאַן? פֿון פֿלייש ווייס ער נישט, חוץ אַ שבת מאַכט ער זיך פֿליישיק מיט אַ ביין און ווי מתים עסן, אַזאַ פּנים האָבן זיי־. נישט גוט וואָס ביי אונדז אין די שטעטלעך זענען זייער פֿיל בּעלי טובֿות. נישט גוט וואָס איטלעכער לייזיקגייער ווערט אַ בּעל טובֿה, נישט גוט זייער נישט גוט!"

וועקער: "גדליה עס מוז עפּעס זיין וואָס דו רעדסט אַזוי מיט האַרץ?"

פּיקהאָלץ: "איך בין אַוועק פֿון טוניעאַדעווקע."

וועקער: "ווי קומט עס? פֿאַר וואָס?"

פּיקהאָלץ: "פֿאַר דעם וואָס ביי אונדז זיינען דאָ בּעלי טובֿות. פֿאַר־שטייסטו פֿאַר וואָס איך בין שוין נישט דאָרטן קיין רבֿ.

איך קען מיך נישט פֿאַרקריפּן! נישט האַלטן מיט פֿאַלשע
מענטשן! איך קען נישט טאָן וואָס יענער וויל און וואָס
יענער הייסט."

וועקער: "גדליָה בלייב בײַ אונדז און ווער אַ רבֿ אין גלופּסק."

פּיקהאָלץ: "דאָ איז נישט מײַן אָרט."

(וועקער נעמט דעם ביכל וואָס ער האָט געלייענט און צערייסט עס.)

פּיקהאָלץ: "וואָס טוסטו שלמה?"

וועקער: "איך טו דאָס וואָס אונדזערע עלטערן האָבן געטאָן -- אַמאָל בשעת חורבן כּלל. דאָרטן האָבן זיי אויפֿגעהאַנגען זייערע פֿידלען, זיי האָבן מער נישט געוואָלט זינגען נאָר טרויערן און קלאָגן. גענוג זינגען, גדליָה! גענוג שרײַבן שירים! ייִדן זײַנען נישט געבוירן געוואָרן צו זינגען, צו שפּילן! בלייב הי, גדליָה, מיר וועלן פּרוּוון הי עפּעס טאָן פֿאַר אונדזערע אָרעמע ייִדן. דאָ גדליָה, דאָ איז דער אָרט! דו בלייבסט גדליָה! דו וועסט הי זײַן רבֿ. איך בין גוט באַקאַנט מיט דעם גבֿיר שטאַנדהאַפֿט וואָס איז דער גאַנצער פֿירער, איך וועל אים בעטן ער זאָל דיך הי מאַכן פֿאַר אַ רבֿ."

פּיקהאָלץ: "דו קענסט נישט קיין גבֿיר, ער ליבט נאָר זיך. איך דאַנק דיר שלמה, פֿאַר דער טובֿה. פֿע אַזאַ רבנות וואָס דער גבֿיר שטאַנדהאַפֿט גיט זיי, פֿע אַזאַ רבנות וואָס פֿאַר איר דאַרף מען זיך פֿאַרקריפּן דעם טײַוול, וואָס פֿאַר איר מוז מען הערן זען און שווײַגן. פֿע! פֿע! פֿע! אַזאַ רבנות. איך וועל זײַן אַ רבֿ ווען דאָס פֿאָלק וועט מיך וועלן, ווען אַלע אָרעמע און רײַך גלייך וועלן מיך מאַכן רבֿ. נאָר עס איז נאָך זייער ווייט צו וואַרטן. זײַ מיר געזונט שלמה איך מוז אַוועקפֿאָרן."

וועקער: "גדליָה דו האָסט מיר געעפֿנט די אויגן. איצט הייב איך אָן צו זען, ווי אַזאַ סוחר ווי ספּאָדיק קען זיך האַלטן און זײַן רײַך. נאָר עס איז נישט גוט צו האָבן אָפֿענע אויגן, נישט גוט צו זען אַ כּך אויף דער וועלט. איך קען דאָ נישט אָטעמען. איך מוז אַוועק."

VOCABULARY:

a nice merchant (SOYKHER)	אַ שיינער סוחר
letter	(דער) בריוו
understand	פֿאַרשטיין
even (AFILE)	אַפֿילו
wait	וואַרטן
carry around	מיט זיך האָבן
song (SHIR) (SHIRIM)	שיר (שירים)

the tax	(די) טאַקסע
again	ווידער
yesterday	נעכטן
ordered	באַשטעלט
the mail	(די) פּאָסט
circumcision (BRIS) (BRISN)	ברית (בריתן)
Happy occasion (SIMKHE) (SIMKHES)	שׂמחה (שׂמחות)

in truth (BE'EMES)	באמת
carry	טראָגן
the head	(דער) קאָפּ (קעפּ)
nothing	גאָרנישט
many (much)	פֿיל
favor (TOYVE) (TOYVES)	טובֿה (טובֿות)
to stop	אויפֿהערן
to become sick	קרענקען
meat	(דאָס) פֿלייש
he does not know	ער ווייס נישט
except (KHUTS)	חוץ
Saturday (SHABES)	שבת
the dead (MES) (MEYSIM)	מת (מתים)
do gooders (BALE TOYVES)	בעלי טובֿות
heart	(דאָס) האַרץ
because	פֿאַר דעם
understand	פֿאַרשטיין
false	פֿאַלש
the other one	יענער
to command (be named)	הייסן
the place	(דער) אָרט (ערטער)
tear up	צערײַסן
long ago	אַמאָל
at the time (BESHAS)	בשעת
destruction (KHURBEN)	חורבן
Babylonia (BOVEL)	בבֿל
hung up	אויפֿהענגען
violin	(די) פֿידל (פֿידלען)
mourn	טרויערן

author (MEKHABER)	(דער) מחבר
to become engrossed	פֿאַרטיפֿן
Gedaliah (GEDAL'YE)	גדליה
now	איצט
what is new?	וואָס הערט זיך
(the) rich man (GEVIR) (GEVIRIM)	(דער) גבֿיר (גבֿירים)
what's his name	ווי הייסט ער?
to the devil	צום טײַוול!
poor man (KABTSEN)	(דער) קבצן
it is frightening	עס איז אַ שרעק
it is happening	עס גייט פֿאָר
city	(די) שטאָט (שטעט)
the poor people	די אָרעמע
ten	צען
ells (measure)	איילן
such	אַזעלכע
goodness	(די) גוטסקייט
put aside	אַוועקלייגן
business	געשעפֿט (געשעפֿטן)
public affairs	שטאָטישע זאַכן
worry (reflexive)	זיך זאָרגן
community (KLAL)	(דער) כּלל
overseers of the tax (BALE TAKSE)	בעלי טאַקסע
to exist (reside)	זיך געפֿינען
somewhere	ערגעץ
nation	(דאָס) פֿאָלק (פֿעלקער)
nation (UME) (UMES)	אומה (אומות)
the least	דער מינדסטער
on the face of it (LEPONIM)	לפּנים

pooh!	פֿע!	mourn	קלאָג
Rabbinate (RABONES)	רבָנות	here	הי
be silent	שווייַגן	try	פּרוּוון
to want	ווע לן (איך וויל)	something	עפּעס
shall (auxiliary with future tense)	וועלן	personal name	*שטאַנדהאַפֿט
they will make me	זיי וועלן מיך מאַכן	leader	(דער) פֿירער
be well! good bye	זײַ מיר געזונט	to know	קענען
a lot (A SAKH)	אַ סך	to love	ליבן
breathe	אָטעמען	I thank you	איך דאַנק דיר

---

*The literal meaning is "resolute."

GRAMMAR:

1. Imperatives of verbs with separable prefixes:

to stop	אויפֿהערן	to begin	אָנהייבן
stop! (to a child)	הער אויף	begin (to a child)	הייב אָן!
stop (pl. pol.)	הערט אויף	begin! (pl. pol.)	הייבט אָן
Don't stop!	הער נישט אויף	don't begin!	הייב נישט אָן!
Don't stop!	הערט נישט אויף	don't begin!	הייבט נישט אָן!

2. The Reflexive Verb:

The reflexive verb is formed by adding זיך to each form of the verb. זיך is not translated.

		to worry	זיך זאָרגן
we worry	מיר זאָרגן זיך	I worry	איך זאָרג זיך
you worry	איר זאָרגט זיך	you worry	דו זאָרגסט זיך
they worry	זיי זאָרגן זיך	he worries	ער זאָרגט זיך
		she worries	זי זאָרגט זיך

Conjugate: איך געפֿין זיך I reside

GRAMMAR REVIEW:

1. Read these Hebrew words:

בּרִית, שׂמחות, סוֹחֵר, אַפֿילו, כְּלָל, שִׁירִים, מְחַבֵּר, גְּבִיר, קַבְּצָן, אוּמָה, חוּץ, שַׁבָּת, מֵת.

2. Conjugate in the present tense:

איך פֿאַרשטיי, איך לייג אַוועק, איך הער אויף

3. Give the plural of these nouns:

די שטאָט, שׂמחה, בּרית, דאָס געשעפֿט, דאָס פֿאָלק, דער קאָפּ

4. Conjugate in the future:

I will come — איך וועל קומען

(Don't mix it up with: I want to come) — (איך וויל קומען)

you will come — דו וועסט קומען

he will come — ער וועט קומען

she will come — זי וועט קומען

we will come — מיר וועלן קומען

you will come — איר וועט קומען

they will come — זיי וועלן קומען

IDIOMS AND SAYINGS:

Lie 10 feet underground. ליגן צען איילן אונטער דרערד (דער ערד)
It means: to be in a very desperate financial situation.
As the dead eat, so they look. ווי מתים עסן אַזאַ פּנים האָבן זיי
This is used in reference to a person who looks bad and eats little.

PURIM SAYING:

Today is Purim	הײַנט איז פּורים
Tomorrow it's over	מאָרגן איז אויס
Give me a penny	גיב מיר אַ גראָשן
And throw me out.	און וואַרף מיך אַרויס!

PURIM SONG:

I. Yakhne Dvozhe goes to town	יאַכנע דוואָזשע פֿאָרט אין שטאָט
She keeps packing	זי האַלט זיך אין איין פּאַקן
She needs to buy flour for Purim	זי דאַרף אויף פּורים קויפֿן
To bake Haman Tashen	מעל, המנטאַשן באַקן
Jump my Haman Tashen	האָפּ מײַנע המנטאַשן
Jump my white ones	האָפּ מײַנע ווײַסע
With my Haman Tashen	ס'האָט מיט מײַנע המנטאַשן
Just happened a story.	גראָד פּאַסירט אַ מעשׂה!
II. Rain falls, snow falls	ס'גייט אַ רעגן, ס'גייט אַ שניי
Drops fall from the roofs	ס'קאַפּעט פֿון די דעכער
Yakhne Dvozhe is bringing flour	יאַכנע דוואָזשע פֿירט שוין מעל
In a bag full of holes.	אין אַ זאַק מיט לעכער
Jump my Haman Tashen...	האָפּ מײַנע המנטאַשן...
III. Yakhne carries Shalakh Mones*	יאַכנע טראָגט שוין שלח מנות
To the Aunt Yente	צו דער מומע יענטע
Two three black Haman Tashen	צוויי דרײַ שוואַרצע המנטאַשן
Half raw, half burned.	האַלב רוי, האַלב פֿאַרברענטע.
Jump my Haman Tashen...	האָפּ מײַנע המנטאַשן...

---

*"SHALAKH MONES" the literal translation "to send gifts." On "PURIM" Jews send gifts (of food) to each other to celebrate their escape from the plans of "HAMAN" to kill all the Jews of Persia. "PURIM" means "lots" since Haman drew lots to choose on which day the Jews should be killed.

1. Answer in Yiddish:

1. ווּ איז דער גבֿיר ספּאָדיק?
2. וואָס לייענט וועקער?
3. פֿאַר וואָס איז גדליה אַוועק פֿון טונעיאַדעווקע?
4. וואָס טוט וועקער מיט דעם בּיכל?
5. נאָר ווען וויל פּיקהאָלץ ווערן אַ רבֿ אין גלופּסק?

2. Fill in the blanks:

די ייִדן האָבן אין בּבֿל אויפֿגעהאַנגען די ______
אַן אָרעמאַן עסט נישט קיין ______
דער גבֿיר ווערט אַ בּעל ______

3. Complete these sayings:

ער לעקט נישט קיין ______
זי האָט נישט קיין ______ אויף קאַשע
צען איילן אין דער ______

4. Which are the most sarcastic lines in the story? Read them from the story.

5. Which are the most tragic lines? Read them from the story.

6. Translate into Yiddish:

The rich man Spodik is not here. He is at a circumcision. He does not know how to write an address. He does not know how to read a letter. The poor people in Tuneyadevke stop eating. It is not good that there are so many do-gooders in our town. I cannot be a rabbi and sell myself. The forefathers (parents) in Babylon hung up their violins they did not want to play any longer. Enough singing! We will do something here for our poor brethren. You will be a rabbi here. I thank you, Shloyme, I don't want to be a rabbi who must hear, see and be silent. It isn't good to have open eyes in this world.

7. Translate into English:

איך קום שרײַבן די פּאָסט. איך מוז אויף אים וואַרטן. איך לייען אַ בּיכל פֿון אַ נײַעם מחבר. איך פֿאַרטיף זיך אין בּוך.

LESSON IV

Sholom Aleykhem was the pen name of Sholom Rabinovitch. In his writing, we see a different point of view than the one of Mendele. On a personal level, the difference was that though both Mendele and Sholom Aleykhem were orphans, Mendele's mother had to struggle bitterly to make a living for her children while Sholom Aleykhem's father was one of the richest men in town. It is the struggle of the mother of Mendele which is reflected in his writing and colors his feeling toward society.

Sholom Aleykhem's writing too shows his personal tragedy. When he was 13 years old, his mother died. The story "דער זייגער" shows this trauma in a very symbolic fashion. If we equate "דער זייגער" with "the mother" we see the love he felt for her, the accusation he makes against his father that he put too heavy burdens on her, and the shock he received at her death when he was 13 years old.

Sholom Aleykhem's mother died of the cholera. This sickness is due to dehydration which would cause the tongue to hang out of the mouth. Knowing this helps us explain the dreams Sholom Aleykhem has in the story.

It is common knowledge that people do not want to touch a person who died of the cholera. This trauma is reflected in the next story עוֹלָם הַבָּא . In this story, Sholom Aleykhem offers to bury a woman whom no one wants to bury.

Most of his life, he spent as a stockbroker. In 1890, he lost all of his money at the Kiev stock exchange and his mother-in-law had to bail him out. She never let him forget his misfortune. Thus we see the death of his mother-in-law in the story עוֹלָם הַבָּא as a wish fulfillment. Two of his early novels are יאָסעלע סאָלאָווײ (YOSELE SOLOVEY) and סטעמפּעניו (STEMPENYU).

דער זייגער

(פון שלום עליכם)

דער זייגער האט געשלאגן דרייצן...מיינט נישט אז איך שפאס, איך דערצייל אייך א מעשה וואס ביי אונדז האט פאסירט און וואס איך אליין בין דערביי געווען.

מיר האבן געהאט א זייגער, א וואנטזייגער. אן אלטן, אלטן זייגער פון דעם זיידן. אין שטאט האט אונדזער זייגער געהאט א שם פאר'ן ערשטן זייגער. מענטשן פלעגן קומען אנשטעלן אויף אים זייערע זייגערס. אונדזער זייגער איז קיינמאל נישט געווען ביי א זייגער-מאכער. דער טאטע איז אליין געווען איבער אים דער בעל הבית.

האט זיך געטראפן א מעשה. מיר זיינען אלע געזעסן ביים טיש און געגעסן אנבייסן. אלע מאל ווען דער זייגער האט געשלאגן האב איך ליב געהאט צו ציילן אויפן קול: איינס...צוויי...דריי...זיבן... עלף...צוועלף...דרייצן. אוי דרייצן!

דרייצן? רופט זיך אן דער טאטע און צעלאכט זיך. א זייגער קאן נישט שלאגן קיין דרייצן! נאכן עסן גייט דער טאטע צו צום זייגער און דער זייגער הייבט אן צו קלינגען. מיר אלע ציילן: "איינס... צוויי...דריי...זיבן...ניין...צוועלף...דרייצן..." "דרייצן! זאגט דער טאטע און ער קוקט אויף אונדז מיט אויגן פון א מענטש וואס האט געהערט אז די וואנט רעדט ווערטער. ער טוט א פארקע דאס רעדל און דער זייגער קלינגט נאך א מאל דרייצן! דער טאטע קריכט אראפ פון דעם בענקל, בלאס ווי די וואנט און רעדט צו זיך אליין: געשלאגן דרייצן, וואס הייסט דאס? וואס זאל דאס באדייטן? דער טאטע נעמט אראפ דעם זייגער פון דער וואנט און טוט א פארקע. ער שוויצט א גאנצן טאג און הענגט אים אויף צוריק אויף זיין ארט -- דאנקען גאט דער זייגער גייט. און אז עס קומט האלבע נאכט שטיין מיר אלע ארום דעם זייגער און ציילן אפ צוועלף. דער טאטע קוועלט.

אבער דאס קלינגען פון זייגער איז אלץ געווארן שוואכער. וואס ווייטער ווערט דאס קלינגען שטילער? עס דאכט זיך אז דער זייגער וועט זיך אין גאנצן אפשטעלן. "ווינציק וואג" זאגט דער טאטע און ער הענגט אויף נאך א פונט, דער זייגער גייט בעסער און דער טאטע איז פריילעך. נישט לאנג געדויערט און דער זייגער ווערט ווי-דער שוואכער און דער טאטע ווי א גוטער דאקטאר האט זיך ווידער גענומען ראטעווען דעם קראנקן זייגער. "ווינציק וואג" זאגט דער טאטע און הענגט אויף אים נאך א פאר ציגל. דער זייגער גייט מיט צרות, נאר ער גייט.

ביז עס האט זיך געטראפן אן אומגליק ביי נאכט א גרויס אומ-גליק. דאס איז געווען ווינטער, פרייטיק צו נאכט. מיר האבן גע-געסן די שבתדיקע וועטשערע. די געפילטע פיש, די הייסע זופ מיט לאקשן, קומט אריין די מומע יענטע. "גוט שבת" זאגט די מומע יענטע און זי הייבט אן דערציילן מעשיות. די ליכט הייבן אן אויסגיין. פלוצים הערן מיר: "טררראך?...טררראך...באם...באם...באם!" האבן מיר גע-מיינט אז דער דאך איז איינגעפאלן, אדער גזלנים זיינען אריין אין שטוב. מיר האבן זיך נישט געקענט רירן פון די ערטער. א מינוט האבן מיר געקוקט איינס אויף דעם אנדערן אן ווערטער און אלע מיט א מאל האבן מיר אנגעהויבן צו שרייען: "וואס איז געשען?" "גאר

ניט, גאָר ניט" שרײַט די מומע יענטע. "וואָס איז געשען?" שרײַט דער טאַטע. "וואָס איז? וואָס ברענט?" "דאָס איז דער זייגער, דער זייגער איז אַראָפּגעפֿאַלן" זאָגט די מומע יענטע. "מען האָט אָנגעהאַנגען אויפֿן זייגער דרײַ פֿונט. איז ער אַראָפּגעפֿאַלן. אַ מענטש וואָלט אויך נישט בעסער געווען!" מיר זײַנען געלאָפֿן צום זייגער און געזען ווי ער ליגט מיטן פּנים אַראָפּ, אַ צעבראָכענער אויף אייביק. "אויס זייגער" מאַכט דער טאַטע, "טויט ווי די וואַנט!" און טרערן שטייען אים אין די אויגן. איך קוק אויפֿן טאַטן און איך וויל וויינען.

אַ גאַנצע נאַכט נאָכדעם האָבן זיך מיר געחלומט זייגערס. עס האָט זיך מיר פֿאָרגעשטעלט אונדזער אַלטער זייגער ליגט אויף דער ערד אָנ- געטאָן אין ווײַסע תּכריכים, עס האָט זיך מיר פֿאָרגעשטעלט אַז דער זייגער לעבט, און האָט אַ לאַנגע צונג, אַ צונג פֿון אַ מענטשן. און דער זייגער קלינגט ניט, נאָר ער קרעכצט, און יעדערער קרעכץ נעמט בײַ מיר צו אַ שטיק געזונט. און אויפֿן פּנים פֿון זייגער דאָרט ווו איך האָב תּמיד געזען דעם 12, דערזע איך מיט אַ מאָל דעם 13 דרײַצן - איר מעגט מיר גלייבן!

VOCABULARY:

at the	בײַם
eat	עסן (געגעסן)
breakfast	אָנבײַסן
every time	אַלע מאָל
strike (beat)	שלאָגן
I love to	איך האָב ליב געהאַט
count	ציילן
count off	אָפּציילן
with a (loud) voice (KOL)	(אויפֿן) קול
call out (respond)	זיך אָנרופֿן
break into laughter	זיך צעלאַכן
after (the)	נאָך
ring (strike)	קלינגען
gives a turn (fix)	טוט אַ פּאָרקע

clock	(דער) זייגער
thirteen	דרײַצן
to joke	שפּאַסן
in it	דערבײַ
wallclock	(דער) וואַנדזייגער
old	אַלט
grandfather	(דער) זיידע
name (reputation) (SHEM)	(דער) שם
at (on)	אויף
for (the)	פֿאַר(ן)
people	מענטשן
their	זייערע
watchmaker	(דער) זייגערמאַכער
lit: the owner of the house (BALEBOS)	(דער) בעל־הבית
happen (meet)	טרעפֿן (געטראָפֿן)
sit	זיצן (געזעסן)

until	ביז
summer	וועטשערע
hot	הייס
soup	(די) זופּ
noodles	לאקשן
aunt	(די) מומע
*Yente	יענטע
go out (extinguished)	אויסגיין
suddenly	פלוצים
the roof	(דער) דאך
fall in (cave in)	אײַנפֿאַלן
thief (GAZIEN) (GAZIONIM)	גזלן (גזלנים)
move	רירן
minute	(די) מינוט
what has happened	וואָס איז געשען
burn	ברענען
hang up	אָנהענגען (אָנגעהאַנגען)
fall down	אַראָפּפֿאַלן
run	לויפן (געלאָפֿן)
down	אַראָפּ
broken	צעבראָכן
(for) eternity	אויף אייביק
no more	אויס
tears	טרערן
dream (KHOIEMEN)	חלומען
imagine (introduce)	פֿאָרשטעלן (פֿאָרגעשטעלט)

wheel	(דאָס) ראָד (רעדל)
creep (down)	(אַראָפּ)קריכן
pale	בלאַס
what does it mean	וואָס הייסט דאָס
mean	באַדײַטן
sweat	שוויצן
back	צוריק
around	ארום
overflow with joy	קוועלן
still	אלץ
weak	שוואַך
the more time passes (the further)	וואָס ווײַטער
quiet	שטיל
to imagine	זיך דאכטן
to stop	זיך אָפּשטעלן
little (tiny)	ווינציק
weight (scale)	(די) וואג
a pound	(אַ) פֿונט
better	בעסער
happy	פֿריילעך
last	דויערן (געדויערט)
to save	ראטעווען
bag	(דער) זאק (זעקל)
sand	(דער) זאַמד
a few (a pair	א פאר
brick(s)	ציגל
with trouble (TSORES)	(מיט) צרות
but (only)	נאָר

---

*This is a name Yente. It is of French origin and comes from the French "gentille" which means "gentle, kind." It later came to mean just the opposite, namely a gossip and talkative woman.

each	יעדער(ער)	the floor (earth)	(די) ערד
a piece	(אַ) שטיק	dress up	אָנטאָן (אָנגעטאָן)
health(y)	געזונט	shrouds (TAKHRIKHIM) (clothes for the dead)	תַּכְרִיכִים
always (TOMID)	תָּמִיד	tongue	(די) צונג
to see clearly	דערזען	the sigh	(דער) קרעכץ
suddenly	מיט אַ מאָל	to sigh	קרעכצן
may	מעגן		

GRAMMAR:

1. Possessives:

our	אונדזער	my	מײַן
your	אײַער	yours (fam)	דײַן
their	זייער	his	זײַן
		her	איר

f.e.
In the plural we add an "ע": מײַנע, זייערע

2. Prepositions with the Dative:

Most Yiddish prepositions take the dative: אויף, פֿאַר, פֿון
The most common of these are:
Nominative: דער זייגער, די וואַנט, דאָס קינד
Dative: פֿון דעם זייגער, פֿון דער וואַנט, פֿון דעם קינד

3. Special construction in Yiddish:

Construction with "צו"

איך פֿלעג צו לויפֿן	used to	פֿלעגן
איך האָב ליב צו זינגען	like to	ליב האָבן

4. The conjugation of the verb "רעדן" to speak:

מיר רעדן	איך רעד
איר רעדט	דו רעדסט
זיי רעדן	ער רעדט

5. Diminutives which change the base vowel:

"אַ" and "אָ" change to "ע":
דאָס ראָד - דאָס רעדל, די באָרד - דאָס בערדל, דער זאַק - דאָס זעקל

6. Regular formation of comparative and superlative:

silent	שטיל	weak	שוואַך
more silent	שטילער	weaker	שוואַכער
most silent	אַם שטילסטן	weakest	אַם שוואַכסטן

7. Irregular comparative and superlative:

best אַם בעסטן better בעסער good גוט

GRAMMAR REVIEW:

Write in the present perfect:

איך בין געזעסן, איך האָב געגעסן

EXERCISES TO LESSON IV:

1. Translate:

   My watch, his watches, her doctor, our father, your (pl.) aunts, their mother.

2. Give the comparative and superlatives of the following adjectives: שוואַך, שטיל, אָרעם, געל, גרין

3. Say in Yiddish;

   I used to speak, she loves to ask, he used to cry, we used to help, you (pl) used to come, they love to scream.

4. Give the diminutive of the following:

   דאָס פֿערד, די באָרד, דער זאַק, דאָס ראָד

5. From the reading selection, pick out all the sentences which show that דער זייגער is a symbol for the mother.

6. Answer in Yiddish:

   1. וויפֿל האָט געשלאָגן דער זייגער?
   2. ווער טוט אַ פּאָרקע דעם זייגער?
   3. וואָס הענגט דער טאַטע אויפֿן זייגער?
   4. וואָסער אומגליק האָט זיך געטראָפֿן פּרייטיק צו נאַכט?
   5. וואָסער חלום האָט שלום עליכם?

7. Fill in the blanks:

   1. דער זייגער איז געלעקן מיטן ______ אַראָפּ.
   2. די גאַנצע נאַכט האָבן זיך מיר געחלומט ______.
   3. אונדזער זייגער איז קיינמאָל נישט געווען ביי אַ ______.
   4. אין דער שטאָט האָט אונדזער זייגער געהאַט אַ ______.
   5. דער טאַטע טוט אַ פּאָרקע דאָס ______ און דער זייגער קלינגט.

8. Translate into Yiddish:

We had a wall clock. An old clock from the grandfather. We were sitting at the table. The clock struck 13. The father puts a pound on the clock. Friday night aunt Yente comes. We were eating fish and soup. The clock fell off the wall. The father cries and Sholom Aleykhem wants to cry. A whole night he dreams of clocks. He imagines that the clock lives and on the face of the clock he sees 13.

SONG:

I am a girl getting older	איך בין שוין אַ מיידל אין די יאָרן
Why did you turn my head?	וואָס האָסטו מיר פֿאַרדרייט מײַן קאָפּ?
I would have become engaged long ago	איך וואָלט דאָך שוין לאַנג אַ כּלה געוואָרן
And perhaps even got married.	און אפֿשר טאַקע חתונה געהאַט
Perhaps you are interested in my dowry?	טאָמער גייט עס דיר אין נדן
My mother will sell the house.	די מאַמע וועט פֿאַרקויפֿן די שטוב
Let us both get married	לאָמיר ביידע חתונה האָבן
Because I love you so much.	ווײַל איך האָב דיך אַזוי ליב
Perhaps you are interested in my family pedigree	טאָמער גייט עס דיר אין ?חוס
My grandfather was a Rabbi	מײַן זיידע איז געווען אַ רבֿ
Let us both get married	לאָמיר ביידע חתונה האָבן
And let us end it.	זאָל שוין נעמען אַ סוף

עולם הבּא

(פֿון שלום עליכם)

איך בין געווען אַ יונגערמאַן, געגעסן אויף קעסט ביַי שווער און שוויגער, געגעסן און געלערנט און אַ ביסל אַריַינגעקוקט אין ביכלעך, שווער און שוויגער זאָלן נישט וויסן. נישט אַזוי דער שווער ווי די שוויגער. איך האָב אַ שוויגער אַ מאַנסבילד, וואָס פֿירט אַליין אַלע געשעפֿטן, קלײַבט אַליין חתנים פֿאַר די טעכטער און אויך מיך האָט זי אַליין אויסגעקליבן.
עס איז געקומען די צײַט איך דאַרף זיך פֿאַרשרײַבן צום פּריזיוו מוז איך פֿאָרן אַהיים קיין ראַדאָמישלי נעמען די פּאַפּירן, אַרויסנעמען אַ פּאַס. דאָס איז געווען מײַן ערשטער אַרויספֿאָר אויף דער וועלט. בין איך געפֿאָרן אין מאַרק דינגען אַן עגל מיט אַ שליטן און איך הייב מיך אָן גרייטן צו דער נסיעה: דער טלית, די תּפֿילין און פּוטערקיכלעך. איך האָב גענומען זיך געזעגענען און געלאָזט אין וועג קיין ראַדאָמישלי. מײַן עגל שווימט, דאָס פֿערדל שפּרינגט, דער ווינט בלאָזט און אויפֿן האַרצן איז מיר גוט. עס שטעלט זיך מיר פֿאַר אַ קרעטשמע, אַ וואַרעמע, אַ סאַמאָוואַר, איך פֿרעג מײַן עגל צי ס׳איז נאָך ווײַט? ענטפֿערט ער מיר "בע-מע" איך שטעל מיר פֿאָר וואָס וואָלט געווען ווען אַ ייִד וואָלט געווען אויף זײַן אָרט. ער וואָלט געזאָגט ניט נאָר ווו די קרעטשמע איז, נאָר ווער די קרעטשמע האַלט, וויפֿל קינדער ער האָט, און וואָס ער האָט געצאָלט פֿאַר דער קרעטשמע, דאָס פֿערדל האָט זיך אָפּגעשטעלט און עס האָט זיך באַוויזן די קרעטשמע. איך בין גלײַך אַרײַן אין קרעטשמע. אין מיטן דער קרעטשמע ליגט אויף דער ערד אַ מת. צוקאָפּנס שטייען אַ פּאָר מעשענע לײַכטער מיט קליינע ליכטלעך. אַרום און אַרום זיצן קליינע קינדער, זיי קלאָגן, זיי וויינען – מאַמע, מאַמע! און אַ הויכער מאַן מיט לאַנגע פֿיס רעדט צו זיך אַליין: "וואָס טוט מען? וואָס טוט מען? און וואָס הייבט מען אָן צו טון?" דער ערשטער געדאַנק מײַנער איז געווען אַנטלויפֿן. האָט דער מאַן מיט די לאַנגע פֿיס געזאָגט צו מיר: "וואָס זאָגט איר אויף מײַן אומגליק?" געשטאָרבן ביַי זיי די מאַמע! וואָס טוט מען? וואָס טוט מען? און וואָס הייבט מען אָן צו טון? ווי אַזוי לאָזט מען איבער דאָ די קינדער אין מיטן פֿעלד?" איך זאָג:"אויב דאָס שטעטל איז נישט ווײַט קען איך אײַך געבן מײַן פֿור, איר זאָלט באַגראָבן אײַער פֿרוי און איך וועל דאָ וואַרטן." "דאָס שטעטל איז נישט ווײַט" זאָגט ער "און איך שיק אײַך באַלד די פֿור צוריק. עולם הבּא וועט איר זיך קויפֿן." איך גיי אָפּפֿירן די מאַמע אויפֿן הייליקן אָרט! ווי די קינדער האָבן דערהערט "אָפּפֿירן די מאַמע" זײַנען זיי צוגעפֿאַלן צו איר און האָבן אָנגעהויבן וויינען פֿון דאָס נײַ. זאָג איך: "ווייסט איר וואָס, איך וועל אַליין אָפּפֿירן דעם מת." איך האָב אַליין מיט מײַנע הענט געהאָלפֿן אים אַרויסטראָגן דעם מת און געלייגט אים אויפֿן שליטן און מיר זײַנען געפֿאָרן אין וועג אַריין, איך, דער עגל און די געשטאָרבענע קרעטשמערקע חוה נחמה. חוה נחמה בת רפֿאל מיכל. אַ גאַנצן וועג האָב איך געחזרט דעם נאָמען וואָס דער מאַן אירער האָט מיר געזאָגט עטליכע מאָל. מען וועט זי דאַרפֿן באַגראָבן וועט מען מוזן וויסן איר אמתן נאָמען, האָב איך געחזרט חוה נחמה

בת רָפָאֵל מִיכַל. אָבער אויפֿן וועג האָב איך פֿאַרגעסן איר מאַנס נאָמען. ער האָט מיר געזאָגט אַז איך וועל קומען אין שטעטל זאָל איך זאָגן זײַן נאָמען און מע וועט באַלד פֿון מיר צונעמען דעם מֵת און איך וועל קענען פֿאָרן ווײַטער.

זײַנען מיר געפֿאָרן אַלע דרײַ. עס הייבט אָן צו ווערן טונקלער און טונקלער, דער ווינט בלאָזט שטאַרקער און שטאַרקער. און דער שניי הערט נישט אויף. איך האָב געוואָלט צוריקפֿאָרן אין קרעטשמע אָפּפֿירן צוריק דעם מֵת, אָבער דער הימל איז פֿינצטער און עס איז שוין נאַכט. דער שליטן שליטעלט זיך איבערן ווײַסן שניי, און דער ווינט בלאָזט. און עס שטעלט זיך מיר פֿאָר, אַז מיר אַלע זײַנען דאָ אונטערן שניי: איך, דער עֶרֶל, דער פֿערדל און דער מֵת. מיר אַלע זײַנען טויט, נאָר דער מֵת, דער מֵת, דעם קרעטשמערס ווײַב איז לעבעדיק!...

פּלוצים דערזע איך אַ פֿײַערל, מיר זענען באַלד אין שטעטל. איך האָב געוואָלט אָנהייבן זינגען, עס איז געווען פֿרי, האָב איך דערזען אַ שטיבל מיט אַ גרויסן טויר און מיט אַ בעזימל אויפֿן טויר אַ סימן פֿון אַ קרעטשמע. האָבן מיר זיך אָפּגעשטעלט. איך האָב געקלאַפּט אין טויר: "ווער איז?" פֿרעגט מען. "עפֿענט דעם טויר" זאָג איך "וועט איר זיך פֿאַרדינען עולם הבא." "עולם הבא? ווער זענט איר?" פֿרעגט מען ווײַטער. "עפֿענט אויף" זאָג איך, "איך האָב געבראַכט אַהער אַ מֵת."

"-אַ וואָס?"

"-אַ מֵת."

"-וואָס הייסט אַ מֵת?"

"אַ מֵת הייסט אַ געשטאָרבענע. אַ געשטאָרבענע ייִדענע האָב איך אַהער געבראַכט פֿון אַ דאָרף, פֿון אַ קרעטשמע."

פֿון יענער זײַט טויר איז געוואָרן שטיל. מע האָט נאָר געהערט ווי עס האָט זיך צוגעמאַכט צוריק דער שלאָס.

(to be continued)

VOCABULARY:

as	ווי
(a picture of) a male	מאַנסבילד
which	וואָס
lead	פֿירן
chose	(אויס)קלײַבן אויסגעקליבן
bridegroom (KHOSEN) (KHASANIM)	(דער) חתן (חתנים)
the world to come (OYLOM HABE)	*עולם הבא
receive support	** קעסט
father-in-law	(דער) שווער
mother-in-law	(די) שוויגער
a little	אַ ביסל
look in	אַרײַנקוקן
book	(דאָס) בוך (ביכר) (ביכלעך)

---

*The promise that by doing righteous deeds, one can gain Paradise (the world to come).

**The father-in-law promises support so that the son-in-law can devote himself entirely to his studies. This support consisted of food and lodging and money for the young coupl

candlestick	(דער) לײַכטער
candles	(די) ליכט(לעך)
high (tall)	הויך
leg	(דער) פֿוס (פֿיס)
do	טון
the thought	(דער) געדאַנק
to run away	אַנטלויפֿן
die	שטאַרבן (געשטאָרבן)
leave	איבערלאָזן (איבערגעלאָזט)
(the) field	(דאָס) פֿעלד
(the) wagon	(די) פֿור
bury	באַגראָבן
far	ווײַט
send back	צוריקשיקן
cemetary (holy place)	*(דער) הייליקער אָרט
lead away	אָפּפֿירן
buy	קויפֿן
fall upon	צופֿאַלן (צוגעפֿאַלן)
anew	פֿון דאָס נײַ
hand	(די) האַנט (הענט)
the dead (woman)	(די) געשטאָרבענע
the innkeeper's wife	(די) קרעטשמערקע
Eve (KHAVE)	חוה
Nehama (NEKHAME)	נחמה
daughter (BAS)	בת
Raphael (REFO'EL)	רפֿאל

daughter	(די) טאָכטער (טעכטער)
time	(די) צײַט (צײַטן)
to register	זיך פֿאַרשרײַבן
the draft	(דער) פריזיוו
Radomizhl (small town)	ראַדאָמישלי
the passport	(דער) פאַס
(the) journey	(דער) ארויספאָר
to rent	דינגען
a non Jew (OREL)	(דער) ערל
sled	(דער) שליטן
to prepare	גרייטן
(the) trip (NESI'YE)	(די) נסיעה
(the) prayer shawl (TALIS)	(דער) טלית
(the) philacteries (TEFILIN)	(די) תּפֿילין
butter cookies	פוטערקיכלעך
to say goodbye	(זיך) געזעגענען
start the journey	זיך לאָזן אין וועג
jump	שפרינגען
wind	(דער) ווינט
blow	בלאָזן
the inn	(די) קרעטשמע
pay	צאָלן
to show up (appear)	(זיך) באַווײַזן (באַוויזן)
at the head	צוקאָפּנס
brass	מעש

---

*Jews use different words to describe the cemetary, not the word itself, for fear of bringing about death by mentioning it. Other words are: דער גוטער אָרט - the good place.

alive	לעבעדיק	Michel	מיכל
(the) fire	(דאָס) פֿײַערל	repeat (KHAZERN)	חזרן
early	פֿרי	(the) name	(דער) נאָמען
room (house)	(דאָס) שטיבל	several	עטליכע
door (gate)	(דאָס) טויר	forget	פֿאַרגעסן
broom	(דער) בעזים (בעזימל)	take away	צונעמען
the sign (SIMEN)	(דער) סימן	dark	טונקל
knock	קלאַפּן	stop	אויפֿהערן
earn	פֿאַרדינען	(the) sky	(דער) הימל
village	(דאָס) האַרץ	dark	פֿינצטער
from the other side	פֿון יענער זײַט	night	נאַכט
close	צומאַכן (צוגעמאַכט)	slide	זיך שליטלען
the lock	(דער) שלאָס	dead	טויט
		(the) wife	(דאָס) ווײַב

GRAMMAR:

Formation of Plural:

1. Most nouns, usually those ending in ע and ער form their plural by adding ס:

זייגער - זייגערס   זיידע - זיידעס   מומע - מומעס

2. Some nouns form their plural by changing the vowel of the stem: אַ and אָ become ע:

האַנט- הענט   וואַנט- ווענט   טאָכטער-טעכטער

קנאָפּ-קנעפּ   נאַכט-נעכט   קאָפּ-קעפּ

ו becomes י:

שוך - שיך, הונט - הינט

3. Some nouns form their plural by adding ן:

אויג-אויגן   גאַס-גאַסן   טיש-טישן   יאָר-יאָרן   צײַט-צײַטן

4. Some nouns form their plural by adding ער:

ווײַב-ווײַבער   פֿעלד-פֿעלדער

5. A group of nouns form their plural by both changing the vowel of the stem and adding ער:

אָרט-ערטער   דאָרף-דערפֿער   וואָרט-ווערטער   בוך-ביכער

דאַך-דעכער

GRAMMAR REVIEW:

Conjugate these reflexive verbs:
I say good bye — איך געזעגן זיך
I show myself — איך באַווייַז זיך

EXERCISES TO LESSON V:

1. Give the plural of the following nouns:
זייגער, האַנט, הונט, ווייַב, אויג, דאָרף, בוך, טיש, פֿעלד, נאַכט, מומע.

2. Describe the "שווינגער" of the story.

3. Explain these words: קעסט, פּריזיוו, עולם הבא

4. שלום עליכם describes the innkeeper as
אַ הויכער מאַן מיט לאַנגע פֿיס.
Madison in his book Yiddish Literature describes the father of שלום עליכם as "a tall man." When his father lost his money he became an innkeeper.
a) What subconscious comparison does שלום עליכם make?
b) If the innkeeper is the father, who is the dead woman?
c) The mother of שלום עליכם died of the cholera. We know that no one wants to touch a person who died of cholera. Explain the story in the light of this information.
d) In the story "דער זייגער", שלום עליכם blamed the father for hanging heavy weights on the (mother figure). Whose name did שלום עליכם forget in the story and why?
e) In the sled שלום עליכם has a dream. According to Freud, a dream is always a wish fulfillment. Which wish becomes reality in the dream?

5. Answer in Yiddish:
אין וואָסער שטעטל פֿאָרט שלום עליכם נעמען דעם פּאַס?
ווער ליגט אויף דער ערד אין קרעטשמע?
ווער שטייט אַרום דעם מת?
ווער העלפֿט אָפּפֿירן דעם מת?

6. Fill in the blanks:

שלום עליכם איז געזעסן אויף קעסט בייַ שווער און _______.
שלום עליכם איז געפֿאָרן אין מאַרק דינגען אַן עגלה מיט אַ _______.
צוקאַפּנס שטייען אַ פּאָר מעשענע _______ מיט קליינע ליכטלעך.
דער שליטן שליטעלט זיך איבערן ווייַסן _______.

7. Translate:

I was אויף קעסט at my father and mother-in-law. My mother-in-law is like a man (מאַנסבילד). I had to register for the draft. I hired a non Jew with a sled. I took along my prayer shawl and philacteries. We came to an inn. A dead body was on the floor. The children were crying "mother." The innkeeper could not bury the dead woman. I put her on my sled to take her to town not far (off). I knocked at the door of another inn.

SONG: (Folksong of the tragedy of the old maid in the village)

Where were you — ווּ ביסטו געווען
When there was money — ווען געלט איז געווען
And the dowry on the table? — און דער נדן איז געלעגן אויפֿן טיש
Today you are here — הײַנט ביסטו דאָ
When we have no money — ווען קיין געלט איז נישטאָ
And life became so ugly. — און דאָס לעבן איז געוואָרן אַזוי מיאוס

Where were you — ווּ ביסטו געווען
When there was youth — ווען יוגנט איז געווען
And life was sweet as sugar? — און דאָס לעבן איז געווען צוקער-זיס
Today you are here — הײַנט ביסטו דאָ
When the hair is gray — ווען די האָר זײַנען גראָ
And life became so ugly. — און דאָס לעבן איז געוואָרן אַזוי מיאוס

Where were you — ווּ ביסטו געווען
When there was youth — ווען יוגנט איז געווען
And the heart burned with love? — און דאָס האַרץ האָט מיט ליבע געברענט
Today you are here — הײַנט ביסטו דאָ
When the hair is gray — ווען די האָר זײַנען גראָ
And my feet and hands are shaking. — און עס ציטערן בײַ מיר שוין פֿיס און הענט

(conclusion) עוֹלָם הַבָּא

(פֿון שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם)

האָבן מיר ביידע גענומען קלאַפּן. "וואָס ווילט איר?" פֿרעגט מען פֿון
טויר. "איך בין דאָ מיט אַ מֵת." "מיט וואָסער מֵת?" "דעם קרעטשמערס
ווײַב." "וואָסער קרעטשמער?" "איך האָב פֿאַרגעסן ווי ער הייסט,
נאָר זי רופֿט מען חַוָה מִיכַל בַּת חַנָה רְפָאֵל, ניין! איך מיין חַנָה
רְפָאֵל בַּת חַוָה מִיכַל." "אויב איר וועט נישט אַוועקגיין פֿון דאַנען
שלימזל גיס איך אײַך אָפּ מיט אַן עמער וואַסער!" ערשט אין אַ שָׁעָה
אַרום האָט זיך אויפֿגעעפֿנט דער טויר. "וואָס האָט איר געוואָלט?" פֿרעגט
דער קרעטשמער. "איך האָב געבראַכט אַ מֵת." זאָג איך. "פֿירט עס צום שַׁמָש
פֿון חֶבְרָה קַדִישָׁה," זאָגט ער און פֿרעגט: "ווער זענט איר?" "איך בין
פֿון ראַדאָמישלי און פֿאָר קיין זוואַהיל און דעם מֵת פֿיר איך פֿון אַ
קרעטשמע, דעם קרעטשמערס ווײַב." "די מַעֲשֶׂה איז נישט גלאַט, איר
וועט מוזן זען די גַבָּאִים." "ווער זענען די גַבָּאִים?" פֿרעג איך.
"די גַבָּאִים זײַנען רֶבּ׳ שעפּסל, רֶבּ׳ אֱלִיעֶזֶר משֶׁה און רֶבּ׳ יוֹסִי."
ענטפֿערט ער מיר, "אָבער רֶבּ׳ שעפּסל איז דער גאַנצער טוער בײַ אונדז.
איך האָב גענומען פֿרעגן אויף די גַבָּאִים." "וווּ זיצט דאָ רֶבּ׳ שעפּסל,
רֶבּ׳ אֱלִיעֶזֶר משֶׁה, רֶבּ׳ יוֹסִי?" און איך האָב געפֿונען די גַבָּאִים פֿון
חֶבְרָה קַדִישָׁה. ווי זיי האָבן דערהערט מײַן מַעֲשֶׂה זײַנען זיי געלאָפֿן
אַ קוק טון אויפֿן שליטן, צי עס ליגט טאַקע דאָרטן אַ מֵת, און האָבן
מיר געזאָגט אַז רֶבּ׳ שעפּסל איז אין שול און דאַוונט. בין איך געגאַנ-
גען אין שול און האָב אים דערציילט די גאַנצע מַעֲשֶׂה. זאָגט ער צו
מיר: "אונדזער שטעטל איז אַן אָרעם שטעטל, מיר האָבן גענוג אייגענע
אָרעמע לײַט, קומט מען אַהער פֿון פֿרעמדע ערטער, פֿון דער גאַנצער
וועלט קומט מען אַהער! אַלע אַהער!" אַזוי זאָגט צו מיר דער גַבָּי
רֶבּ׳ שעפּסל. וואָס טוט מען ווײַטער? דאַרף מען גיין צו די איבעריקע
גַבָּאִים. האָט זיך געטראָפֿן אַ נֵס. איך האָב פֿאַרשפּאָרט גיין צו די
גַבָּאִים, וואָרום די גַבָּאִים זײַנען געקומען צו מיר. "זענט איר דער
יונגער מאַן וואָס האָט געברענגט אַ מֵת?" פֿרעגט איינער פֿון די
גַבָּאִים. "יאָ," זאָג איך "נעמט צו בײַ מיר דעם מֵת וועט איר זיך
קויפֿן עוֹלָם הַבָּא." "פֿאָרט מיט דעם מֵת צוריק" זאָגן זיי, "איך וועל
נישט פֿאָרן צוריק" זאָג איך "איך בין דאָ געקומען קוים אַ לעבעדיקער
האָט הַחֲמָנִית איר וועט זיך קויפֿן עוֹלָם הַבָּא!" "עוֹלָם הַבָּא איז אַ
גוטע זאַך," זאָגט איינער פֿון די גַבָּאִים "אָבער עס וועט אײַך מוזן
קאָסטן געלט." "איך וועל באַצאָלן" זאָג איך. "צי האָט איר פּאַפּירן?"
פֿרעגט רֶבּ׳ יוֹסִי. "וואָסערע פּאַפּירן?" פֿרעג איך אים. "פֿון וואַנען
ווייסן מיר ווער דאָס איז? אֶפְשָׁר איז דאָס גאָר נישט דער מֵת וואָס
איר זאָגט? אֶפְשָׁר האָט איר אַליין געקוילעט אַ ייִדענע און אֶפְשָׁר טאַקע
אײַער אייגן ווײַב, און געבראַכט איר אַהער און דערציילט אַ מַעֲשֶׂה?
אַ קרעטשמע! דעם קרעטשמערס ווײַב! קליינע קינדער! עוֹלָם הַבָּא?"
"מען מוז מאַכן אַ פּראָטאָקאָל! אַ פּראָטאָקאָל!" זאָגן אַלע. איך פֿיל אַ
טרויס אויפֿן פָּנִים. איך זאָג: "דאָ איז מײַן טײַסטער מיט געלט,
טוט ווי איר פֿאַרשטייט." האָבן זיי גענומען מײַן געלט און דאָס

גאַנצע שטעטל האָט זיך צענויפֿגעלאָפֿן אָנקוקן דעם יונגען מאַן וואָס האָט געבראַכט אַ מת. איינער דעם אַנדערן האָט דערציילט די מַעֲשׂה מיט דעם יונגען מאַן וואָס האָט געבראַכט אַ מת. אַ רײַכע שוויגער. (פֿון וואַנען האָבן זיי גענומען אַז עס איז מײַן שוויגער?) זײַנען זיי געקומען זען דעם יונגען מאַן וואָס האָט געבראַכט די רײַכע שוויגער און אַ טײַסטער מיט געלט. און די אָרעמע לײַט האָבן מיך געריסן אויף שטיקלעך. זאָגן די אָרעמע לײַט: "אַז מע באַגראָבט אַזאַ רײַכע שוויגער מעג עס קאָסטן נאָך אַ פּאָר גראָשן. די שוויגער האָט אים געלאָזט גענוג געלט." ווי ער האָט דערזען אַזוי פֿיל מענטשן, האָט זיך אָפּגעשטעלט דער אוראַנדיק רייסנדיק אויף אַ פֿערדל. ער פֿרעגט: "ווער איז דאָ געשטאָרבן? ווער זענט איר און פֿון וואַנען און וווּהין פֿאָרט איר?" איינער פֿון די צוויי גַבָּאִים זאָגט צו מיר: "דַבֵּרט אים אַז איר זענט אַ היגער. און דאָס איז אײַער חָמוֹתִי, אײַער שוויגער, און נָתְנט אים אין יַד אַרײַן."

דער אוראַנדיק איז אַרײַן מיט מיר אין שטוב און פֿאַרשריבן אויף פּאַפּיר: "וואָס איז דײַן אַרבעט?" "אַ סוֹחֵר" "ווער איז דאָ געשטאָרבן?" "מײַן שוויגער." "ווי אַזוי האָט זי געהייסן?" "יענטע" "איר פֿאָטער?" "גרשון" "ווי אַלט איז זי געווען?" "פֿערציק יאָר." "פֿון וואָס איז זי געשטאָרבן?" "פֿון אַ דערשרעק." זאָגט ער: "עס איז נישט גלאַט איך מוז אײַך פֿאַרהאַלטן ביז איך וועל אויספֿאָרשן די זאַך צי עס איז אײַער שוויגער און אַז זי איז געשטאָרבן פֿון אַ שרעק." איז מיר געוואָרן ביטער און איך האָב זיך צעוויינט ווי אַ קליין קינד. "יונגער מאַן" זאָגט צו מיר רֶב׳ יוֹסִי "נָתְנט אים אין יַד" דער אוראַנדיק איז געווען אַ קלוגער און האָט געוווּסט אַז אַלץ וואָס איך זאָג איז שֶׁקֶר. מע האָט מיך איינגעזעצט און איך האָב געהאַט אַ מִשְׁפּט. נאָר דאָס איז געווען גאָר נישט קעגן דעם ווען מײַן שוויגער איז געקומען. זי האָט געשריגן: "זאָג מיר נאָר וואָס האָסטו צו מיר, מיך באַגראָבן לעבעדיקערהייט?" די שוויגער האָט גענומען שרײַען: "דײַן שוויגער יענטע בַּת גרשון לעבט! ווער איז געווען די געשטאָרבענע?" פֿון דעמאָלט אָן אַנטלויף איך פֿון עוֹלָם הַבָּא.

VOCABULARY

true (smooth)	גלאַט	to pour	(אָפּ)גיסן
person in charge (GABAI) (GABO'IM)	(דער) גַבָּי (גַבָּאִים)	(the) pail	(דער) עמער
Mister (REB)	רֶב׳	(the) hour (SHO)	(די) שָׁעָה
Eliezer Moshe (ELIEZER MOYSHE)	אֱלִיעזער מֹשֶׁה	to open up	(אויפֿ)עפֿענען (אויפֿגעעפֿנט)
Joseph (YOSI)	יוֹסִי	(the) burial society (KHEVRE KADISHE)	(די) חֶבְרָה קַדִישָׁא
entire	גאַנץ	Zvahil (a village)	זוואַהיל

run together	(צענויפֿ)לויפֿן
look at	(אָנ)קוקן (אָנגעקוקט)
one	איינע(ר)
rich	רײַך
tear	רײַסן (געריסן)
(the) penny	(דער) גראָשן
to stop	זיך אָפּשטעלן
Government official (Russian)	(דער) אוראַדניק
ride a horse	רײַטן
from where?	פֿון וואַנען?
to which place?	וווּהין?
tell! (DABERT)	**דַבֵּרת
person living here	אַ היגער
mother-in-law (KHAMOYSI)	חמותי
give! (NOSENT)	נָתְנס
hand (YAD)	יַד
Gershon (GERSHEN)	גרשון
hold (in jail)	פֿאַרהאַלטן
investigate	אויספֿאָרשן
bitter	ביטער
break into tears	צעוויינען
smart	קלוג
everything	אַלץ
(the) lie (SHEYKER)	(דער) שקר
imprison	אײַנזעצן
trial (MISHPOT)	(דער) מִשפּט
against	קעגן
run away	אַנטלויפֿן

the doer (the big shot)	(דער) טוער
sit (live)	זיצן
find	געפֿינען (געפֿונען)
hear	(דער)הערן
to look	אַ קוק טאָן
truly	טאַקע
(the) Synagogue	(די) שול
pray	*דאַווענען
enough	גענוג
own	אייגן
strange	פֿרעמד
remaining	איבעריק
happen	זיך טרעפֿן (געטראָפֿן)
miracle (NES)	(דער) נס
save	פֿאַרשפּאָרן
because	וואָרום
hardly	קוים
have pity! (HOT RAKHMONES)	האָט רַחמנות
cost	קאָסטן
(the) money	(דאָס) געלט
pay	באַצאָלן
kill	קוילען
(the) woman	(די) ייִדענע
investigation	(דער) פּראָטאָקאָל
(the) sweat	(דער) שווייס
(the) purse	(דער) טײַסטער
alive	לעבעדיקערהייט

---

*Much has been written about the origin of this word connecting it with "Divinity."

**The Jews used Hebrew words so that the government officials shouldn't understand it. They understood some Yiddish.

GRAMMAR:

1. Preposition with the Dative case and pronouns in the dative:
   The most common prepositions which take the dative are:
   (for) פֿאַר , (with) מיט , (from) פֿון , (to) צו ,(on) אויף

   The dative pronouns are:
   מיר, דיר, אים, איר, אונדז, אײַך, זיי

I speak of myself	איך רעדט פֿון מיר
I speak of you	איך רעדט פֿון דיר
I speak of him	איך רעדט פֿון אים
I speak of her	איך רעדט פֿון איר
I speak of us	איך רעדט פֿון אונדז
I speak of you	איך רעדט פֿון אײַך
I speak of them	איך רעדט פֿון זיי

2. Pronouns in the Accusative;
   The direct object pronouns are:
   מיך, דיך, אים, זי, אונדז, אײַך, זיי.

I see me (myself)	איך זע מיך
I see you	איך זע דיך
I see him	איך זע אים
I see her	איך זע זי
I see us	איך זע אונדז
I see you	איך זע אײַך
I see them	איך זע זיי

3. Plural formation of Hebrew nouns:
   The plural of Hebrew nouns is the same as in Hebrew:
   Nouns ending in the singular in ָה usually end in וֹת
   f.e. חַלָּה - חַלוֹת שָׁעָה - שָׁעוֹת
   Other nouns end in ִים:
   גַּנָּב - גַּנָּבִים גַּבַּי - גַבָּאִים יִד -יָדַיִם
   The word for circumcision בְּרית
   has an irregular plural: בְּריתן

EXERCISES TO LESSON VI:

1. Write the personal pronouns after these prepositions:
   (me)_____ אויף(him)_____ מיט(us)_____ צו (Me)_____ פֿון
2. Sholom Aleykhem claims that his mother-in-law died of a fright. Explain this in the light of his business activity. Why is her death a wish fulfillment?

3. Explain these words: מֵת, גַבָּאִים, חֶבְרָה־קַדִישָׁה, אוראַנדיק
4. Which Hebrew words did the גַבּאי use to שָׁלוֹם־עֲלֵיכֶם so that the אוראַנדיק should not understand what he is saying?
5. How would you say נָתְנט אים אין ײַד in Yiddish?
6. Answer in Yiddish:

וועד זײַנען די גַבָּאִים?
ווו איז רֶב' שעפּסל?
וואָס זאָגט רֶב' שעפּסל וועגן דעם שטעטל?
וואָס טוט שָׁלוֹם־עֲלֵיכֶם מיטן טײַסטער און מיטן געלט?
וואָס פֿרעגט דער אוראַנדיק?

7. Fill in the blanks:

מײַן ______ איז געשטאָרבן.
די שוויגער איז געשטאָרבן פֿון אַ ______.
די שוויגער שרײַט: דײַן שוויגער יענטע בַּת גֶרְשׁוֹן ______.
דער אוראַנדיק האָט אַלץ פֿאַרשריבן אויף ______.
פֿון דעמאָלט אַנטלויף איך פֿון ______.

8. Translate:
I knocked on the door of the Inn. The Innkeeper did not open the door. He sent me to see the people in charge. Reb Shepsl said it was a poor town. I gave him a purse with money. The poor people said: "His rich mother-in-law died; she left him a lot of money." The official knew everything was a lie. My mother-in-law said: "You buried me alive."

9. In their early youth, Mendele lost his father and Sholom Aleykhem his mother. Show how the death of each parent influenced the writing and the outlook towards society of each author.

PASSOVER SONG:

One, one, one, who knows what one means?	אײנס, אײנס, אײנס ווער ווײס וואָס אײנס מײנט?
I know, I know, I know what one means.	איך ווײס, איך ווײס, איך ווײס וואָס אײנס מײנט.
One is The Holy One, Blessed be He On the Earth, in Heaven One is only you.	אײנער איז הַקָדוֹש בָּרוּך הוּא אויף דער ערד, אין הימל אײנער ביסט נאָר דו.
Two, two, two, who knows what two means?	צווײ, צווײ, צווײ, ווער ווײס וואָס צווײ מײנט?
I know, I know, I know what two means.	איך ווײס, איך ווײס, איך ווײס וואָס צווײ מײנט.

The Tablets of Saphire
They were written by the
Almighty himself.
One is the Holy One,
Blessed be He
On the Earth, in Heaven
One is only You.

צוויי לוחות פֿון דעם סאַפּירשטיין
געשריבן האָט זיי דער
אייבישטער אַליין
איינער איז
הקדוש ברוך הוא
אויף דער ערד אין הימל
איינער ביסט נאָר דו.

Three, three, three, who khows
what three means?
I know, I know, I know
what three means.
We have three forefathers
Abraham, Isaac and Jacob
of Blessed memory
Two Tablets of Saphire
They were written by the
Almighty Himself
One is the Holy One,
Blessed be He
On the Earth, in Heaven
One is only You.

דרײַ, דרײַ, דרײַ
ווער ווייס וואָס דרײַ מיינט?
איך ווייס, איך ווייס, איך ווייס
וואס דרײַ מיינט.
דרײַ אָבֿות זײַנען בײַ אונדז דאָ
אַבֿרהם, יצחק ויעקבֿ
זכרונם לברכה.
צוויי לוחות פֿון דעם סאַפּירשטיין
געשריבן האָט זיי דער
אייבישטער אַליין
איינער איז
הקדוש ברוך הוא
אויף דער ערד אין הימל
איינער ביסט נאָר דו.

Four, four, four, who knows
what four means?
I know, I know, I know
what four means.
We have four Mothers
Sarah, Rebecca, Rachel and Leah
We have three forefathers
Abraham, Isaac and Jacob
Of blessed memory.
Two Tablets of Saphire
They were written by the
Almighty Himself.
One is the Holy One,
Blessed be He
On the Earth, in Heaven
One is only You.

פֿיר, פֿיר, פֿיר, ווער ווייס
וואָס פֿיר מיינט?
איך ווייס, איך ווייס, איך ווייס
וואָס פֿיר מיינט.
פֿיר אימהות זײַנען בײַ אונדז דאָ
שׂרה, רבֿקה, רחל, ולאה.
דרײַ אָבֿות זײַנען בײַ אונדז דאָ
אַבֿרהם, יצחק ויעקבֿ
זכרונם לברכה
צוויי לוחות פֿון דעם סאַפּירשטיין
געשריבן האָט זיי דער
אייבישטער אַליין
איינער איז
הקדוש ברוך הוא
אויף דער ערד אין הימל
איינער ביסט נאָר דו.

דאָס גרויסע געווינס

(שלום עליכם)

אַז איז באַשערט דאָס גרויסע געווינס, קומט דאָס גליק אין שטוב אַרײַן. דאָס איז געווען מיט נײַן אָדער צען יאָר צוריק. איך בין דעמאָלט געווען אַ גרויסער קבצן, דער זעלביקער טבֿיה, די אייגענע יענטע נאָר אַנדערש געשלייערט. איצט בין איך אויך ווײַט פֿון אַ נגיד. אָבער הײַנט האָב איך אַ פֿערד און וועגעלע, מיט בהמות וואָס מעלקען זיך, עס איז דאָ קעז און פּוטער און סמעטענע, פֿרישע אַלע טאָג און מיר אַלע אַרבעטן, קיינער זיצט נישט ליידיק, מײַן ווײַב מעלקט די בהמות, די קינדער שלאָגן פּוטער און איך אַליין פֿאָר אַרויס אַלע פֿרי מאָרגן אויפֿן מאַרק און גיי דורך אַלע דאַטשעס אין בויבעריק און יעהופּעץ, שבת בין איך אַ מלך. איך קוק אַרײַן אין אַ ייִדישן ספֿר אָדער אין אַ חומש.

אָבער מיט צען יאָר צוריק בין איך געווען אַן אָרעמאַן. געשטאָרבן דרײַ מאָל אַ טאָג מיט ווײַב און קינדער פֿון הונגער, איך האָב געשלעפּט קלעצער פֿון'ם וואַלד צום וואַגזאַל פֿאַר צוויי גילדען אַ טאָג. וואָס טוט גאָט? ער זעט ווי איך מוטשע מיך אויפֿן שטיקל ברויט, זאָגט ער צו מיר: "דו מיינסט דאָך טבֿיה אַז דער הימל איז אויף דיר געפֿאַלן, פֿע! ביסט אַ גרויסער נאַר! אַז גאָט וויל נאָר טוט זיך דאָס מזל אַ דריי, אַ ייִד דאַרף האָפֿן. איך דערצייל אײַך ווי גאָט האָט מיט מיר געפֿירט ניסים.

איין מאָל פֿאַרנאַכט פֿאָר איך זומערצײַט אין וואַלד, שוין צוריק אַהיים אָן די קלעצער. אין האַרצן איז פֿינצטער. דאָס פֿערדל קוים וואָס עס שלעפּט די פֿיס. די זון זעצט זיך. די שאָטנס פֿון די ביימער זײַנען לאַנג ווי דער ייִדישער גלות. עס הייבט אָן ווערן פֿינצטער און פֿאַרשיידענע געדאַנקען קריכן אין קאָפּ אַרײַן. איך דערמאָן זיך אין מײַן היים. די שטוב איז פֿינצטער. די קינדערלעך נאַקעט און באָרוועס וואַרטן אויפֿ'ן טאַטען דעם שלימזל ער זאָל ברענגען ברויט. מײַן פֿרוי וויינט. מען איז דאָך נישט מער ווי אַ מענטש, ווי זאָגט איר: "אַ בשׂר ודגים."*

איך טראַכט וועגן די יעהופּעצער נגידים וואָס זיצן אַ גאַנצן זומער אין בויבעריק אויף דאַטשע. איך רעדט צו גאָט: "זע נאָר גאָט ווי מיר אָרעמע לײַט האָרעווען!" דאָס פֿערדל האָט זיך אָוועקגעשטעלט, איך הייב אויף די אויגן, עס קומען מיר אַנטקעגן פֿון וואַלד צוויי מענטשן. "גזלנים" האָב איך געקלערט. "רבֿ ייִד" זאָגט צו מיר איינע פֿון זיי מיט אַ קול פֿון אַ פֿרוי: "שטעלט זיך אָפּ רבֿ ייִד" -- איך שטעל אָפּ דאָס פֿערדל. איך הייב אָן אָנצוקוקן גוט די צוויי מענטשן. איינע איז אַן עלטערע מיט אַ זײַדן טיכל, די אַנדערע אַ ייִנגערע. "וווּ איז דער וועג קיין בויבעריק?" פֿרעגט די ייִנגערע. "מיר זײַנען אין בויבעריק אויף דאַטשע זײַנען מיר געגאַנגען שפּאַצירן און מיר האָבן פֿאַרבלאָנדזשעט און קענען נישט געפֿינען דעם וועג צוריק. ווען מיר האָבן אײַך דערזען

---

*Literally it means meat (בָּשָׂר) and fish (דָגִים) the expression for a human being is בָּשָׂר וָדָם (flesh and blood). This is one of the mistakes characteristic of טבֿיהס language.

האָבן מיר געמיינט אַ "גזלן". "פֿירט אונדז קיין בויבעריק!" "איך פֿאָר פֿון בויבעריק און איר דאַרפֿט קיין בויבעריק! ווי קומט די קאַץ איבער'ן וואַסער?" "פֿאַרקערעווע דאָס וועגעלע און פֿאָרט צו-ריק!" זאָגן זיי צו מיר. איך פֿאַרקערעווע דאָס וועגעלע אָבער דאָס פֿערד וויל זיך נישט רירן פֿון אָרט. "גיט אים מיטן בײַטש." זאָגן זיי, "איר האָט דאָך אַ בײַטש." "מײַן פֿערדל איז אַזוי געוווינט צום בײַטש ווי איך מיטן דלות" זאָג איך. "וואָס האָט איר אַזוי קיין צײַט נישט? פֿון אײַלעניש קומט קיין גוטס נישט אַרויס." איך האָב אויס-געלאָזט מײַן גאַנץ ביטער האַרץ צום פֿערדל און עס נעמט לויפֿן.
"וווּ ווילט איר פֿאָרן אין בויבעריק?" פֿרעג איך און זאָג: "בעסער צווייִמאָל פֿרעגן איידער איינמאָל בלאָנדזשען." "איר וועט אונדז צופֿירן צו דער גרינער דאַטשע וואָס איז בײַן טײַך" זאָגן זיי.

אָנקומענדיק אין דאַטשע איז געוואָרן אַ שׂמחה, אַ געשריי: "די באָבע! די מאַמע! די מומע!" מען האָט געברענגט די טײַערסטע מאכלים מיט די בעסטע ווײַנען. "אַ ביסל בראָנפֿן?" פֿרעגט דער בעל־הבית. "יאָ" זאָג איך "לחיים! זענט איר אַ באַווײַבטער און האָט איר קינדער? וויפֿל קינדער?" פֿרעגט דער בעל־הבית. "געלט האָבן די נגידים און איך האָב טעכטער" זאָג איך "אַז מע האָט טעכטער פֿאַרגייט דאָס געלעכטער."

דער גביר האָט מיר געגעבן צען רובל, און אַ בהמה וואָס גיט מילך. געקומען אַהיים האָב איך אויפֿגעוועקט מײַן פֿרוי און קינדער. ווי זיי האָבן דערזען בולקעס און פֿלייש זײַנען זיי באַפֿאַלן דעם טיש ווי די הונגעריקע וועלף. איך האָב זיי דערציילט די גאַנצע מעשׂה. מײַן פֿרוי האָט גענומען וויינען. "וואָס* וויינסטו" פֿרעג איך. "אַז דאָס האַרץ איז פֿול גייען די אויגן איבער," זאָגט זי. "וואָס דענקסטו צו טאָן מיט אַזוי פֿיל געלט?" "איך וועל קויפֿן אַ בהמה און ברענגען די יעהופּעצער מענטשן קעז, מילך, פוטער און סמעטענע אַלע טאָג, פֿריש אין שטוב אַרײַן." "פֿון וואַנען האָט טבֿיה גענומען דאָס געלט?" פֿרעגן די ייִדן. "ברעכט אײַך די קעפּ ייִדן, אָבער איר ווייסט דעם אמת פֿאַני שלום־עליכם."

---

* וואָס is short for פֿאַרוואָס -- why?

VOCABULARY:

wagon	(דער) וואָגן (וועגעלע)	(the) lottery	(דאָס) געווינס
(the) cow (BEHEYME) (BEHEYMES)	(די) בהמה (בהמות)	big	גרויס
(give) milk	(זיך) מעלקן	destined	באַשערט
(the) butter	(די) פוטער	nine years ago	מיט נײַן יאָר צוריק
sweet cream	(די) סמעטענע	(the) same	(דער) זעלביקער
fresh	פֿריש	the same yente	די אייגענע יענטע
work	אַרבעטן	differently veiled	(אַנדערש) געשלייערט
empty	ליידיק		

hardly	קוים
to set (sit down)	זיך זעצן
(the) shadow (shade)	(דער) שאָטן (שאָטנס)
tree	(דער) בוים (ביימער)
various	פֿאַרשיידענ(ע)
to remember	זיך דערמאָנען
(the) home	(די) היים
children	(די) קינדער(לעך)
naked	נאַקעט
barefoot	באָרוועס
wait for	וואַרטן אויף
bring	ברענגען (געבראַכט)
wife (woman)	(די) פֿרוי
(not) more than	(נישט) מער ווי
(the) person	(דער) מענטש
meat (flesh) and fish (BOSOR VEDOGIM)	בָּשָׂר וְדָגִים
concerning	וועגן
work hard	האָרעווען
lift (up)	(אויפֿ)הייבן
robbers (GAZLONIM)	גזלָנים
think	קלערן
(the) voice (KOL)	(דאָס) קול
older	עלטער
(the) silk	(די) זײַד
younger	יינגער
(the) way (road	(דער) וועג
go for a walk	גיין שפּאַצירן
lose one's way	פֿאַרבלאָנדזשען
(the) cat	(די) קאַץ (קעץ)
(the) water	(דאָס) וואַסער
turn around	פֿאַרקערעווען

go (through)	(דורכ)גיין
summerhouse	(די) דאַטשע
Boyberik (village)	בויבעריק
Yehupetz (village)	יעהופּעץ
king (MELEKH)	(דער) מֶלֶך
(the) book (SEYFER)	(דער) סֵפֶר
Bible (KHUMISH)	(דער) חומש
three times daily	דרײַ מאָל אַ טאָג
(the) hunger	(דער) הונגער
(the) piece of wood (log)	(דער) קלאָץ (קלעצער)
(the) forest	(דער) וואַלד (וועלדער)
of the	פֿונ'ם=פֿון דעם
(the) waiting room of the train station	(דער) וואָגזאַל
(the) 'gulden' Polish money	(דער) גילדן
to work hard	זיך מוטשען
(the) sky	(דער) הימל
(the) piece of bread	(דאָס) שטיקל ברויט
(the) fool	(דער) נאַר
turn around	זיך טאָן אַ דריי
luck (MAZL)	(דאָס) מַזָל
hope	האָפֿן
make miracles (NISIM)	פֿירן נִיסים
(one) time	(איין) מאָל
before nightfall	פֿאַר נאַכט
summertime	זומערצײַט
home	אַהיים
without	אָן
(in my) heart	(אין) האַרצן

with a wife	באַווײַבט	(the) whip	(די) בײַטש
how many?	וויפֿל	used	געוווינט
one loses	(עס) פֿאַרגייט	poverty (DALES)	(דער) דלות
laughter	(דאָס) געלעכטער	(the) hurry	(די) אײַלעניש
Rubl (money)	(דער) רובל	let out	אויסלאָזן
awaken	(אויפֿ)וועקן	twice (two times)	צוויי מאָל
(the) roll	(די) בולקע	before	איידער
fall on	באַפֿאַלן	(the) river	(דער) טײַך
wolf	(דער) וואָלף (וועלף)	arriving	אָנקומענדיק
start to cry	נעמען וויינען	joy (SIMKHE)	(די) שׂמחה
flow over (go over)	איבערגיין	(the) scream	(דער) געשריי
figure	רעכענען	food (MAYKHEL)	(דער) מאכל
every day	אַלע טאָג	(the) wine	(דער) ווײַן
break	ברעכן	(the) whiskey	(דער) בראָנפֿן
		to life (LEKHA'YIM)	לחיים

II. Grammar:

1. The Present Participle:* אָנקומענדיק, וואַרטנדיק

   To form the present participle we add דיק to the infinitive of the verb:

   קומען - קומענדיק coming
   וואַרטן - וואַרטנדיק waiting

2. Verbs with special prepositions:
   Yiddish has verbs which are followed by special prepositions In English we say "wait for" but in Yiddish we use the preposition "on."

   wait for — וואַרטן אויף
   hope for — האָפֿן אויף
   to remember — זיך דערמאָנען אין
   I remember my mother — איך דערמאָן זיך אין מײַן מאַמען

3. Word order:
   In a Yiddish sentence, the verb must be the second element not necessarily the second word:

   דער טאַטע / גייט / אַהיים

---

*The present participle is never used with the verb "to be." I am coming is translated by איך קום

We can also say: אַהיים / גייט / דער אַלטער טאַטע

4. Special construction in Yiddish:

start to cry	נעמען וויינען
start to talk	נעמען רעדן
start to laugh	נעמען לאַכן
I start to cry	איך נעם וויינען
nine years ago	מיט נײַן יאָר צוריק

III. GRAMMAR REVIEW:

Give the form of these verbs in the present perfect and in the future:

מיר אַרבעטן, איך שלעפּ, ער פֿאַלט, זי וויינט, מיר קומען

IV. SAYINGS IN YIDDISH:

The same Yente in a different veil.	די אייגענע(זעלבע) יענטע, נאָר אַנדערש געשלייערט.
Luck turns.	דאָס מזל טוט זיך אַ דריי.
To drag one's feet.	שלעפּן די פֿיס.
Long as the Jewish exile.	לאַנג ווי דער ייִדישער גלות.
A lost soul.	אַ פֿאַרבלאַנדזשעטע נשמה.
How does the cat cross the water?*	ווי קומט די קאַץ איבערן וואַסער?
From hurry no good comes.	פֿון אײַלעניש קומט קיין גוטס ניש
Better to ask twice than to get lost once.	בעסער צוויי מאָל פֿרעגן אײדער איין מאָל בלאָנדזשען.
If one has daughters one looses laughter (sense of humor).	אַז מע האָט טעכטער פֿאַרגיסט דאָס געלעכטער,
When the heart is full, the eyes overflow.	אַז דאָס האַרץ איז פֿול גייען די אויגן איבער.

V. SONG: אין דער פֿינצטער (זישע לאַנדוי)

In the darkness your eyes shine brighter.	אין דער פֿינצטער שײַנען דײַנע אויגען העלער.
In the darkness your hands are smaller.	אין דער פֿינצטער זײַנען דײַנע הענטלעך קלענער.
In the darkness far from me in quiet peace	אין דער פֿינצטער ווײַט פֿון מיר אין שטילער רו
In the darkness more beautiful, dearer, sweeter lovelier are you.	אין דער פֿינצטער שענער טײַערער זיסער באַרציקער ביסטו.

---

*How can the problem be solved?

EXERCISES TO LESSON VII:

1. Give the present participle of the following words, then translate: האָפֿן, קלערן, אָנקומען

2. Conjugate in the present tense the following reflexive verbs:
   - I sit down זיך זעצן (איך זעץ זיך)
   - I work hard זיך מוטשען (איך מוטשע זיך)
   - I remember זיך דערמאַנען (איך דערמאַן זיך)

3. Conjugate in the present these verbs with separable prefixes:
   - I lift אויפֿהייבן (איך הייב אויף)
   - I wake up (someone) אויפֿוועקן (איך וועק אויף)

4. Say in Yiddish: (Use the construction with נעמען)
   He starts to cry, she starts to break, we start to run, you (pl.) start to laugh.

5. Say in Yiddish:
   I wait for my mother, we wait for him. I remember my aunt Yente. She waits for rain.

6. Change the word order of the following sentences:

   איךפֿאָר אַלע פֿרי מאָרגן אויפֿן מאַרק.

   ער ברענגט קעז און סמעטענע אין שטאָט.

7. Answer in Yiddish:

   1. וואָס טוט טבֿיה׳ס ווײַב און זײַנע קינדער הײַנט?
   2. ווּ זיצן די יעהופּעצער נגידים זומערצײַט?
   3. ווער קומט טבֿיה אַנטקעגן?
   4. ווּ וווינען די צוויי ווײַבער?
   5. וואָס גיט דער בעל־הבית טבֿיהן?
   6. וואָס ווילן וויסן די ייִדן פֿון בויבעריק?

8. Match the following sayings:

1)	ווי קומט די קאַץ	a)	פֿאַרגייט דאָס געלעכטער
2)	די אייגענע יענטע	b)	איידער איינמאָל בלאָנדזשען
3)	אַז מע האָט טעכטער	c)	גיין די אויגן איבער
4)	אַז דאָס האַרץ איז פֿול	d)	איבערן וואַסער
5)	בעסער צוויי מאָל פֿרעגן	e)	נאָר אַנדערש געשלייערט

LESSON VIII

Isaac Leybush Peretz (1852-1915)

He was the first Yiddish writer to treat the mystic and Khasidic tradition. Peretz shows how this mysticism frees the Jew from the chains of the narrow life in "the shtetl." His father was not too successful in business and his mother had to shoulder most of the burden for the support of the family. At 18 he was married to the daughter of an enlightened Jewish intellectual who, being very educated in secular subjects, looked down on Peretz and his writings, even though he was a secularist himself, knowing Polish, Russian and German. He was divorced from his wife five years later and got custody of their son. He subsequently became a lawyer and remarried. This time the marriage was happy. He was accused of socialist activity and lost the right to practice law. This injustice strengthened the ties to his own people and he began to write in Yiddish even though he had originally written in Hebrew. He is most famous for his Khasidic Tales. There was a great chasm between the Khasidim (mostly Polish Jews) who wore a special garb and the "Litvakim" (Lithuanian Jews). They differed in their basic philosophy of life. The Khasidim believed that only a few chosen Jews, namely those who were their leaders and whom they called "Rebe" were holy enough to be heard by the Almighty. Thus each group would follow a particular "Rebe." The Khasidim would pray to the Almighty with fervor and joy but would rely on the "Rebe" to intercede for them with the Almighty on special occasions. They would then tell tales of miracles performed by their particular "Rebe." The philosophy of the "Litvakim" was a more rational one. They claimed that each Jew was obliged to study the Torah (the Jewish law) himself and that God would listen to every Jew; that no Jew needed an intermediary to intercede with God but was worthy to be heard before God himself. The "Litvakim" stressed the study of the law before service to the Almighty. They felt that long hours of prayer took away time from the study of the Torah and they were sceptical whenever a Khasid would relate a miracle performed by his "Rebe."

Peretz's story "If not Higher" tells of the conversion of a "cold Litvak" into a "fervent Khasid." The story basically criticizes both the Litvak and the Khasid -- the Litvak for his idea of enlightenment and stress on scholarship, and the Khasid for sacrificing everything to the service of the Lord. Peretz's social consciousness is seen in his assumption that a human being can only serve God if he helps another human being. The mythos of "self sacrifice" מְסִירַת נֶפֶשׁ (MESIRAS NEFESH) which Peretz stresses is a concept which connects his writings with the Jewish mythos in the Talmud and Midrash.

The story "If not Higher" tells of a "Litvak" who arrives in a Khasidic town before the High Holidays (the days before the Jewish New Year are called "Slikhos-time." Prayers of repentance are said each day.) In this town - Nemirov - the "Rebe" used to disappear Slikhos time. The inhabitants wondered where the "Rebe" would be at such an important time for Jews. The Khasidim claimed he was in heaven interceding with God for the Jews of Nemirov and all the Jews in the world; but the Litvak pointed out to them that even Moses, the great leader of the Jews, never went to heaven in his lifetime. "So where can the Rebe be?" they asked him. Then the Litvak decided to find out. He went into the "Rebe's" house and hid under the "Rebe's" bed...

אויב נישט נאָך העכער

(פֿון י.ל. פּרץ)

.....פֿאַרטאָג הערט ער (the Litvak) מען קלאַפּט* צו סליחות.

דער רבי איז שוין נישט געשלאָפֿן אַ צײַט. ער הערט אים שוין אַ גאַנצע שעה קרעכצן. ווער עס האָט געהערט דעם נעמיראָווער רבּ׳ן קרעכצן ווייס וויפֿל צער פֿאַר כּל ישׂראל איז אין זײַן יעדן קרעכץ -- אַ ליטוואַק האָט אָבער אַן אײַזערן האַרץ, הערט ער צו און ליגט ווײַטער! דער רבי ליגט אויך: דער רבי, זאָל לעבן, אויפֿן בעט, דער ליטוואַק אונטערן בעט.

דערנאָך הערט דער ליטוואַק ווי עס קלאַפּן אויף און צו די טירן, און די פֿאַמיליע איז אַרויס פֿון שטוב, און עס ווערט ווידער שטיל און פֿינצטער, דורכ׳ן לאָדן שײַנט קוים אַ קליין ביסל ליכט פֿון דער לבֿנה.

ווען ער איז געבליבן איינער אַליין מיטן רבּ׳ן איז דעם ליטוואַק באַפֿאַלן אַ שרעק.

אַ קליינינקייט! מיט׳ן רבּ׳ן, אין סליחות צײַט, פֿאַרטאָג, אַליין אין שטוב!

אַ ליטוואַק איז דאָך אָבער איינגעשפּאַרט, ציטערט ער ווי אַ פֿיש אין וואַסער און ליגט --

----

ענדלעך שטייט דער רבי, זאָל לעבן, אויף...

פֿריער טוט ער וואָס אַ ייִד דאַרף טאָן**... דערנאָך גייט ער צו דעם קליידער אַלמער און נעמט אַרויס אַ פּעקל...עס באַווײַזן זיך פּויערישע קליידער: גרויסע שטיוול, אַ גרויס היטל מיט אַ לאַנגען לעדערנעם פּאַס.

דער רבי טוט עס אָן...

פֿון דער קעשענע הענגט אַרויס אַ גראָבער שטריק...

דער רבי גייט אַרויס, דער ליטוואַק גייט נאָך!

אין קיך, פֿון אונטער אַ בעט, נעמט דער רבי אַרויס אַ האַק. ער לייגט

---

*The Sexton knocked onthe windows to wake people to go to "Slikhot."

** A person is supposed to wash his hands and say the "Mode Ani" thanking God for returning his soul to him again.

זי אונטערן פאַס און גייט אַרויס פֿון שטוב.
דער ליטוואַק ציטערט, נאָר ער גייט נאָך.

...דער רבי גייט אין די זייטן פֿון די גאַסן, אין די שאָטן פֿון די הײַזער...פֿון איין הויז צום אַנדערן שווימט ער אַרויס און דער ליטוואַק נאָך אים...

און דער ליטוואַק הערט ווי זײַן אייגן האַרץ קלאַפּן מישט זיך צוזאַמען מיטן קול פֿון רבֿיס שווערע טריט: אָבער ער גייט און קומט צוזאַמען מיטן רבין פֿון שטאָט אַרויס.

הינטער דער שטאָט שטייט אַ וועלדל. דער רבי, זאָל לעבן, גייט אין וועלדל אַרײַן, ער שטעלט זיך אָפּ ביי אַ ביימל. ער נעמט אַרויס פֿון פאַס די האַק און שלאָגט אין ביימל אַרײַן.

דער ליטוואַק זעט ווי דער רבי האַקט און האַקט, און דאָס ביימל פֿאַלט. און דער רבי מאַכט זיך אַ בינטל האָלץ. ער וואַרפֿט דאָס בינטל האָלץ איבער די פּלייצעס, שטעקט צוריק אַרײַן די האַק אין פאַס און גייט אַרויס פֿון וואַלד, צוריק אין שטאָט אַרײַן.

אין אַ הינטערגעסל שטעלט ער זיך אָפּ ביי אַן אָרעמען הײַזל און קלאַפּט אָן אין פענצטער.

-ווער איז? פֿרעגט מען דערשראָקן פֿון שטוב אַרויס. דער ליטוואַק דערקענט אַז עס איז דאָס קול פֿון אַ ייִדענע, פֿון אַ קראַנקער ייִדענע.

דער רבי ענטפֿערט: וואַסיל!

-וואָס פֿאַר אַ וואַסיל און וואָס ווילסטו וואַסיל?

-האָלץ, זאָגט דער פֿאַרשטעלטער וואַסיל, האָב איך צו פֿאַרקויפֿן, זייער ביליק, האָלץ - און נישט וואַרטענדיק אויף אַן ענטפֿער גייט דער רבי אין שטוב אַרײַן.

דער ליטוואַק גנבֿעט זיך אויך אין שטוב אַרײַן, און בײַם גרויען ליכט פֿון פֿריען מאָרגן, זעט ער אַן אָרעמע שטוב...אין בעט ליגט אַ קראַנקע ייִדענע געוויקלט אין שמאַטעס, און זי זאָגט מיט אַ ביטער קול:

-קויפֿן? מיט וואָס זאָל איך קויפֿן? ווו האָב איך אָרעמע אַלְמָנָה געלט?

-איך וועל דיר באָרגן! ענטפֿערט דער פֿאַרשטעלטער וואַסיל, אין גאַנצן זעקס גראָשן!

-פֿון וואַנען וועל איך דיר באַצאָלן? קרעכצט די אָרעמע ייִדענע.

-נאַרישע פֿרוי! זאָגט דער רבי - זע, דו ביסט אַן אָרעמע, קראַנקע ייִדענע און איך געטרוי דיר דאָס ביסל האָלץ, און בין בָּטוּחַ אַז דו וועסט באַצאָלן, און דו האָסט אַזאַ גרויסן שטאַרקן גאָט, און געטרויסט אים נישט...און האָסט אויף זעקס גראָשן פֿאַרן בינטל האָלץ קיין בִּטָחוֹן נישט!

-און ווער וועט מיר איינהייצן? קרעכצט די אַלְמָנָה.

-איך וועל דיר איינהייצן אויך - זאָגט דער רבי.

און אַרײַנלייגנדיק דאָס האָלץ אין אויוון, האָט דער רבי קרעכצנדיק געזאָגט פֿון סליחות דעם ערשטן טייל...

און אַז ער האָט עס אָנגעצונדן און דאָס האָלץ האָט געברענט האָט ער געזאָגט שוין אַ ביסל פֿריילעכער פֿון די סְלִיחוֹת דעם צווייטן

טייל.
דעם דריטן טייל האָט ער געזאָגט ווען ער האָט דעם אויוון פֿאַר-
מאַכט...

דער ליטוואַק וואָס האָט דאָס אַלץ געזען איז שוין געבליבן אַ נעמיראָווער חָסִיד.

און שפּעטער אויב אַ חָסִיד האָט אַמאָל דערציילט אַז דער נעמיראָ-ווער הייבט זיך אויף סְלִיחוֹת צײַט יעדן פֿרימאָרגן און פֿליט אַרויף אין הימל אַריין, פֿלעגט שוין דער ליטוואַק נישט מער לאַכן, נאָר צוגעבן שטילערהייט:

-אויב נישט נאָך העכער!-

VOCABULARY:

become	ווערן	if not still higher	אויב נישט נאָך העכער
again	ווידער	before daybreak	פֿאַרטאָג
through (the)	דורכ(ן)	prayers before ראש השנה (SLIKHOS)	*סְלִיחוֹת
(the) shutter	(דער) לאָדן	sleep	שלאָפֿן
shine	שײַנען	name of a village	נעמיראָוו
a little bit	אַ קליין ביסל	he knows	ער ווייס
(the) light	(דאָס) ליכט	the pain (TSAR)	(דער) צַעַר
(the) moon (LEVONE)	(די) לְבָנָה	all the Jews (KOL YISRO'EL)	כָּל יִשְׂרָאֵל
remain	בלײַבן (געבליבן)	iron (adj)	אײַזערן
(the) Lithuanian	(דער) ליטוואַק	listen	(צו)הערן
befall	באַפֿאַלן	lie	ליגן
not a small matter	אַ קלייניגקייט	more (further)	ווײַטער
stubborn	אייגעשפּאַרט	also	אויך
shiver	ציטערן	may he live long	זאָל לעבן
(the) fish	(דער) פֿיש	on the	אויפֿן
finally	ענדלעך	(the) bed	(דאָס) בעט
to get up	אויפֿשטיין	open and shut	אויף און צו
earlier	פֿריער	(the) family	(די) פֿאַמיליע
(the) clothes closet	(דער) קליידער אַלמער	(go) out	אַרויס
(the) package	(דאָס) פּעקל		

---

*These prayers begin on Saturday night before רֹאשׁ הַשָּׁנָה. They must be said each day, at least four days before רֹאשׁ הַשָּׁנָה. If there are less than four days from Saturday night to רֹאשׁ הַשָּׁנָה then סְלִיחוֹת have to begin the Saturday night before.

(the) answer	(דער) ענטפֿער	to show oneself	זיך באַוויַיזן
into it	אַריַין	peasant (adj)	פּויעריש
to steal (GANVEN)	גַנבֿעַן	boots (plural)	(די) שטיוול
gray	גרוי	(the) hat	(דאָס) היטל
(the) light	(דאָס) ליכט	leather	לעדער
(the) morning	(דער) מאָרגן	(the) belt	(דער) פּאַס
wrapped up	געוויקלט	hang out	אַרויסהענגען
(the) rag	(די) שמאַטע	(the) kitchen	(די) קיך
to buy	קויפֿן	(the) hatchet	(די) האַק
(the) widow (AIMONE)	אַלמָנה	(the) shadow	(דער) שאָטן
to lend	באָרגן	(the) side	(די) זיַיט
only	אין גאַנצן	to swim	שווימען
six	זעקס	heart beat	(דאָס) האַרצקלאַפּן
foolish	נאַריש	mix	מישן
to trust	(גע)טרויען	heavy	שווער
have confidence (BETU'AKH)	(זיַין) בָטוּחַ	behind	הינטער
		little forest	(דאָס) וועלדל
make a fire	איינהיַיצן	little tree	(דאָס) ביַימל
strong	שטאַרק	to chop	האַקן
(the) trust (BETOKHEN)	בִּטָחוֹן	(the) bundle	(דאָס) בינטל
to put (in)	(אַריַינ)לייגן	(the) wood	(דאָס) האָלץ
to light	אָנצינדן (אָנגעצונדן)	(the) shoulder	(די) פּלייצע
happy	פֿריילעך	put	שטעקן
(the) second	(דער) צווייטער	(the) back street	(דאָס) הינטערגעסל
(the) third	(דער) דריטער		
remain	בליַיבן (געבליבן)	frightened	דערשראָקן
Khasid (KOHSID)	(דער) חָסיד	recognize	דערקענען
late(r)	שפּעט(ער)	sick	קראַנק
if (when)	אויב	Vassil (Russian name)	וואַסיל
to get up	זיך אויפֿהייבן	disguished	פֿאַרשטעלט
fly (up)	(ארויפֿ)פֿליִען	to sell	פֿאַרקויפֿן
add	צוגעבן	cheap	ביליק
quietly	שטילערהייט	wait(ing)	וואַרטנ(דיק)

II. GRAMMAR:

1. Contraction of definite article:
Prepositions and the Dative of the definite article in the masculine and neuter can be contracted:

through the	דורך דעם	becomes	דורכ'ן
on the	אויף דעם	becomes	אויפ'ן
with the	מיט דעם	becomes	מיט'ן

If the prepositions ends in ן f.e. פון then פון דעם becomes פונ'ם
f.e. פון דעם רבין - פונ'ם רבין
The feminine dative cannot be contracted. We must say פון דער פרוי, מיט דער פרוי.

2. Endings of Adjectives:
a) Masculine adjectives in the singular add ער
Feminine and neuter adjectives add ע
דער נארישער מאן, די נארישע פרוי, דאס נארישע קינד.

b) In the plural all adjectives add ע
די נארישע מענער, די נארישע פרויען, די נארישע קינדער.

III. GRAMMAR REVIEW:

The ordinal numbers:

דער ערשטער, דער צווייטער, דער דריטער, דער פערטער, דער פינפטער, דער זעקסטער, דער זיבעטער, דער אכטער, דער ניינטער דער צענטער.

IV. SAYINGS:

"He shivers like a fish in water"
ער ציטערט ווי א פיש אין וואסער.

V. SONG:
Music: יוסף טשערניאווסקי Words: נחום יוד

Listen to a story, children	הערט א מעשה, קינדערלעך,
listen with nose and eyes,	הערט מיט נאז און אויגן,
Over grandmother Yakhne's roof	איבער באבע יאכנעס דאך
A cow flew.	איז א קו געפלויגן.
This is true, this is true	דאס איז אמת, דאס איז אמת,
This is true, it all happened	דאס איז אמת, אלץ געווען,
This is true, this is true	דאס איז אמת, דאס איז אמת
I have seen it myself.	איך האב דאס אליין געזען.
Summer evening, in the morning	זומער אוונט אין דער פרי
Snow fell	איז א שניי געגאנגען
And on a burned straw	און אויף א געברענטן שטרוי
A bear was hanging	איז א בער געהאנגען
This is true.	דאס איז אמת...

EXERCISES TO IESSON VIII:

1. Give the contraction with the following prepositions. (If it cannot be contracted, indicate):

   דורך דער גאָס, מיט דעם חסיד, אונטער דעם בעט, פֿון דעם מאַן,
   פֿון דער פֿרוי, אויף דעם הויז.

2. Fill in the correct ending of the adjectives:

   דאָס הויכ__ הויז, דער גרינ__ בוים, דאָס קליינ__ וועלדל,
   די גרויס__ בעטן, דער איינגעשפּאַרט__ ליטוואַק, די קראַנק__ פֿרוי.

3. Explain the last words of the story. What message is Peretz giving his readers? How does this philosophy agree with the accusation made against him that he was a Socialist?

4. What does Peretz think of the Litvak? of the Chasidim? of the Nemirover Rebe?

5. What is the lesson in בטחון (trust) which the Rebe gives to the sick woman?

6. Comment on the Mishna in Tractate Sanhedrin (37a) in the light of this story: "He who saves one life has saved the whole world."

7. Answer in Yiddish:

   1. פֿון וועלכער שטאָט איז געווען דער רבי?
   2. וואָס האָבן די חסידים געזאָגט?
   3. ווו האָט זיך דער ליטוואַק באַהאַלטן?
   4. וואָס נעמט דער רבי אַרויס פֿון קליידער אַלמער?
   5. וואָס איז געווען אין פּעקל?
   6. וואָס נעמט דער רבי אַרויס פֿון אונטער אַ בעט אין קיך?
   7. וואָס טוט דער רבי אין וועלדל?
   8. ווער וווינט אין דעם אָרעמען הײַזל?
   9. וואָס ענטפֿערט דער רבי ווען די קראַנקע פֿרוי זאָגט אַז זי האָט נישט קיין געלט?
   10. וואָס ענטפֿערט דער ליטוואַק דערנאָך ווען מען זאָגט אַז דער רבי איז אין הימל?

LESSON IX

The two selections in this lesson "The Outcast" and "The Three Seamstresses" show Peretz's attitude to women. In "The Outcast," there is a strong protest that the religious girls receive only a secular but not a religious education. This lack of knowledge separates them from their own people and brings about intermarriage. Only by making the Jewish girl part of the Jewish struggle and showing her the beauty of her heritage can the Jewish woman be saved for her people. This view of Peretz was probably strengthened by the bad experience he had when he was married to a woman who had only secualr education and looked down on his writing.

It is significant that Peretz chooses the holiday "Shevuoth" for the day on which the heroine leaves home. It is this holiday on which the Jews received the Torah, but only the male is commanded to study. The woman, according to Peretz, is relegated to the kitchen to bake the butter cookies.

This is what Peretz says consciously. Yet subconsciously the lasting impression which this story leaves with the reader is not the voice of his father studying the Torah but the odor of the baking of cookies by the mother which permeates the whole story.

We know that Peretz's father was not too successful in his business and that his mother had to carry most of the burden of helping to support the family. It might be this trauma which makes Peretz the champion of the downtrodden female worker, the seamstress. The seamstress is described in the poem "The Three Seamstresses." It also shows what difficulty a poor girl encountered in finding a husband if she did not have a dowry.

This same criticism is expressed in the poem in Lesson X which bears the title "While Sewing a Strange Wedding Dress." Even though the poem itself has nothing to do with the wedding dress, it is a real socialist poem which blames all the troubles in the world on the capitalistic system and the desire for money.

פּלוצלינג ערבֿ שבֿועות* באַווײַזט זיך די זון.
-טובֿה איז ליכט! האָט דער טאַטע געזאָגט.
"געלע חלה וועל איך אײַך באַקן, לכּבֿוד דעם הייליקן יום טובֿ" זאָגט די מאַמע.
און באַלד האָט דער געשמאַק פֿון פֿריש טייג, סאַפֿראַן, קעז און צעלאָזטער פּוטער פֿאַרפֿולט די שטוב.
מײַן ייִנגערע שוועסטער חנה האָט געשוויגן, זי זיצט בײַם פֿענצטער איבער אַ ראָמאַן, זי לייענט אָבער נישט און קוקט אומרויִק אין גאַס אַרײַן.
די מאַמע רופֿט זי עטליכע מאָל צו הילף, זי ענטפֿערט נישט. זי שווײַגט.
פֿוילע זאַך! - זאָגט די מאַמע, ביכער - ביכער! וואָס ווייס זי פֿון אַ יום טובֿ!
דער טאַטע מישט זיך נישט.** אין שטוב זאַכן מישט ער זיך קיינמאָל נישט אַרײַן...ער האָט זיך פֿאַרן באַד צוגעלייגט שלאָפֿן. מען וועט דאָך אויפֿזײַן בײַ נאַכט.***

-אַ שרעקלעכע שבֿועות נאַכט...
חנה מײַן שוועסטער איז אַוועק...
איך מיטן טאַטן זײַנען געגאַנגען דאַווענען, די מאַמע האָט זיך פֿאַר ליכטבענטשן צוגעלייגט...איינגעדרימלט.
אין דרימל האָט זי עפּעס אַ פֿײַף געהערט-
און דאָס איז פֿאַר דער שוועסטער חנה אַ צייכן געווען - זי איז אַוועק! צו אונדזער פֿײַנד אַוועק...
און אויסגעקליבן האָט זי שבֿועות, זמן מתּן תּורתנו...

אַלץ גייט פֿאַרבײַ...
אַלץ וואָס מיר האָבן דורכגעלעבט בלײַבט ליגן הינטער אונדז ווי שטיינער אויפֿן איבערגעגאַנגענעם וועג...
אָבער חנהן קען איך נישט פֿאַרגעסן...

דאָס לעבן, צו וועלכן זי איז געלאָפֿן, האָט זי צוריק געשטויסן. דאָס געהאַפֿטע גליק האָט פֿאַרבליט. פֿון די אויסגעחלומטע בלומען זענען ברענענדיקע דערנער געוואָרן.
צוריקקומען האָט זי נישט געקענט...
אויפֿן וועג איז געשטאַנען דאָס געזעץ**** ווי אויך צוויי קבֿרים...
דעם טאַטנס און דער מאַמעס קבֿר.*****

---

*שבֿועות- "Shvuoth" a holiday on which the Torah was given on Mt. Sinai. On this holiday the Jews eat dairy (butter cookies) because after they accepted the Toray, they could only kill animals according to ritual slaughter.
**The education of girls was usually left in the hands of the mother.
***The males usually stay up a whole night and learn Torah.
****The law of the land forbade converts to Christianity to become Jews again. Jewish law takes allconverts back because once a Jew, always a Jew. It does not recognize their conversion.
*****The parents died of grief that the daughter married out of her faith.

ווּ איז זי?
יעדן שבֿועות אָוונט באַווײַזט זי זיך מיר...
זי באַווײַזט זיך אין גאַס, שטעלט זיך בײַם פֿענצטער...זי האָט מוֹרא
אין אַ ייִדישער שטוב אַרײַנצוקומען.
מיט ווײַט אויפֿגעריסענע אויגן קוקט זי דורכן פֿענצטער אין שטוב
אַרײַן און זעט מיך איינעם אַליין...
זי דערזעט מיך און קוקט אויף מיר מיט שרעק איך פֿאַרשטיי זי:
-ווּ זענען זיי? פֿרעגט זי מיט שרעק.
-פֿאַרצייעט! איז איר געבעט.
-און שולדיק - זאָגט זי צאָרניק- זײַט איר!
-וואָס האָב איך געווּסט פֿון אײַער בלוטיקן קאַמף מיט יענע?
-דו האָסט עס געווּסט אין חדר געלערנט. מײַנע ביכער האָבן מיר
דערפֿון קיין וואָרט נישט געזאָגט...
-בײַ אײַך אין שטוב האָב איך אַ פֿרעמד לעבן געלעבט, אַ לעבן פֿון
ביכער אַרויס...
-און עס איז נאָר אַ חלום געווען. איך האָב געליטן! אָבער אײַך האָב
איך נישט פֿאַרראַטן, איך האָב אײַך נישט געקענט, פֿון אײַערע
שמערצן נישט געווּסט, איר האָט מיר פֿון זיך קיין וואָרט נישט
דערציילט...צו אײַערע סודות נישט צוגעלאָזט...
פֿאַרוואָס האָט איר מיר פֿון אײַער ליבע נישט דערציילט?-
פֿאַרוואָס האָט איר מיט מיר פֿון אײַער שיינקייט, פֿון אײַער
אייביקער בלוטיקער שיינקייט נישט גערעדט?
דאָס שיינע, דאָס ליבע, דאָס הויכע, האָט איר אין זיך פֿאַרשלאָסן,
פֿאַר אײַך מענער באַהאַלטן...
פֿון מיר, פֿון אונדז האָט איר פֿאַרלאַנגט - פּוסטער געבעק, געלע
חלה מיט סאַפֿראַן!
-אונדז האָט איר פֿאַרשטויסן.
אזוי בייזערט זי זיך.

זאָל זי משפּטן דער וואָס איז איבער די פֿעלקער און זייערע פֿאַר-
וויקעלטע, בלוטיקע שטרייטן.

דרײַ נייטאָרין
(פֿון י.ל. פּרץ)

די אויגן רויט, די ליפּן בלאָ,
קיין טראָפּן בלוט אין באַק נישטאָ,
דער שטערן בלאַס, באַדעקט מיט שווייס!
דער אָטעם אָפּגעהאַקט און הייס--
עס זיצן דרײַ מיידלעך און נייען.
....
די נאָדל בלאַנק, די לײַוונט שניי
און איינע טראַכט איך זיץ און ניי.
איך ניי בײַ טאָג, איך ניי בײַ נאַכט,
קיין חופּה קלייד זיך נישט געמאַכט!
וואָס קומט אַרויס, איך ניי?

נישט איך שלאָף און נישט איך עס...
איך וואָלט געגאַנגען אויף מאיר בעל נס*
אפשר וואָלט ער זיך געמיט:
אַן אַלמן כאָטש, אַן אַלטן ייִד.
מיט קינדער אַ שאָק!

....

די צווייטע טראַכט, איך ניי און שטעפּ,
און שטעפּ מיר אויס גאָר גראָע צעפּ!**
דער קאָפּ דער ברענט, די שלייף – זי האַקט,
און די מאַשין – קלאַפּט צו צום טאַקט:
טאַ טאַ, טאַ טאַ, טאַ טאַ!

....

די דריטע שפּײַט מיט בלוט*** און זינגט:
איך ניי מיך קראַנק, איך ניי מיך בלינד
עס צוויקט די ברוסט בײַ יעדן שטאָך...
און ער האָט חתונה די וואָך!
איך ווינטש אים נישט קיין שלעכטס!

---

* מאיר בעל נס - Rabbi Me'ir who performed miracles. The girls would pray at his grave to find a husband. The grave is in Israel.

** גראָע צעפּ - implied that the hair of the girl would turn gray before she got married.

*** A sign of tuberculosis.

VOCABULARY:

holy	הייליק	The Outcast (fem)	(די) פֿאַרשטויסענע
the holiday (YONTEV)	יום טוב	the month of May	(דער) מײַ
odor, taste, aroma	(דער) געשמאַק	rain	(דער) רעגן
dough	(דער) טייג	the cold	(די) קעלט
safran (a spice)	סאַפֿראַן	suddenly	פּלוצלינג
melted	צעלאָזן	the evening before Shevuoth (EREV SHVU'ES)	ערב שבֿועות
fill up	פֿאַרפֿולן	sun	(די) זון
Hanna (KHANE)	חנה	the Torah (Five books of Moses) (TOYRE)	(די) תּורה
be silent	שווײַגן (געשוויגן)	twists (KHALE) (KHALES)	(די) חלה (חלות)
novel	(דער) ראָמאַן	bake	באַקן
call	רופֿן	in honor of (LEKOVED)	לכּבֿוד
several	עטליכע		
(to) help	(צו)הילף		
lazy	פֿויל		

grave (KEYVER) (KVORIM) — (דאָס) קבֿר (קבֿרים)

to be afraid (MOYRE HOBN) — מורא האָבן

with wide open eyes — מיט ווײַט אויפֿגעריסענע אויגן

one alone — איינעם אַליין

understand — פֿאַרשטיין (פֿאַרשטאַנען)

forgive (German) — פֿאַרצײַעס

prayer — (דאָס) געבעט

guilty — שולדיק

angrily — צאָרניק

bloody — בלוטיק

the struggle — (דער) קאַמף

those (all enemies of Jews) — יענע

about this — דערפֿון

word — (דאָס) וואָרט (ווערטער)

dream (KHOLEM) — (דער) חלום

suffer — לײַדן (געליטן)

betray — פֿאַרראַטן

pain — (דער) שמערץ (שמערצן)

about yourself — פֿון זיך

secret (SOD) (SOYDES) — (דער) סוד (סודות)

admit (Make part of) — צולאָזן

why? — פֿאַרוואָס?

beauty — (די) שיינקייט

eternal — אייביק

lofty — (דאָס) הויכע

lock up — פֿאַרשליסן (פֿאַרשלאָסן)

man — (דער) מאַן (מענער)

keep (kept) — באַהאַלטן

demand — פֿאַרלאַנגען

matters concerning the house — שטוב זאַכן

mix in — זיך מישן

before the — פֿאַרן

bath — (דאָס) באָד

lie down — זיך צולייגן

be up — אויף זײַן

terrible — שרעקלעך

(ran) away — אַוועק

candle lighting — ליכט בענטשן

fall asleep — איינדרימלען (איינגעדרימלט)

light sleep — (דער) דרימל

the whistle — (דער) פֿײַף

signal — (דער) צייכן

enemy (German) — (דער) פֿײַנד

time of giving our Torah (ZMAN MATEN TOYROSEYNU) — זמן מתּן תּורתנו

everything — אַלץ

pass by — פֿאַרבײַגיין

live through — דורכלעבן

stone — (דער) שטיין (שטיינער)

trodden — איבערגעגאַנגען

life — (דאָס) לעבן

push back — צוריקשטויסן

the hoped for — (דאָס) געהאָפֿטע

happiness — גליק

fade — פֿאַרבליִען (פֿאַרבליט)

dreamed of (OYSGEKHOLEMT) — אויסגעחלומט

flower — (די) בלום (בלומען)

thorn — (דער) דאָרן (דערנער)

law — (דאָס) געזעץ

(during) the night	(בײַ) נאַכט
wedding dress (KHUPE KLEYD)	(דאָס) חופּה קלייד
what will be the result?	וואָס קומט אַרויס?
try (intercede)	מיִען (געמיט)
he would intercede	ער וואָלט זיך געמיט
widower (AIMEN)	(דער) אַלמן
at least	כאָטש
a large amount (60)	*אַ שאָק
stitch	שטעפּן
braid	(דער) צאָפּ (צעפּ)
gray	גראָ (גרוי)
temple	(די) שלייף
beat	האַקן
machine	(די) מאַשין
with a beat	צום טאַקט
spit	שפּײַען
think	זינען
blind	בלינד
pinch	צוויקן
chest (breast)	(די) ברוסט
the stitch	(דער) שטאָך
get married	חתונה האָבן
week	(די) וואָך
wish	ווינטשן

butter cookies	פּוטער געבעק
cast out	פֿאַרשטויסן
become angry	זיך בייזערן
let Him judge her (MISHPOTN)	(זאָל זי) משפּטן
above	איבער
involved	פֿאַרוויקלט
(the) struggle	(דער) שטרייט (שטרייטן)

---

seamstress(es)	(די) נייטאָרין
red	רויט
lips	די ליפּן
blue	בלאָ (בלוי)
the drop	(דער) טראָפּן
blood	(דאָס) בלוט
cheek	(די) באַק (באַקן)
not here	נישט דאָ=נישטאָ
forehead	(דער) שטערן
covered	באַדעקט
breath	(דער) אָטעם
chopped	אָפּגעהאַקט
hot	הייס
girl	(דאָס) מיידל
sew	נייען
shiny	בלאַנק
linen	(די) לײַוונט
snow	(דער) שניי
(during) the day	(בײַ) טאָג

---

*A middle high German word indicating 60 sheaves of wheat.

GRAMMAR:

Comparison of adjectives:
The first stage of the adjective is called positive.
The second comparative and the third superlative:

Positive: nice ליב
Comparative: nicer ליבער
Superlative: nicest ליבסט

The <u>positive</u> in Yiddish is the base form of the adjective. It has no ending except the ending of any other adjective; the <u>comparative</u> adds ער and the <u>superlative</u> adds the ending סט or עסט.

Some adjectives change the stem vowel in the comparative and superlative:

1) ו changes to י — יונג, יִנגער, יִנגסט
2) <u>א</u> changes to ע — אַלט, עלטער, עלטסט
3) וי changes to ע — הויך, העכער, העכסט
4) יי changes to ע — שיין, שענער, שענסט

GRAMMAR REVIEW:

1. Conjugate:

איך דערצייל, איך האָב געוואוסט, איך וועל שוויַיגן

2. Conjugate the reflexive verb: איך מיש זיך

IDIOMATIC EXPRESSION:

I am afraid	איך האָב מוֹרָא	we are afraid	מיר האָבן מוֹרָא
you are afraid	דו האָסט מוֹרָא	you are afraid	איר האָט מוֹרָא
he is afraid	ער האָט מוֹרָא	they are afraid	זיי האָבן מוֹרָא
she is afraid	זי האָט מוֹרָא		

to get married חתונה האָבן*

I am getting married	איך האָב חתונה
you are getting married	דו האָסט חתונה
he is getting married	ער האָט חתונה
she is getting married	זי האָט חתונה
we are getting married	מיר האָבן חתונה
you are getting married	איר האָט חתונה
they are getting married	זיי האָבן חתונה

SONG:

listen (only) you beautiful girl	הער נאָר דו שיין מיידעלע
listen (only) you nice girl	הער נאָר דו פֿיַין מיידעלע
What are you going to do	וואָס וועסטו טאָן
in such a far away land?	אין אַזאַ וויַיטן לאַנד (2)
I will go into all the streets	איך וועל גיין אין אַלע גאַסן
I will cry: (I) wash laundry	איך וועל שריַיען וועש צו וואַשן
As long as I am together with you	אַבי מיט דיר צוזאַמען זיַין (2)

---

*But איך האָב אַ חתונה I have a wedding.

Iisten (only) you beautiful girl	הער נאָר דו שיין מיידעלע
Iisten (only) you nice girl	הער נאָר דו פֿײַן מיידעלע
What are you going to do	וואָס וועסטו טאָן
in such a far away land?	אין אַזאַ ווײַטן לאַנד (2)
I will eat dry bread	איך וועל עסן טרוקן ברויט
I will suffer hunger and pain	איך וועל לײַדן הונגער נויט
As long as I am together with you	אַבי מיט דיר צוזאַמען זײַן (2)

EXERCISES TO IESSON IX:

1. Explain the sentence in <u>Proverbs</u> (Proberbs VI, 23): Torah is light.
2. Explain: "דער טאַטע מישט זיך נישט"
3. Explain the title of the story.
4. Discuss חנה׳ס accusation. Why does she use so many German words?
5. Why did חנה come back?
6. Explain the post script of the author. Is Peretz willing to judge her?
7. Answer in Yiddish:
   ווען איז חנה אַנטלאָפֿן? וואָס האָט די מאַמע געהערט אין דרימל? ווער דערציילט די מעשׂה? פֿאַרוואָס האָט חנה נישט געקענט צוריק־קומען? ווען באַשולדיקט (accuses) חנה?
8. Tell the story in Yiddish in your own words.
9. Give a general description of the seamstresses.
10. Why is the first seamstress so bitter? Whom is she willing to marry?
11. Explain: איך וואָלט געגאַנגען אויף מאיר בעל נס.
12. Explain: איך שטעפּ מיר אויס גאָר גראָע צעפּ.
13. Read these Hebrew words:
   ערבֿ שבֿועות, תּורה, חלה, לכּבֿוד, חנה, יום טובֿ, סודות, חדר, חלום, זמן תּורתנו, קבֿרים, קבֿר, איך האָב מורא, דאָס חופּה קלייד קשפּטן, אלמן.

While sewing a strange wedding dress, the seamstress tells a story which her grandmother told her happened on the other side of the ocean:

בײַ אַ פֿרעמדן חופּה קלייד*
(פֿון י.ל. פּרץ)

די ערשטע מאָדיסטקע:
אַמאָל איז געווען, נאָר ווו? קען בסתּם,
דאָרטן ערגעץ אין בריבערג, אויף יענער זײַט ים!
נאָר — צי איז געווען? איר פֿרעגט נאָך, איר קלערט?
איך האָב עס אַליין פֿון מײַן באָבען געהערט!
די מאַמע — געשטאָרבן, דער טאַטע — אַוועק,
די טרויריקע ווינטער־נאַכט האָט גאָר קיין עק!
די פֿענצטער פֿאַרשמידט, די טיר איז פֿאַרשנייט,
און ס'רײַסט** זיך דער ווינט, ווי אַ הונט אויף דער קייט!
הוררורו — הוררורו — וואָיעט און קלאָגט,
דאָס האַרץ איז דערשראָקן, עס ציטערט, עס נאָגט...
"באָבע!" זי הערט נישט, נאָר "דיאַם־דיאַם־דיאַם"
די טריבע פֿאַרציילט פֿון יענער זײַט ים.
אַלע:
גענוג שוין הקדמות
נישט פּלוידער, נישט קווייל,
פֿאַרגעס אין דער באָבען,
די מעשׂה דערצייל!
די ערשטע מאָדיסטקע:
אויף יענער זײַט ים איז געשטאַנען אַמאָל,
אויף הינערגע פֿיסלעך אַ הײַזל אין טאָל,
געשטאַנען זיך איינזאַם, אָן עזוז, אָן שטאָלץ,
אָן פּוצאכץ, אָן צירונג, — פֿון לייט און פֿון האָלץ!
אַ פֿענצטער — אַ פּיצעלס, נאָר חנעוודיק האָלד!
די זון, זי באַשײַנט עס טאָג־טעגלעך מיט גאָלד!
לבֿנה און שטערן
פֿאַרהאַלטן זיך גערן
און מאָלן מיט זילבער די שויבן,
דאָס האָט דער הימל די ליבע באַלוינט:
עס האָבן אין הײַזל צוויי ברידער געוווינט!
עס האַלטן צוויי הערצער צוזאַמען געטרײַ.
שווער איז די אַרבעט, נאָר ס'אַרבעט*** זיך פֿרײַ!
ווײַס איז דאָס מעבל, מיט קלײַען דאָס ברויט,
נאָר אַלץ איז צוזאַמען — די פֿרייד און די נויט!
עס האָט זיך געלעבט,
די צײַט האָט געוועבט
איר לאַנגען, איר פּשוטן פֿאָדים!

---

*The title is really "בײַ דער פֿרעמדער חופּה קלייד" (wrong grammar).

** ס'רײַסט = עס רײַסט

*** ס'אַרבעט = עס אַרבעט

נאָר איינמאָל באַווײַזט זיך אַ גאַסט אויף דער שוועל
פֿון גינגאָלד, סמאַראַגדן, עס פֿינקלט זײַן פֿעל!
די שלאַנג איז געקומען מיט גלאַנץ און מיט פּראַכט!
דער עלטערער ברודער דערזעט זי און טראַכט:
עס איז אויף דער וועלט דאָך רײַכטום פֿאַראַן!
ווען איך האָב אַ סמאַראַגד, איך, אָרימער מאַן,
כ׳פֿאַרקויף* אים, וואָס** ניט?
כ׳וואָלט אויפֿן זְריד
געקויפֿט מיר צו מעלקן אַ קו!

די שלאַנגען זיי ווייסן, וואָס ס׳טראַכט זיך בײַ לײַט:
זי ווינקט אים און רופֿט אים אַוועק אין אַ זײַט
און זאָגט אים: "אײַ, ברודער, וואָלסטו נאָר געוואָלט,
שיטסטו דיר אָן פֿעסער פֿון גאָלד,
קרעלן, דיאַמאַנטן, בריליאַנטן אַ וועלט
און אַלץ, וואָס מען קען נאָר באַקומען פֿאַר געלט!"
איך מאַך נישט קיין שפּאָס:
פֿאַראַן אַזאַ סוד,
איך קאָן*** אים דיר זאָגן אין וואַלד!

די שלאַנג איז אַוועק, און דער ייִנגערער קלערט:
ווי גאָט האָט זיך יעדן זײַן שיינקייט באַשערט,
גיי פֿרעג׳ן**** דער גלאַנץ און די שיינקייט וואָס טויג?
די ליידנשאַפֿט פֿלאַמט שוין אין עלטערנס אויג:
קרעלן, דיאַמאַנטן, בריליאַנטן - אַ גאָט!
זי זאָל נאָר נישט נאַרן און זאָגן דעם סוד!
קוקט ער צום וואַלד,
און גנבֿעט זיך באַלד
פֿון ברודער אַרויס צו דער שלאַנג!

די זון גייט שוין אונטער, פֿאַרגאָלדט נאָך די זוים
פֿון וואָלקן אין הימל, און אונטער אַ בוים
זיצן שוין ביידע-דער מענטש און די שלאַנג
זיי זיצן צוזאַמען און שמועסן שוין לאַנג.
ער ציטערט, און ווייס נישט-פֿאַר פֿרייד צו פֿאַר שרעק?
זי וויקלט דאָס האַרץ אים אַרום מיטן עק
און רעדט פֿון דיאַמאַנטן,
קלערן, בריליאַנטן:
"אַלץ וועסטו האָבן גאָר גרינג!"
"באַטראַכט נאָר דײַן ברודער: "דאָס***** איז אַ פֿאַבריק
פֿון קרעלן, בריליאַנטן, דיאַמאַנטן און גליק!
עס טרעפֿט זיך ער אַרבעט, און וווּנדערלעך הייס
ווערט אים, דער שטערן באַדעקט זיך מיט שווייס,
עס טריפֿן די טראָפּן!.. ער ווישט מיט דער האַנט,
לאָז נישט! דער טראָפּן דאָס איז אַ בריליאַנט!

---

*כ׳פֿאַרקויף = איך פֿאַרקויף
**וואָס = פֿאַרוואָס
***קאָן = קען
****פֿרעג׳ן = פֿרעג אים
*****דאָס = translate as "he"

נאָר אַרבעטן הייס!
קלויב אויף דעם שווייס,
שיטסטו אַן פֿעסער דיאַמאַנטן!"

עס טרעפֿט, און אים פֿאַלט פֿון די ברעמען אַ טרער,
מיינסטו, דו נאַר, עס איז וואַסער נישט מער,
און טרייסט׳ן און האַלדזט׳ן דו האַלטסט עס נישט אויס,
און קושסט אים די טרערן פֿון די אויג׳ן* אַרויס!
פֿארשווענדסט דײַן פֿאַרמעגן, דו, נאַרישער קאָפּ!
לאָז וויינען, לאָז טריפֿן! און קלויב יעדן טראָפּ!
אַ טרער, האָב פֿאַרשטאַנד,
דאָס איז אַ בריליאַנט,-
רײַך וועסטו זײַן ווי אַ קיניג!

"דערנאָך-האָט דײַן ברודער אַן איידעלע פֿעל,
אַ שטאָך מיט אַ נאָדל-דו האָסט שוין אַ קרעל!
בלוט-זאָגסטו-איז עס, בלוט-זאָגסטו- אַ קאָפּ?
דו נאַר! עס איז קרעלן, דו צאָפּ נאָר און צאַפּ!
זאָל ער נאָר בלוטן און בלוטן נישט קאַרג!
אָנשיטן וועסטו שוין קרעלן אַ באַרג!
דו האָסט אַ פֿאַרבריק,
און מאַך דיר דײַן גליק,
ביסט** שטאַרקער און ווייסט שוין דעם סוד!

די ליפּן פֿאַרביסן, די פֿויסטן געבאַלט,
גייט שוין דער עלטערער ברודער פֿון וואַלד,
די אויגן זיי ברענען און זוימען זיך שוואַרץ,
דאָך צאַפּלט די ליבע צום ברודער אין האַרץ,
ער טרייסט זיך: "איך וועל דאָך נאָר מאַכן אַ פרהוו
אַ שטאָך וועל איך געבן אַ קליינעם, נישט טיף,
מײַן ברודער? איך ווייס!
נאָר טרערן און שווייס
זײַנען בריליאַנטן, בריליאַנטן!"

עס הערט די לְבָנָה*** נאָך ד׳אייגענע נאַכט,
ווי ס׳האָט אינ׳ס שטיבל געוויינט און געלאַכט,
עס קוקן די שטערן**** אין פֿענצטער אַרײַן:
ווי לאַכט עס אַ ברודער בײַם ברודערס געוויין?
די זון האָט צומאָרגנס געוווּנדערט זיך שטאַרק,
ווי שלאָגט עס אַ ברודער דעם צווייטן אין קאַרק?
עס וווּנדערט זוגלייך
דעם וואַלד און דעם טייך:
וואָס איז עס אין שטיבל געשען?

---

*ד׳אויגן = די אויגן
**ביסט = דו ביסט
***עס הערט די לְבָנָה = די לְבָנָה הערט
****עס קוקן די שטערן = די שטערן קוקן

און עס איז געקומען אויף בײדע גאָסט שטראָף!
דאָס גליק איז פֿאַרשװוּנדן, עס װײכט זײ דער שלאָף,
אַװעק איז די ליבע, דער פֿרידן אַװעק!-
דער שלאָפֿט ניט פֿאַר װײטיק, דער צװײטער - פֿאַר שרעק,
דער שרײַט: ס'איז מײַן עשירות, מײַן רײַכטום, מײַן גוט:
און יענער: ס'איז טרערן, מײַן שװײס און מײַן בלוט!
דיאַס, דיאַס, דיאַס!
אויף יענער זײַט ים
רײַסט מען זיך שוין בײַ די האָר!

VOCABULARY:

decoration	פוצאַכץ
jewels	(די) צירונג
clay	(דער) ליים
a tiny one	(אַ) פּיצעלס
charming (KHEYNEVDIK)	חנעװדיק
lovely	האָלד
shine on	באַשײַנען
daily	טאָג-טעגלעך
the moon (LEVONE)	(די) לְבָנָה
stars	שטערן
remain	זיך פֿאַרהאַלטן
gladly	גערן
paint	מאָלן
silver	זילבער
window panes	די שױבן
love	(די) ליבע
reward	באַלױנען
hold together	צוזאַמען האַלטן
heart	האַרץ (הערצער)
devoted	געטרײַ
furniture	*דאָס מעבל
bran	קלײַע
joy	(די) פֿרייד
need, sorrow	(די) נויט
seamstress	(די) מאָדיסטעק
probably (MISTAME)	מִן הַסְּתָם
	בױבערג = בױבעריק
ocean (YAM)	(דער) ים
whether it was	צי איז געװען
no end	קײן עק
tightly locked	פֿאַרשמידט
snowed in	פֿאַרשנײט
pull oneself	זיך רײַסן
chain	(די) קײט
shiver	ציטערן
gnaw	נאָגן
(the) deaf one	(די) טױבע
tells	פֿאַרצײלט
introduction (HAKDOME) (HAKDOMES)	הַקְדָמָה (הַקְדָמוֹת)
to ramble on	פּלױדערן
to torture	קװײלן
chicken feet	הינערנע פֿיסלעך
valley	(דאָס) טאָל
it stood	געשטאַנען
simple	אײנפֿאַך
pride (AZUZ)	עזוז
arrogance	(דער) שטאָלץ

---

*Based on the French word "meuble" furniture. Most concepts connected with fashion in Yiddish have French origin.

very easily	גאָר גרינג
observe	באַטראַכטן
factory	(די) פֿאַבריק
it happens	עס טרעפֿט זיך
strangely	וווּנדערלעך
drip	טריפֿן
collect	קלויב אויף
brows	די ברעמען
you console him	דו טרייסט'ן = דו טרייסט אים
you embrace him	דו האַלדזט'ן = דו האַלדזט אים
you cant stand it	(אויסהאַלטן) דו האַלטסט עס נישט אויס
squander	פֿאַרשווענדען
riches (property)	(דאָס) פֿאַרמעגן
fool	נאַרישער קאָפּ
understand	האָב פֿאַרשטאַנד
king	(דער) קיניג
gentle (noble)	איידל
the skin	דאָס פֿעל
a prick	אַ שטאָך
a little	אַ קאַפּ
tap (a barrel)	צאַפּן
little (stingy)	קאַרג
mountain	(דער) באַרג (בערג)
clench (biting on one's teeth)	פֿאַרביסן
fist	(די) פֿויסט (פֿויסטן)
clenched	געבאַלט
bordered (edged)	זיך זוימען
black	שוואַרץ
struggle	צאַפּלען
to console oneself	זיך טרייסטן
(the) test	(דער) פּרוּוו

they lived	עס האט זיך געלעבט
weave	וועבן
guest	(דער) גאַסט (געסט)
threshhold	(די) שוועל
full of	פֿול
pure gold	גינגאָלד
emerald	סמאַראַגד
skin	(דאָס) פֿעל
snake	(די) שלאַנג (שלאַנגען)
with lustre	(מיט) גלאַנץ
with splendor	(מיט) פּראַכט
there exists	עס איז פֿאַראַן
I would	איך וואָלט
the fair (YERID)	(דער) יריד
they think	עס טראַכט זיך
among people	בײַ לײַט
it only you wanted	וואָלסטו נאָר געוואָלט
fill up	אָנשיטן
barrel	(דאָס) פֿאַס (פֿעסער)
corals	קרעלן
diamonds	דיאַמאַנטן
diamonds	בריליאַנטן
(the) joke	(דער) שפּאָס
grant (destine)	באַשערן
of what use	(וואָס) טויג
passion	(די) ליידנשאַפֿט
make golden	פֿאַרגאָלדן
border (hem)	(דער) זוים
clouds	די וואָלקן
chat	שמועסן
wrap	וויקלען
(the) tail	(דער) עק

sleep leaves them	עס ווייכט זיי דער שלאָף	deep	טיף
peace	(דער) פֿרידן	(the) weeping	(דער) געוויין
pain	(דער) ווייטיק	in the morning	צומאָרגנס
riches (ASHIRES)	עשירות	be surprised	זיך וווּנדערן
wealth	(דער) רייכטום	neck	(דער) קאַרק
possessions	(דאָס) גוט	at the same time	צוגלייך
hair	(די) האָר	disappear	פֿאַרשווינדען (פֿאַרשוווּנדן)

II. GRAMMAR:

1. Sentence structure with auxiliary verbs:

In a main clause which contains a past participle and an auxiliary verb (to have, to be) we put the auxiliary verb as the second element and the past participle at the end of the clause: f.e.

ער איז (auxiliary) צו דער אַרבעט געגאַנגען (past participle)

די באָבע האָט (auxiliary) מיר אַ מעשׂה פֿון אַ שלאַנג דערציילט (PP)

2. The Conditional:

The conditional expresses an unreal state: The Conditional Present has the following forms:

I would eat	איך וואָלט עסן
you would eat	דו וואָלסט עסן
he would eat	ער וואָלט עסן
she would eat	זי וואָלט עסן
we would eat	מיר וואָלטן עסן
you (pl) would eat	איר וואָלט עסן
they would eat	זיי וואָלטן עסן

The Conditional Past is formed with the past participle:

I would have eaten	איך וואָלט געגעסן
you would have eaten	דו וואָלטסט געגעסן
he would have eaten	ער וואָלט געגעסן
she would have eaten	זי וואָלט געגעסן
we would have eaten	מיר וואָלטן געגעסן
you (pl) would have eaten	איר וואָלט געגעסן
they would have eaten	זיי וואָלטן געגעסן

3. How to express amounts:

In English we say: "a glass of milk," "a pound of cake," "A loaf of bread." In Yiddish we omit "of" and say:

אַ גלאָז מילך, אַ פֿונט קוכן, אַ לייבל ברויט.

III. GRAMMAR REVIEW:

Conjugate: איך בין געשטאַנען, איך האָב געוווינט.

IV. IDIOMS AND SAYINGS:

He (pulls) tries to get lose, like a dog on a chain.	ער רײַסט זיך ווי אַ הונט אויף דער קייט.

V. SONG:

<u>Vilna Ghetto Song</u> ווילנער געטאָליד פֿון שמערקע קאַטשערגינסקי

Our song is full of sadness	אונדזער ליד איז פֿול מיט טרויער
Daring is our "lively walk"*	דרײַסט איז אונדזער "מונטערגאַנג" *
Even though the enemy watches	כאָטש דער שׂונא וואַכט
at the gate	בײַן טויער
Youth storms with song:	שטורעמט יוגנט מיט געזאַנג
Because young is everyone	ווײַל יונג איז יעדער,
Everyone, everyone, who	יעדער, יעדער, ווער
Is "Vilna" (who wants)**	עס ווילנאָר (וויל נאָר)
Years have no meaning	יאָרן האָבן קיין באַטײַט
Old people can	אַלטע קענען, קענען, קענען,
also be children	אויך זײַן קינדער
Of a new, free time.	פֿון אַ נײַער, פֿרײַער צײַט.
We remember all the enemies	מיר געדענקען אַלע שׂונאים
We remember all the friends	מיר געדענקען אַלע פֿרײַנד
Eternally we will unite	אייביק וועלן מיר פֿאַרבינדען
Our yesterday with the today.	אונדזער נעכטן מיטן הײַנט.
Because young is...	ווײַל יונג איז...

EXERCISES TO LESSON X:

1. Answer in Yiddish:

1. ווו איז געשטאַנען דאָס הײַזל?
2. ווער איז געקומען מיט גלאַנץ און מיט פּראַכט?
3. וואָס זאָגט די שלאַנג?
4. וואָס איז אַ טראָפּן שווייס?
5. וואָס איז אַ טרער?
6. וואָס איז אַ טראָפּן בלוט?
7. וואָס הערט די לבֿנה?

---

*The word we expect is אונטערגאַנג which means "destruction" by putting a מ in front of the word the author changed it into a word fraught with hope.
**A play on the words ווילנאָר "from the city of Vilna" and וויל נאָר "wants only."

2. Read the poem aloud, dividing the parts between the
ערשטע מאָדיסטקע as narrator, די שלאַנג and דער עלטערער ברודער
3. Tell the poem in simple words.
4. Peretz has some beautiful descriptions in the poem. Give the description of the little house in Yiddish; describe the snake.
5. Why does Peretz portray the snake as female?
6. Peretz is the master of the dialogue (Sholom Aleykhem is a master of the monologue cf. the speeches of Tevye). Read in Yiddish the most beautiful dialogue of the poem.
7. Explain these Hebrew words:

חגפּה, מן הסתם, דער ים, די מעשׂה־עזוז, די לבֿנה.

8. Fill in the blanks:

1. דער ווינט רײַסט זיך ווי אַ ______ אויף דער קייט.
2. דאָס הײַזל איז געווען פֿון ליים און פֿון ______.
3. אין הײַזל האָבן ______ ברידער געוווינט.
4. אַלץ איז צוזאַמען די פֿרייד און די ______.
5. די צײַט האָט געוועבט איר לאַנגען איר פֿשר׳ן ______.
6. די ______ איז געקומען מיט גלאַנץ און מיט פּראַכט.
7. איך וואָלט אויפֿ׳ן יריד געקויפֿט מיר צו מעלקן אַ ______.
8. ער גנבֿעט זיך באַלד פֿון ______ אַרויס צו דער ______.
9. רײַך׳וועסטו זײַן ווי אַ ______.
10. דײַן ברודער איז אַ ______ פֿון קרעלן און דיאַמאַנטן.

9. What is the meaning of the poem?

(Answer each question and find out whether you are correct by turning the page.)

Lesson I. 1. Mendele is known for his beautiful description of nature. Copy those sentences from the story which show this.

Lesson II. 1. "DI KLIATSHE" is a symbol for _______ or _______.

Lesson III. 1. The names in the play "די טאַקסע" show the characteristic of the person. Explain these names Reuben Piavke, Yosele Shinder.

Lesson IV. 1. In which way did the personal tragedies of Sholom Aleykhem and Mendele differ?

Lesson V. 1. Why did his mother-in-law not want him to read secular books?

Lesson VI. 1. What advise does the second innkeeper give Sholom Aleykhem?

Lesson VII. 1. What can you say about Tevye's way of speaking?

Lesson VIII. 1. What is the main difference between a חסיד and a ליטוואַק?

Lesson IX. 1. What do both of these selections by Peretz have in common?

Lesson X. 1. Answer in Yiddish
ווער דערציילט די מעשׂה?

Lesson I. ביימער האָבן אויף זיך געהאַט אַ געל גרין העמדל
2. יִצְחָק אַבְרָהָם gave instructions to the Rabbi. What did he order the Rabbi to do?

Lesson II. Mendele's mother, the Jewish people.
2. "Dos Kleyne Mentshele" is a man who ______

Lesson III. Reuben the leech, Joseph the Skinner
2. Mendele uses "Glupsk" for the city of ______

Lesson IV. Mendele lost his father, mother very poor. Sholom Aleykhem lost his mother. Father rich and prominent, lost money later.
2. What were the real names of Mendele and Sholom Aleykhem? __________ __________.

Lesson V. He was supposed to study Talmud
2. וואָס האָט שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם מיט זיך גענומען אין וועג

Lesson VI. He tells him to see the גַבָּאִים.
2. Who are the גַבָּאִים?

Lesson VII. He uses idioms and proverbs and mixes up Hebrew words
2. What was Tevye's first thought when he saw the figures in the forest?

Lesson VIII. The חָסִיד believes that the רֶבִּי has to intercede. The ליטוואַק says that every Jew must study the Torah and can be heard by the Almighty.
2. How did the ליטוואַק prove that the רֶבִּי was not in heaven, in the beginning of the story?

Lesson IX. They show the suffering of the Jewish woman.
2. Why is it significant that חַנָה ran away עֶרֶב שְׁבוּעוֹת?

Lesson X. די ערשטע מאָדיסטקע
2. Answer in Yiddish
פֿון וועמען האָט די מאָדיסטקע געהערט די מַעֲשֶׂה?

Lesson I. After his death he should read the story to all the rich men.

3. Find this sentence in Yiddish and write it down.

Lesson II. Exploits the poor, stops thinking and feeling.

3. A French novel on which some of the incidents of <u>Dos Kleyne Mentshele</u> are based is: __________.

Lesson III. Berditshev

3. Answer in <u>Yiddish</u>:

פֿאַרוואָס איז פּיקהאָלץ אַוועק פֿון טוניאַדעווקע?

Lesson IV. Sholom Yakov Abramowich was Mendele — Sholom Rabinowitz Was Sholom Aleykhem

3. Answer in Yiddish:

ווער איז געקומען פֿרײַטיק צו נאַכט?

Lesson V. טַלית, תּפֿילין, פּוטערקיכלעך

3. What would a Jew have told Sholom Aleykhem about the inn?

Lesson VI. רֶבּ׳ שעפּסל, רֶבּ׳ אֶליעזער משֶׁה, רֶבּ׳ יוֹסי

3. What suspicion does one of the גבאָים have?

Lesson VII. He thought they were robbers.

3. Write in Yiddish: 10 years ago

Lesson VIII. Even Moses could not get to heaven in his lifetime.

3. Fill in the blanks in Yiddish:

a) מען קלאַפּט צו ______ b) דער ליטוואַק האָט

אַן ______ האַרץ c) ער ציטערט ווי אַ ______

אין וואַסער d) הינטער דער שטאָט שטייט אַ ______.

Lesson IX. On this Holiday the men learn and the women prepare in the kitchen.

3. Fill in the blanks in Yiddish:

a) תּוֹרָה איז ______ b) חַנָה לייענט אַ ______

c) די מאַמע האָט אין דרימל געהערט אַ ______.

Lesson X. פֿון דער באָבען

3. Translate these Hebrew words:

דער סוֹד, דאָס עשׂירות, די הַקְדָמָה.

Lesson I. נאָך זײַן טויט זאָל איך עס איבערלייענען פֿאַר אַלע נגידים.

4. Pick out the Hebrew words of the story and translate them.

Lesson II. <u>The Adventures of Gil Blas</u> by Le Sabre

4. Why did Mendele's mother not want him to be a tradesman?

Lesson III. ער קען זיך נישט פֿאַרקויפֿן, ער קען נישט טאָן וואָס יענער וויל.

4. Write in Yiddish:
One must hear, see and be silent.

Lesson IV. די מומע יענטע

4. Answer in Yiddish:

וואָס האָט מען געגעסן פֿרישטיק צו נאַכט?

Lesson V. The owner, how many children he has, how much he paid for the inn.

4. Answer in Yiddish:
וואָס איז געווען דער נאָמען פֿון דער קרעטשמערקע?
(ווי האָט געהייסן די קרעטשמערקע?)

Lesson VI. That Sholom Aleykhem killed a woman, perhaps his own wife and fabricated a story.

4. Answer in Yiddish:
וואָס זאָגן די אָרעמע לײַט?

Lesson VII. מיט צען יאָר צוריק

4. Write in Yiddish:
I start to cry and she starts to laugh.

Lesson VIII. a) סליחות b) אײַזערן c) פֿיש d) וועלדל

4. Fill in the blanks:
a) דער רבי האָקט און דאָס בײַמל ______ b) דער ליטוואַק דערקענט דאָס קול פֿון אַ ______ יידענע c) דאס האָלץ קאָסט ______ גראָשן.

Lesson IX. a) ליכט b) ראָמאַן c) אַ פֿײַף

4. Fill in the blanks in Yiddish:
a) עס זיצן ____ מיידלעך און נייען b) זיי נייען בײַ ____, זיי נייען בײַ ____. c) זיי שטעפּט זיך אויס ______ צעפּ.

Lesson X. The secret, the riches, the introduction.

4. Write in Yiddish:
A pound of cake, a glass of milk, a loaf of bread.

Lesson I. The sexton דער שַמָש, perhaps אֶפְשָר, bookseller מוֹכֵר סְפָרִים, The Rabbi דער רב, a clever thing אַ חָכְמָה, the Rabbi דער רָב, the rich people די נְגִידִים, Isaac Abraham יִצְחָק אַבְרָהָם

5. Give the diminutive of these nouns:

דאָס העמד, דאָס פֿערד, דער מענטש, דאָס בעט

Lesson II. A tradesman had a lower social position. Mendele's father was not a tradesman.

5. וואָס פֿלעגט די מאַמע טאָן טאָג און נאַכט?

Lesson III. מען מוז הערן, זען און שווײַגן

5. Translate these Hebrew words:

בְּרִית, שְׂמָחוֹת, דער סוֹחֵר, דער גְבִיר, בַּעֲלֵי סוֹבוֹת

Lesson IV. געפּילטע פֿיש, הייסע זופּ מיט לאָקשן

5. Translate these Hebrew words:

מַעֲשִׂיוֹת, אַ מַעֲשֶׂה, דער שֵׁם, שַׁבָּת, גַזְלָנִים

Lesson V. חנה נחמה

5. Translate these Hebrew words:

דער עָרֵל, די נְסִיעָה, דער מֵת, אֶמֶת

Lesson VI. אַז מע באַגראָבט אַזאַ רײַכע שווי'גער מעג עס קאָסטן נאָך אַ פּאָר גראָשן

5. Translate these Hebrew words:

עוֹלָם הַבָּא, אַ שָׁעָה, דער שַׁמָש, די חֶבְרָה־קַדִישָׁא

Lesson VII. איך נעם וויינען און זי נעמט לאַכן

5. Write in Yiddish:

She dies of hunger three times daily.

Lesson VIII. a) פֿאַלט b) קראַנקער c) זעקס

5. Write in the plural:

דער נאַרישער מאַן, דער אַלטער בוים

Lesson IX. a) דרײַ b) בײַ טאָג, בײַ נאַכט c) גרויע (גראָע)

5. Give the comparative of these adjectives:

יונג, שיין, אַלט, הויך

Lesson X. אַ פֿונט קוכן, אַ גלאָז מילך, אַ לייבל ברויט

5. Complete this idiom

ער רײַסט זיך ווי אַ הונט _____

Lesson I. דאָס העמדל,דאָס פֿערדל,דאָס מענטשעלע,דאָס בעטעלע

6. Give the diminutive of the following nouns:
דער קאָפּ, דאָס דאָרף, דער זאַק, די האַנט

Lesson II. זי פֿלעגט טאָג און נאַכט אַרבעטן

6. אַבֿרָהָם יִצְחָק פֿלעגטכאַפּן מענטשן אין גאַס און זיי
שלעפּן אין ______.

Lesson III. Circumcision, celebrations, the merchant, the rich man, do-gooders.

6. Conjugate in the future: איך וועל וואַרטן

Lesson IV. Stories, a story, the name (reputation) Sabbath, thieves.

6. Write in Yiddish:
Our children, their watches, his chair, her grandfather.

Lesson V. The non-Jew, the trip, the dead body, true.

6. Write in Yiddish:
The little horse jumps and the wind blows.

Lesson VI. Paradise, an hour, the sexton, the burial society.

6. Write in Yiddish:
"Who died?" asked the government official?
"My mother-in-law," I answered.

Lesson VII. זי שטאַרבט פֿון הונגער דרײַ מאָל אַ טאָג

6. Translate these Hebrew words:
בָּשָׂר וְדָגִים, דער מֶלֶך, די בְּהֵמָה

Lesson VIII. די נאַרישע מענער, די אַלטע ביימער

6. Write in Yiddish:
The Litvak remained a follower of the Nemirove
Rebe.

Lesson IX. ייִנגער, שענער, עלטער, העכער

6. Give the superlative of the following adjectives: ליב, גרויס, שיין

Lesson X. אויף דער קייט

6. Write in the present conditional:
I would come, they would laugh, she would cry.

Lesson I. דאָס קעפל, דאָס דערפֿל, דאָס זעקל, דאָס הענטל

7. Say in Yiddish:
Laugh (fam) Don't laugh (fam) laugh (polite) Don't laugh (polite).

Lesson II. קלייס

7. וואָסער קנעפל האָט אַבֿרהם יִצחק דערזען אין קלייס?

Lesson III. איך וועל וואַרטן, דו וועסט וואַרטן, ער וועט
וואַרטן, מיר וועלן וואַרטן, איר וועט וואַרטן
זיי וועלן וואַרטן.

7. Give the plural of these Hebrew nouns:
די סוּבָּה, דער מֵת, די שׂמחה, דער בּרית

Lesson IV. אונדזערע קינדער, זייערע זייגערס, זײַן שטול,
איר זיידע

7. Give the noun of these diminutives:
דאָס זעקל, דאָס הענטל, דאָס פֿערדל

Lesson V. דאָס פֿערדל שפרינגט און דער ווינד בלאָזט

7. Write these nouns in the singular with the article:
ווענט, זיידעס, טעכטער, קעפ, פֿיס, אויגן,
ווײַבער

Lesson VI. "ווער איז געשטאָרבן?" האָט געפֿרעגט דער אורגאַנ-
דיק. "מײַן שוויגער" האָב איך געענטפֿערט.

7. Write the plural of these nouns:
גַנָבֿ, חַלָה, גַבַּי, בְּרִית

Lesson VII. Meat and fish, the king, the cow.

7. Translate: My horse is used to the whip as I to poverty.

Lesson VIII. דער ליטוואַק איז געבליבן אַ נעמיראָווער חָסיד

7. Translate these Hebrew words:
דאָס קול, איך בין בָּטוּחַ, די אַלמָנָה

Lesson IX. ליבסט, גרעסט, שענסט

7. Translate into Yiddish:
She is getting married and she is afraid.

Lesson X. איך וואָלט קומען, זיי וואָלטן לאַכן, זי וואָלט
וויינען

7. Write in the past conditional:
I would have come, they would have laughed, she would have cried.

Lesson I. לאַר! לאַך נישט! לאַכט! לאַכט נישט!

8. Write inYiddish:
I came riding, I came running, I came walking.

Lesson II. אַ מוסערפערלען קנעפל

8. When do we call thread פֿאָדעם כָּשֵׁר?

Lesson III. די טובֿות, די מֵתִים, די שׂמחות, די בְּריתן

8. Explain this proverb:
זי האָט נישט קיין וואַסער אויף קאַשע

Lesson IV. דער זאַק, די האַנט, דאָס פֿערד

8. Give the comparative and superlative of גוט

Lesson V. די וואַנט, דער זיידע, די טאָכטער, דער קאָפּ, דער פֿוס, דאָס אויג, דאָס ווײַב

8. Give the plurals of these nouns:
דאָס יאָר, דער קנאָפּ, דער אָרט, דאָס בוך

Lesson VI. גַנָבים, חַלוֹת, גַבָאִים, בְּריתן

8. Write these pronouns in Yiddish:
איך זע him ______, איך זע her ____ איך רעדט
______ of him, איך רעדט of her ______.

Lesson VII. מײַן פֿערדל איז געוווינט צום בײַטש ווי איך צום בלות.

8. How do we form the present participle in Yiddish?

Lesson VIII. The voice, I am confident, the widow

8. Answer in Yiddish:
ווער ליגט אויפֿן בעט און ווער אונטערן בעט?

Lesson IX. זי האָט חתונה און זי האָט מוֹרָה

8. Write in Yiddish:
He is getting married and I have a wedding.

Lesson X. איך וואָלט געקומען, זײ וואָלטן געלאַכט, זי וואָלט געוויינט.

8. Write in Yiddish:
On the other side of the ocean stood a little house.

Lesson I. איך בין געקומען צו פֿאָרן, איך בין געקומען צו לויפֿן, איך בין געקומען צו גיין.

9. How does Mendele Moykher Sforim get back at Alexander Tsederboym for changing his original name from "Senderl" to "Mendele"?

Lesson II. Thread not made of linen. Jews do not mix wool and linen (shatnes)

9. Conjugate: to arrive אָנקומען in the present tense.

Lesson III. "She has no water for groats." She is very poor.

9. Explain this proverb:

ער לעקט נישט קיין האָניק

Lesson IV. בעסער, אַם בעסטן

9. Write in Yiddish:
I love to talk and she loves to listen (hear)

Lesson V. די יאָרן, די קנעפּ, די ערטער, די ביכער

9. Write in Yiddish:
The innkeeper did not want to open the door of the inn.

Lesson VI. אים, זי, פֿון אים, פֿון איר

9. Write in Yiddish:
"Go back with the corpse," they say.

Lesson VII. We add דיק to the infinitive.

9. Write in Yiddish these present participles:
hoping, thinking, breaking, arriving.

Lesson VIII. דער רבי ליגט אויפֿן בעט, דער ליטוואַק ליגט אונטערן בעט

9. Explain: מען קלאַפּט צו סליחות.

Lesson IX. ער האָט חתונה און איך האָב אַ חתונה

9. Write in Yiddish:
I don't wish him anything bad.

Lesson X. אויף יענער זייט ים איז געשטאַנען אַ הייזל

9. Write in Yiddish:
In the house lived two brothers.

Iesson I. He portrays him as a weak character "Senderl" in Benjamin III.

Iesson II. איך קום אָן, דו קומסט אָן, ער קומט אָן, זי קומט אָן
מיר קומען אָן, איר קומט אָן, זיי קומען אָן.

Lesson III. "He licks no honey." He has a hard time.

Iesson IV. איך האָב ליב צו רעדן און זי האָט ליב צו הערן.

Iesson V. דער קרעטשמער האָט נישט געוואָלט עפֿענען דעם טויר
פֿון דער קרעטשמע,

Iesson VI. פֿאָרט צוריק מיט דעם מֵת, זאָגן זיי.

Iesson VII. האָפֿענדיק, קלערענדיק, ברעכנדיק, אָנקומענדיק

Iesson VIII. The Sexton knocked on the windoes to wake people to go to סְליחות.

Iesson IX. איך ווינטש אים נישט קיין שלעכטס

Iesson X. אין הײַזל האָבן געוווינט צוויי ברידער

א

Abraham	אַבֿרָהָם
to this place (here)	אַהער
home	אַהיים
away	אַוועק
put aside	אַוועקלייגן
if (when)	אויב
eyes	(דאָס) אויג (אויגן)
oven	(דער) אויוון
also	אויך
no more	אויס
go out (be extinguished)	אויסגיין
dreamed of (OYSGEKHOLEMT)	אויסגעחלומט
unpacked	אויסגעפּאַקט
you can't stand it	(אויסהאַלטן) דו האַלטסט עס נישט אויס
let out	אויסלאָזן
beat up	אויספּאַטשן (אויסגעפּאַטשט)
investigate	אויספֿאָרשן (אויסגעפֿאָרשט)
chose	אויסקלײַבן (אויסגעקליבן)
at (on)	אויף
on the	אויפֿ׳ן
open and shut	אויף און צו
on them	אויף זיך
hang up	אויפֿהענגען (אויפֿגעהאַנגען)
to stop	אויפֿהערן (אויפֿגעהערט)
to get up	אויפֿשטיין
(the) misfortune	(דאָס) אומגליק

nation(UME)(UMES)	אומה (אומות)
under	אונטער
the government official (Russian)	(דער) אוראַנדיק
if	אַז
so	אַזוי
such	אַזעלכע
breath	(דער) אָטעם
breathe	אָטעמען
above	איבער
flow over (go over)	איבערגיין
give over	איבער(צו)געבן
trodden	איבערגעגאַנגען
remaining	איבעריק
own	אייגן
gentle (noble	איידל
iron (adj.)	אייזענער
stubborn	איינגעשפּאַרט
simple	איינפֿאַך
fall asleep	איינדרימלען (איינגעדרימלט)
make a fire	איינהייצן
sink	איינזינקען (איינגעזונקען)
imprison	איינזעצן (איינגעזעצט)
one	איינער
fall in (cave in)	איינפֿאַלן
ells (measure)	איילן
(the) hurry	(די) איילעניש
in total	אין גאַנצן
now	איצט

even (AFILE)	אַפִילו
perhaps (EFSHOR)	אֶפְשָר
now	אַצינד
down	אַראָפּ
fall down	אַראָפּפֿאַלן
work	אַרבעטן
out	אַרויס
unhitched	אַרויסגעשפּאַנט
hang out	אַרויסהענגען (אַרויסגעהאָנגען)
chase out	אַרויסטרײַבן (אַרויסגעטריבן)
the journey	(דער) אַרויספֿאָר
around	אַרום
ride around	אַרומפֿאָרן
the place	(ער) אָרט (ערטער)
into it	אַרײַן
put in	אַרײַנגעבן (אַרײַנגעגעבן)
look in	אַרײַנקוקן (אַרײַנגעקוקט)
put in	אַרײַנשטעלן (אַרײַנגעשטעלט)
the poor people	(די) אָרעמע
poor	ארעם

ב

bury	באַגראָבן
bath	באָד
with a wife	באַװײַבט
to show itself (appear)	(זיך) באַװײַזן (באַװיזן)
need	באַדאַרפֿן (באַדאַרפֿט)

old	אַלט
alone	אַלײן
widower (AIMEN)	(דער) אַלְמָן
widow (AIMONE)	(די) אַלְמָנָה
Eliezer Moshe (ELIEZER MOYSHE)	אֱלִיעזר מֹשֶה
all kinds of	אַלערלײ
ABC (ALEF BEYS)	(דער) אַלֶף-בֵּית
everything	אַלץ
once	אַמאָל
(in) truth (BE'EMES)	(בְּ)אֱמֶת
without	אָן
breakfast	(דער) אָנבײַסן
an other	(אַן) אַנדער
to begin	אָנהײבן
hang up	אָנהענגען (אָנגעהאַנגען)
dress up	אָנטאָן (אָנגעטאָן)
to run away	אַנטלויפֿן
towards	אַנטקעגן
to light	אָנצינדן (אָנגעצונדן)
arrive	אָנקומען
you arrived	איר זענט אָנגעקומען
at my arrival	בײַ מײַן אָנקומען
arriving	אָנקומענדיק
call out (respond)	(זיך) אָנרופֿן
to set	אָנשטעלן
pour	אָנשיטן
give over	אָפּגעבן
chopped	אָפּגעהאַקט
lead away	אָפּפֿירן
to stop	(זיך) אָפּשטעלן (אָפּגעשטעלט)

(the) whip	(די) בײַטש
at the	בײַם
(the) little tree	(דאָס) ביימל
cheap	ביליק
(the) bundle	(דאָס) בינטל
a little	אַ ביסל
a little bit	(אַ קליין) ביסל
blue	בלאָ (בלוי)
blow	בלאָזן
mud	(די) בלאָטע
shiny	בלאַנק
pale	בלאַס
blood	(דאָס) בלוט
bloody	בלוטיק
flower	(די) בלום (בלומען)
remain	בלייבן (געבליבן)
blind	בלינד
(the) broom	(דער) בעזים
(the) bed	(דאָס) בעט (בעטן)
to ask	בעטן
sent for you	(האָט אײַך געלאָזט) בעטן
the benches	די בענק
chair	(דאָס) בענקל
owner of the house (BALEBOS)	(דער) בַּעַל הַבַּיִת
overssers of the tax (BALE TAKSE)	בַּעֲלֵי טאַקסע
do gooders (BALE TOYVES)	בַּעֲלֵי טוֹבוֹת
(the) tradesman (BAL MELOKHE)	(דער) בַּעַל מְלָאכָה
better	בעסער
mean	באַדײַטן
covered	באַדעקט
keep (kept)	באַהאַלטן
helper	באַהעלפֿער
observe	באַטראַכטן (באַטראַכט)
soon	באַלד
reward	באַלוינען (באַלוינט)
fall on	באַפֿאַלן
pay	באַצאָלן (באַצאָלט)
cheek	(די) באַק (באַקן)
bake	באַקן (געבאַקן)
mountain	(דער באַרג (בערג)
to lend	באָרגן (געבאָרגט)
barefoot	באָרוועס
ordered	באַשטעלט
shine on	באַשײַנען (באַשײַנט)
decided	באַשלאָסן
destined	באַשערט
grant	באַשערן
Babylonia (BOVEL)	בָּבֶל
(the) cow (BEHEYME) (BEHEYMES)	(די) בְּהֵמָה (בְּהֵמוֹת)
Boyberik (village)	בויבעריק
book	(דאָס) בוך (ביכער) ביכלעך
(the) roll	(די) בולקע
have confidence (BETU'AKH)	(זײַן) בָּטוּחַ
trust (BETOKHEN)	(דער) בִּטָּחוֹן
until	ביז
bitter	ביטער
bundle	(דאָס) בינדל

to pour	(אָפּ)גיסן
smooth (true)	גלאַט
(with) lustre	(מיט) גלאַנץ
Glupsk (town in Russia)	גלופּסק
diaspora (GOIUS)	(דער) גלות
immediately	גלייך
luck (happiness)	(דאָס) גליק
The (hoped for) happiness	דאָס (געהאָפּטע) גליק
thief (GANEV) (GANOVIM)	גנב (גנבים)
to steal (GANVEN)	גנבֿען
clenched	געבאַלט
(I was) born	(איך בין) געבוירן געוואָרן
prayer	(דאָס) געבעט
(the) thought	(דער) געדאַנק (געדאַנקען)
remember	געדענקען
have had	(האָבן) געהאַט
has become	(איז) געוואָרן
used	געוווינט
(the) weeping	(דער) געוויין
(the) lottery	(דאָס) געווינס
wrapped up	געוויקלט
it has been	(עס איז) געווען
healthy	געזונט
to say goodbye	(זיך) געזעגענען
law	(דאָס) געזעץ
devoted	געטריי
yellow	געל
money	(דאָס) געלט
she suffered	(זי האָט) געליטן

whiskey	(דער) בראָנפֿן
chest (breast)	(די) ברוסט
letter	(דער) בריוו
diamonds	בריליאַנטן
circumcision (BRIS) (BRISN)	בּרית (בּריתן)
break	ברעכן (געבראָכן)
(the) brows	(די) ברעמען
bring	ברענגען (געבראַכט)
burn	ברענען (געברענט)
at the time of (BESHAS)	בּשעת
meat and fish (BOSOR VEDOGIM)	בּשׂר ודגים
daughter (BAS)	בּת

ג

entire(ly)	גאַנץ
street	(די) גאַס (גאַסן)
guest	(דער) גאַסט (געסט)
even	גאָר
very easily	גאָר גרינג
nothing (not at all)	גאָר נישט
people in charge (GABE) (GABO'IM)	גבּאי (גבּאים)
the rich man (GEVIR)	(דער) גבֿיר
Gedaliah (GEDAL'YE)	גדליה
possessions	(דאָס) גוט
goodness	(די) גוטסקייט
(the) robber (GAZLEN) (GAZLONIM)	(דער) גזלן (גזלנים)
go	גיין
quickly	גיכ(ער)
pure gold	גינגאָלד

last	דויערן (געדויערט)
through (the)	דורך (דורכ'ן)
go through	דורכגיין (דורכגעגאַנגען)
diamond(s)	דיאַמאַנט(ן)
thin	דין
to rent	דינגען (געדונגען)
(from) that time	(פֿון) דעמאָלט
in it	דערביַי
hear clearly	דערהערן
see clearly	דערזען
afterwards	דערנאָך
about this	דערפֿון
tell	דערציילן
recognize	דערקענען
frightened	דערשראָקן
(the) third	(דעם) דריטן
three times daily	דריַי מאָל אַ טאָג
thirteen	דריַיצן
light sleep	(דער) דרימל

ה

half	האַלב
hold (own)	האַלטן
held himself	האָט זיך געהאַלטן
lovely	האָלד
you embrace him	(דו) האַלדזט'ן = דו האַלדזט אים
(the) wood	(דאָס) האָלץ
hand	(די) האַנט (הענט)
(the) honey	(דער) האָניק
hope	האָפֿן

(the) laughter	(דאָס) געלעכטער
enough	גענוג
find	געפֿינען
to exist (reside)	(זיך) געפֿינען
gladly	גערן
swollen	געשוואָלן
(it) stood	געשטאַנען
dead woman	(די) געשטאָרבענע
odor (taste)	(דער) געשמאַק
business	(דאָס) געשעפֿט (געשעפֿטן)
(the) scream	(דער) געשריי
gray	גראָ (גרוי)
just	גראָד
pennies	גראָשן
large	גרויס
to prepare	גרייטן
green	גרין
Gershon (GERSHN)	גֵרְשוֹן
differently	(אַנדערש)
veiled	געשלייערט

ד

pray	דאַווענען
(the) summer home	(די) דאַטשע
(the) roof	(דער) דאַך (דעכער)
(the) poverty (DALES)	(דער) דַלוּת
thank	דאנקען
I thank you	איך דאנק דיר
(the) thorn	(דער) דארן (דערנער)
village	(דאס) דארף (דערפער)
need, must	דארפן (געדארפט)
tells (DABERT)	דברת

introduction (HAKDOME) (HAKDOMES)	הקדמה (הקדמות)
	ו
weight (scale)	(די) וואָג
waiting room of the train station	(דער) וואַגזאַל
wagon (וועגעלע)	(דער) וואָגן
howl	*וואָיען
week	(די) וואָך
(the) forest	(דער) וואַלד
(I) would	(איך) וואָלט
wolf (וועלף)	(דער) וואָלף
clouds	וואָלקן
wall (ווענט)	(די) וואַנט
wallclock	(דער) וואַנטזייגער
which	וואָס
what happened	וואָס איז געשען
what do you have against me?	וואָס האָסטו צו מיר?
what does it mean?	וואָס הייסט דאָס?
what is new?	וואָס הערט זיך?
the more time passes (the further)	וואָס ווײַטער
what will be the result?	וואָס קומט אַרויס?
(the) water	(דאָס) וואַסער
because	וואָרום
word (ווערטער)	(דאָס) וואָרט
wait for	וואַרטן אויף
wait(ing)	וואַרטן(דיק)
to which place	ווּהין
(the) hatchet	(די) האַק
to chop (beat)	האַקן
hair (pl)	(די) האָר
autumn(time)	האַרבסט(צייט)
work hard	האָרעווען
(the) heart (הערצער)	(דאָס) האַרץ
(in my) heart	(אין) האַרצן
(the) heartbeat	(דאָס) האַרצקלאַפּן
high (tall)	הויך
(the) lofty	(דאָס) הויכע
(the) hunger	(דער) הונגער
dog (הינט)	(דער) הונט
here	הי
person living here	(אַ) היגער
(the) hat	(דאָס) היטל
lift	(אויפֿ)הייבן
holy	הייליק
cemetery (holy place)	(דער) הייליקער אָרט
(the) home	(די) היים
today	היינט
hot	הייס
command (be named)	הייסן
(to) help	(צו) הילף
back street	(דאָס) הינטערגעסל
(the) sky	(דער) הימל
behind	הינטער
chicken feet	הינערע פּיסלעך
help	העלפֿן (געהאָלפֿן)
shirt	(דאָס) העמד(ל)
hear, listen	הערן (צו)הערן

---

*Pronounced: VO'YEN

(I want) (איך וויל)
he will want (ער וועט) וועלן
wake (up) (אויפֿ)וועקן
become ווערן (געוואָרן)

ז

thing (matter) (די) זאַך
let (should) זאָל
may he live זאָל לעבן
sand (דער) זאַמד
bag (דער) זאַק (זעקל)
to worry (זיך) זאָרגן
Zvahil (village) זוואַהיל
(the) border (דער) זוים
search זוכן
(the) summer (דער) זומער
summertime זומערצײַטס
(the) sun (די) זון
(the) soup (די) זופּ
be well, goodbye זײַ מיר געזונט
clock (watch) (דער) זייגער
watchmaker (דער) זייגערמאַכער
(the) silk (די) זײַד
grandfather (דער) זיידע
(the) side (די) זײַט (זײַטן)
their זייער(ע)
to get up זיך אויפֿהייבן
to stop זיך אָפּשטעלן
to show oneself appear זיך באַווײַזן
become angry זיך בייזערן
to steal into (ZIKH GANVENEN) זיך גנבֿענען

strangely וווּנדערלעך
as ווי
as soon as ווי באַלד
last will (VIDU'Y) ווידוי
again ווידער
what's his name? ווי הייסט ער?
wife (דאָס) ווײַב (ווײַבער)
to show oneself (זיך) ווײַזן (געוויזן)
far ווײַט
pain (דער) ווייטיק
more (further) ווײַטער
wine (דער) וויין (וויינען)
cry וויינען
he doesn't know (ער) ווייס נישט
want ווילן
(the) wind (דער) ווינט
wish ווינטשן
little (tiny) ווינציק
wave aside ווינקען
to know וויסן
I knew (איך האָב) געוווּסט
I know איך ווייס
he knows ער ווייס
how many וויפֿל
wrap וויקלען
weave וועבן
(the) way (road) (דער) וועג
(the) supper (די) וועטשערע
little forest (דאָס) וועלדל
(the) world (די) וועלט
to want וועלן

wedding dress (KHUPE KLEYD) (דאָס) חופּה קלייד

a smart thing (אַ) חכמה דינג

twisted bread (KHALE) (KHALES) חלה (חלות)

dream (KHOLEM) (דער) חלום

dream (KHOLEMEN) חלומען

mother-in-law (KHAMOYSI) חמותי

Hanna (KHANE) חנה

charming (KHEYNEVDIK) חנעוודיק

the chasid (follower of a Rebe) (KHOSID) (דער) חסיד

get married (KHASENE HOBN) חתונה האָבן

groom (KHOSEN) KHASANIM) חתן (חתנים)

ט

(during) the day (בײַ) טאָג

daily טאָג טעגלעך

daughter (די) טאָכטער (טעכטער)

(the) valley (דאָס) טאָל

do (did) טאָן (איר האָט געטאָן)

(the) tax (די) טאַקסע

truly טאַקע

favor (TOYVE) (TOYVES) טובֿה (טובֿות)

(the) deaf one (די) טויבע

of what use וואָס טויג

dead טויט

door (gate) (דאָס) טויער

do טון

give a turn fix טון אַ פּאָרקע

dark טונקעל

to remember זיך דערמאַנען

to be surprised זיך וווּנדערן

to be late זיך זוימען

to turn around זיך טאָן אַ דריי

console oneself זיך טרייסטן

happen זיך טרעפֿן (געטראָפֿן)

start the journey זיך לאָזן אין וועג

to work hard זיך מוטשען

to mix in זיך מישן

to remain זיך פֿאַרבאַלטן

to lie down זיך צולייגן

to pull זיך רײַסן

(the) silver (דאָס) זילבער

think זינען

sit (live) זיצן

time of giving our Torah (ZMAN MATAN TOYROSEYNU) זמן מתּן תּורתנו

(the) same (דער) זעלביקער

see זען

six זעקס

ח

(the) burial society (KHEVRE KADISHE) (די) חבֿרה קדישא

Hebrew school (KHEYDER) (דאָס) חדר

Eve (KHAVE) חוה

Bible (KHUMISH) (דער) חומש

except (KHUTS) חוץ

destruction (KHURBEN) חורבן

cantor (KHAZEN) חזן

repeat (KHAZERN) חזרן

Yente (a name) יענטע

(the same) Yente (די אייגענע) יענטע

those יענע

the other one יענער

(the) fair (YERID) (דער) יריד

Isaac (YITSKHOK) יצחק

כּ

all the Jews (KOL YISRO'EL) כּל ישׂראל

community (KLAL) (דער) כּלל

Kosher (KOSHER) כּשר

כ

at least (KHOTSH) כאָטש

grab כאַפּן

ל

(the) shutter (דער) לאָדן

noodles לאָקשן

moon (LEVONE) (די) לבֿנה

laugh לאַכן

let לאָזן

(I let) (איך האָב געלאָזט)

(she lets herself) (זי לאָזט זיך)

run לויפֿן (געלאָפֿן)

(he ran) (ער איז געלאָפֿן)

he came running (ער איז געקומען צו לויפֿן)

run away (אַנט)לויפֿן

run together (צונויפֿ)לויפֿן

to life (LEKHA'YIM) לחיים

I loved to (איך האָב ליב געהאַט)

doer (big shot) (דער) טוער

(the) dough (דער) טייג

(the) lake (דער) טייך

(a) part (אַ) טייל

(the) purse (דער) טײַסטער

kerchief (דאָס) טיכל (טיכלעך)

deep טיף

door (די) טיר (טירן)

table (דער) טיש (טישן)

(the) prayer shawl (TALES) (דער) טלית

carry טראָגן

think(ing) טראַכטנ(דיק)

(the) drop (דער) טראָפּן

to trust (גע)טרויען

you console him (דו טרייסט'ן = דו טרייסט אים)

drip טריפֿן

happen (meet) טרעפֿן (געטראָפֿן)

tears (די) טרער (טרערן)

י

(the) year (דאָס) יאָר (יאָרן)

hand (YAD) יד

(the) holy day (YONTEV) (דער) יום טובֿ

Joseph (YOSI) יוסי

(the) woman (די) ייִדענע

(the) boy (דער) ייִנגל

younger ייִנגער

ocean (YAM) (דער) ים

each יעדער

Yehupetz (village) יעהופּעץ

(they will) (זיי װעלן מיך)
make me מאַכן

(every) time (אַלע) מאָל

(one) time (איין) מאָל

(two) times (twice) צװיי מאָל

paint מאָלן

(the) man (מענער) (דער) מאַן

picture of man (דאָס) מאַנסבילד

(the) morning (דער) מאָרגן

(the) market (דער) מאַרק

machine (די) מאַשין

must מוזן

I had to איך האָב געמוזט

mother of pearl מוטערפּערל

(the) aunt (מומעס) (די) מומע

be afraid (MOYRE) מוֹרָא האָבן

luck (MAZL) (דאָס) מַזָל

author (MEKHABER) (דער) מְחַבֵּר

suddenly מיט אַ מאָל

carry around מיט זיך האָבן

(nine) years ago מיט (נײַן) יאָר צוריק

the month of May (דער) מײַ

(the) girl (דאָס) מיידל

me מיך

try (intercede) (געמיים) מיען

mix מישן

wound (sickness) (די) מַכָּה

Michel מיכל

(the) least (דער) מינדסטער

minute (די) מינוט

to love ליבן

(the) love (די) ליבע

to lie (געלעגן) ליגן

(the) Lithuanian (דער) ליטװאַק

(the) light (דאָס) ליכט

candle lighting ליכטבענטשן

to put (in) (אַרײַן)לייגן

empty ליידיק

suffer (געליטן) לײַדן

passion (די) ליידנשאַפֿט

(the) linen (די) לײַװנט

Lazar (name) (LEYZER) לייזער

(among) people (בײַ) לײַט

candle stick (דער) לײַכטער

(the) clay (דער) ליים

(the) light (דאָס) ליכט

candle (די) ליכט(לעך)

(to the) left לינקס

lips (די) ליפּן

(the) life (דאָס) לעבן

alive לעבעדיק

leather לעדער

lick לעקן

on the face of it (LEPONEM) לְפָנִים

in honor of (LEKOVED) לְכָּבוֹד

מ

(the) milliner (די) מאָדיסטקע

food (MAYKHL) (MAYKHOLIM) (דאָס) מַאֲכָל (מַאֲכָלים)

make מאַכן

during the night (ביַי) נאַכט
after (the) נאָכן
(the) name (דער) נאָמען
naked נאַקעט
but (only) נאָר
(the) fool (דער) נאַר
foolish נאַריש
to fool נאַרן
rich people (NOGID) (NEGIDIM) נגיד (נגידים)
need (sorrow) (די) נויט
Nehama (NEKHAME) נחמה
new נײַ
seamstress (די) נייטאָרין
(when we need you) (ווען איר זענט אונדז) נייטיק
sew נייען
miracle (NES) (דער) נס
trip (NESI'YE) (די) נסיעה
yesterday נעכטן
Nemirov (village) נעמיראָוו
to take נעמען
it took itself עס האָט זיך גענומען
start to cry נעמען (גענומען) וויינען
soul (NESHOME) (די) נשמה
give (NOSENT) נתנט

ס

tea kettle (דער) סאַמאָוואַר
safran (a spice) סאַפֿראַן

to think מיינען
you might think איר וועט מיינען
work (MELOKHE) (די) מלאכה
king (MELEKH) (דער) מלך
Hebrew teacher (MELAMED) מלמד
probably (MIN HASTAM) מן הסתם
(the) furniture (די) מעבל
may מעגן
(give) milk (זיך) מעלקן
(the) person (דער) מענטש
people מענטשן
(the little) man (דאָס) קליינע מענטשעלע
knive(s) מעסער(לעך)
(not) more than (ניטט) מער ווי
brass מעש
story (MAYSE) (די) מעשה
helper (MESHOYRER) (MESHOYRERIM) משורר (משוררים)
trial (MISHPET) (דער) משפט
to judge (MISHPETEN) משפטן
servant (MESHORES) (MESHORSIM) (דער) משרת (משרתים)
dead (body) (MEYS) (MEYSIM) מת (מתים)

נ

gnaw נאָגן
needle (די) נאָדל (נאָדלען)
after נאָך
again נאָך אַ מאָל
after his death נאָך זײַן טויט
night (די) נאַכט (נעכט)

secret (SOD) (SOYDES)	(דער) סוד (סודות)
merchant (SOYKHEYR) (SOKHRIM)	(דער) סוחר (סוחרים)
merchandise (SKHOYRE) (SKHOYRES)	(די) סחורה (סחורות)
sign (SIMEN)	(דער) סימן
a great deal (A SAKH)	(אַ) סך
prayer before Rosh Hashono (SIIKHES)	סליחות
emerald	סמאַראַגד
(the) sweatcream	(די) סמעטענע
book (SEYFER)	(דער) ספֿר

y

the world to come (OYLOM HABE)	עולם הבא
pride (AZUZ)	עזות
several	עטליכע
older	עלטער
may he rest in peace (OIOF HASHOIOM)	עליו השלום
may she rest in peace (OIEHO HASHOIOM)	עליה השלום
(at the) age of	(אין דעם) עלטער פֿון
parents	(די) עלטערן
pail	(דער) עמער
finally	ענדלעך
answer	(דער) ענטפֿער
to answer	ענטפֿערן
there exists	עס איז פֿאַראַן
it leaves them	עס ווייכט זיי
one thinks	עס טראַכט זיך

it happens	עס טרעפֿט זיך
eat	עסן (געגעסן)
something	עפּעס
to open	עפֿענען (געעפֿנט)
open up	(אויפֿ)עפֿענען (אויפֿגעעפֿנט)
(no) end	(קיין) עק
somewhere	ערגעץ
floor (earth)	(די) ערד
non-Jew (OREL)	(דער) ערל
first	ערשט
riches (ASHIRES)	עשירות

פ

sir (Polish)	פּאַני
passport	(דער) פּאַס(פּאַרט)
(the) belt	(דער) פּאַס
(the) mail	(די) פּאָסט
(has) happened	(האָט) פּאַסירט
(the) paper	(דאָס) פּאַפּיר
a few (pair)	אַ פּאָר
(the) butter	(די) פּוטער
butter cookies	פּוטער געבעק
butter cooky	פּוטער קיכל
peasant	פּויעריש
just	פּונקט
decoration	פּוצאַכץ
to ramble on	פּלוידערן
suddenly	פּלוצים
suddenly	פּלוצלינג
shoulders	(די) פּלייצעס
the face (PONEM)	(דאָס) פּנים

become engrossed	פֿאַרטיפֿן
demand	פֿאַרלאַנגען
riches (property)	(דאָס) פֿאַרמעגן
before nightfall	פֿאַר נאַכט
fill up	פֿאַרפֿולן
forgive (German)!	פֿאַרצייעט
to sell	פֿארקויפֿן
looked at	פֿאַרקוקט
turn around	פֿאַרקערעווען
betray	פֿאַרראַטן
blacken	פֿאַרשוואַרצן
disappear	פֿאַרשווינדען (פֿאַרשוואונדן)
to squander	פֿאַרשווענדן
understand!	(האָבן) פֿאַרשטאַנד
outcast (fem.)	פֿאַרשטויסענע
understand	פֿאַרשטיין (פֿאַרשטאַנען)
imagine (introduce)	פֿאַרשטעלן (פֿאַרגעשטעלט)
disguised	פֿאַרשטעלט
various	פֿאַרשיידענ(ע)
lock up	פֿאַרשליסן (פֿאַרשלאָסן)
tightly locked	פֿאַרשמידט
snowed in	פֿאַרשנייט
save	פֿאַרשפּאָרן
to register (write down)	(זיך) פֿאַרשרייבן
lazy	פֿויל
(the) fist	(די) פֿויסט (פֿויסטן)
full (of)	פֿול
anew	פון דאָס נייַ
from afar	פֿון דערווייטנס

(the) package	(דאָס) פּעקל
investigation	(דער) פּראָטאָקאָל
(with) splendor	(מיט) פּראַכט
(the) test	(דער) פּרוּוו
try	פּרוּוון
(the) draft	(דער) פּריזיוו
press (iron)	פּרעס(לען)

פֿ

(the) factory	(די) פֿאַבריק
(the) thread	(דער) פֿאָדעם
nation	(דאָס) פֿאָלק (פֿעלקער)
false	פֿאַלש
(the) family	(די) פֿאַמיליע
barrel	(דאָס) פֿאַס (פֿעסער)
for (the)	פֿאַר(ן)
pass by	פֿאַרבייגיין
clenched one's teeth (biting)	פֿאַרביסן
lose one's way	פֿאַרבלאָנדזשען
fade	פֿאַרבלײַען (פֿאַרבליט)
make golden	פֿאַרגאָלדן
forget	פֿאַרגעסן
to earn	פֿאַרדינען
because	פֿאַרדעם
hold (in jail)	פֿאַרהאַלטן
why	פֿאַרוואָס
involved	פֿאַרוויקלט
for yourself	פֿאַר זיך
before (the)	פֿאַר(ן)
before day break	פֿאַר טאָג
before his death	פֿאַר'ן טויט

happy	פֿריילעך
earlier	פֿריער
fresh	פֿריש
ask	פֿרעגן
strange	פֿרעמד

צ

pay	צאָלן
braid	(דער) צאָפּ (צעפּ)
struggle	צאַפּלען
tap (a barrel)	צאַפּן
angrily	צאָרניק
add	צוגעבן
at the same time	צוגלייך
for what	צו וואָס
pinch	צוויקן
admit (make part of)	צולאָזן
in the morning	צומאָרגנס
with a beat	צום טאַקט
to the devil	צום טײַוול
close	צומאַכן
(the) tongue	(די) צונג
take away	צונעמען
fall upon	צופֿאַלן (צוגעפֿאַלן)
at the head	צוקאָפּנס
back	צוריק
push back	צוריקשטויסן
send back	צוריקשיקן
brick	(דער) ציגל (ציגלען)
shiver	ציטערן
(the) time	(די) צײַט (צײַטן)
(the) sign	(דער) צייכן

from where	פֿון וואַנען
from the other side	פֿון יענער זײַט
(a) pound	(אַ) פֿונט
(the) foot	(דער) פֿוס (פֿיסל)
(the) wagon	(די) פֿור
violin	(די) פֿידל (פֿידלען)
enemy (German)	(דער) פֿײַנד
(the) fire	(דאָס) פֿײַערל
(the) whistle	(דער) פֿײַף
many, much	פֿיל
(the) thimble	(דער) פֿינגערהוט
dark	פֿינצטער
sparkle	פֿינקלען
lead	פֿירן
(the) leader	(דער) פֿירער
(the) fish	(דער) פֿיש
flames	פֿלאַמען
(the) meat	(דאָס) פֿלייש
to fly	פֿליִען
used to	פֿלעגן
she used to	זי פֿלעגט
pooh!	פֿע!
(the) skin	(דאָס) פֿעל
field	(דאָס) פֿעלד (פֿעלדער)
(the) horse	(דאָס) פֿערד(ל)
wife (woman)	(די) פֿרוי
early	פֿרי
(the) peace	(דער) פֿרידן
free	פֿרײַ
joy	(די) פֿרייד

(the) voice (KOI)	(דאָס) קול
with a loud voice	אויפֿן קול
come to mind	קומען אין זינען
customer (KOYNE) (KOYNIM)	(דער) קונה (קונים)
to look	(אַ) קוק טאָן
to look (looked)	קוקן (פֿאַרקוקט)
to look at	(אָנ)קוקן (אָנגעקוקט)
in short	קורץ
kiss	קושן
(the) chain	(די) קייט
never	קיין מאָל נישט
(the) kitchen	(די) קיך
children	(די) קינדער(לעך)
king	(דער) קיניג
mourn	קלאָגן
knock	קלאַפּן
(the) piece of wood	(דער) קלאָץ (קלעצער)
smart	קלוג
gather up	קלויב אויף
(the) clothes closet	(דער) קליידער אַלמער
(the) store	(דער) קלייט
little	קליין
(not) a small matter	(אַ) קלייניגקייט
bran	קלייַע
ring (strike)	קלינגען
think	קלערן
button	(דער) קנאָפּ (קנעפּל)
against	קעגן
(the) cheese	(דער) קעז

count (off)	ציילן (אָפּציילן)
broken	צעבראָכן
(the) jewels	(די) צירונג
break into tears	צעוויינען
(the) list	(דער) צעטל
melted	צעלאָזן
to break into laughter	(זיך) צעלאַכן
ten	צען
gather together	צונויפֿנעמען (צונויפֿגענומען)
pain (TSAR)	(דער) צער
tear up	צעריסן
(with) trouble (TSORES)	מיט צרות

ק

galoshes	קאַלאָשן
colors	קאָלירן
(the) struggle	(דער) קאַמף
cost	קאָסטן
head	(דער) קאָפּ (קעפּ)
a little	אַ קאַפּ
(the) cat	(די) קאַץ
stingy (little)	קאַרג
neck	(דער) קאַרק
groats	(די) קאַשע
poor man (KABTSEN)	(דער) קבצן
(the) grave (KEVER) (KVORIM)	(דאָס) קבֿר (קבֿרים)
to torture	קוויילן
flow with joy	קוועלן
kill	קוילען
hardly	קוים
to buy	קויפֿן

move	רירן
(the) rain	(דער) רעגן
to the right	רעכטס
figure	רעכענען
Raphael (REFO'EL)	רְפָאֵל
(the) medicine, cure (REFU'E)	(די) רְפוּאָה

ש

(the) shadow (shade)	(דער) שאָטן (שאָטנס)
a large amount	אַ שאָק
Festival of the giving of the Torah (SHVU'ES)	שְׁבוּעוֹת
Saturday (SHABES)	שַׁבָּת
black	שוואַרץ
mother-in-law	(די) שוויגער
be silent	שווײַגן
(the) sweat	(דער) שווייס
to swim	שווימען
sweat	שוויצן
threshhold	(די) שוועל
father-in-law	(דער) שווער
heavy	שווער
the window panes	די שויבן
(the) synagogue	(די) שול
guilty	שולדיק
city	(די) שטאָט (שטעט)
city (public) affairs	שטאָטישע זאַכן
(the) pride	(דער) שטאָלץ
(the) stitch	(דער) שטאָך

(the) cold	(די) קעלט
to know	קענען
support	קעסט
(the) pocket	(די) קעשענע
sick	קראַנק
creep (down)	(אַראָפּ)קריכן
(the) inn	(די) קרעטשמע
(the) innkeeper's wife	(די) קרעטשמערקע
(the) sigh	(דער) קרעכץ
to sigh	קרעכצן
corals	קרעלן
to be sick	קרענקען

ר

wheel	(דאס) ראָד (רעדל)
to save	ראַטעווען
(the) novel	(דער) ראָמאַן
Mr. (REB)	רֶבּ׳
Rabbi (REBE)	רֶבִּי
Rabbinate (RABONES)	רַבָּנוּת
quiet	רואיק
Rubl (Polish money)	(דער) רובל
red	רויט
call	רופֿן
pity (RAKHMONES)	רַחֲמָנוּת
(have) pity (RAKHMONES)	(האָט) רַחֲמָנוּת
ride a horse	רײַטן
wealthy	רײַך
wealth	רײַכטום
tear	רײַסן (געריסן)

sled	(דער) שליטן
glide over snow	(זיך) שליטלען
(the) temple	(די) שלייף
suspenders	שלייקעס
shlemazl (SHLEMAZL)	שלימזל
bad	שלעכט
drag	שלעפּן
the name (the reputation) (SHEM)	דער שם
(the) rag	(די) שמאַטע
chat	שמועסן
pain	(דער) שמערץ (שמערצן)
sexton (SHAMES)	(דער) שמש
(the) snow	(דער) שניי
tailor	(דער) שנײַדער
hour (SHO)	(די) שעה
Shepsl	שעפּסל
(the) joke	(דער) שפּאַס
to joke	שפּאַסן
(go) for walk	(גיין) שפּאַצירן
spit	שפּײַען
late(r)	שפּעט(ער)
jump	שפּרינגען
scream	שרײַען (געשריגן)
(the) fright	(דער) שרעק
it is frightening	עס איז אַ שרעק
terrible	שרעקלעך
lie (SHEYKER)	(דער) שקר

שׂ

(the) celebration (SIMKHE) (SIMKHES)	(די) שׂמחה שׂמחות
enemies (SON'IM)	שׂונאים

die	שטאַרבן (געשטאָרבן)
strong(ly)	שטאַרק
house (room)	(די) שטוב
room (little house)	(דאָס) שטיבל
boots	שטיוול
stand	שטיין
stone	(דער) שטיין (שטיינער)
quiet	שטיל
quietly	שטילערהייט
(a) piece	(אַ) שטיק
piece of bread	(דאָס) שטיקל ברויט
hamlet (little town)	(דאָס) שטעטל
stitch	שטעפּן
put	שטעקן
(the) star	(דער) שטערן
(the) forehead	(דער) שטערן
(the) punishment	(די) שטראָף
struggle	(דער) שטרייט (שטרייטן)
beautiful (nice)	שיין
shine	שײַנען
(the) beauty	(די) שיינקייט
send	שיקן
song (SHIR) (SHIRIM)	שיר (שירים)
beat (strike)	שלאָגן
(the) snake	(די) שלאַנג
(the) lock	(דער) שלאָס
(the) sleep	(דער) שלאָף
(the) sleep	שלאָפֿן
Hello (SHOLEM ALEYKHEM)	שלום עליכם

my enemies should'nt live to see the day — נישט דערלעבן זאָלן מײַנע שׂונאים

ת

shrouds (clothes for the dead) (TAKHRIKHIM) — תַּכְרִיכִים

always (TOMID) — תָּמִיד

philacteries (TEFILIN) — (די) תְּפִילִין

(the) Torah (five books of Moses) (TOYRE) — (די) תּוֹרָה

יִדישע ליטעראַטור פֿאַר אָנהייבערס 1

פֿון

ד"ר דזשין יאַפֿען

פּראָפֿעסאָר בָּרוך קאַלעדזש

מען קען קויפֿן דאָס בוך פֿון

ד"ר דזשין יאַפֿען
1684 52nd Street
Brooklyn, N.Y. 11204

ייִדישע ליטעראַטור פֿאַר אָנהייבערס 1

פֿון

ד"ר דזשין יאַפֿען

פּראָפֿעסאָר באָרוך קאַלעדזש

ערשטע אויסגאַבע
ניו-יאָרק - 1974